

Masarykova univerzita

Pedagogická fakulta

Katedra sociální pedagogiky

Bakalářská práce

**Motivace studentů k doučování dětí v romských
rodinách**

Autorka práce: Hana Křivánková

Vedoucí práce: Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D.

Brno

2011

Bibliografický záznam

KŘIVÁNKOVÁ, H. *Motivace studentů k doučování dětí v romských rodinách: bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2011, 82 l., 37 l. příl. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D.

Anotace

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zkoumání motivace studentů k doučování dětí v romských rodinách. Doučování probíhá prostřednictvím volitelného předmětu nebo projektu „Domácí učitel“. Teoretická část je věnována popisu tohoto projektu. Dále se zabývá bližším seznámením s romskou menšinou. A to z toho důvodu, protože doučování, které si studenti vybrali, je specifické jejich přítomností v romských rodinách. Také je zde popsána motivace a s ní související pojmy a teorie. Právě motivace je hlavním předmětem empirické části mé práce. Pomocí kvalitativního výzkumu jsou zde analyzovány ohniskové skupiny a rozhovory.

Annotation

The main purpose of my Bachelor thesis is to examine the motivation of students to tutoring children in Roma families. Tutoring takes place through elective course or project „Home teacher“. The theoretical part is devoted to describing this project. Furthermore, it deals with a more detailed introduction to the Roma minority. And for this reason, because the tutoring, that the students selected, are specific to their presence in Roma families. Also, described the motivation and related concepts and theories. Intrinsic motivation is the main subject of empirical part of my work. Here, using qualitative research, are analyzed the focus group and interviews.

Klíčová slova

Doučování, motivace, projekt „Domácí učitel“, Romové, romské dítě

Keywords

Motivation, project “Home teacher”, Roma, Romani child, tutoring

Čestné prohlášení

Prohlašuji tímto, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Emy Štěpařové, Ph.D. s využitím informačních zdrojů uvedených v seznamu literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Hana Křivánková

V Brně, dne 18. dubna 2011

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala Mgr. Emě Štěpařové, Ph.D. za její odborné vedení, cenné rady a především trpělivost, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Velký dík patří také studentkám, které mi věnovaly svůj čas a prostřednictvím rozhovorů mi daly potřebné data pro empirickou část mé práce.

V neposlední řadě děkuji své rodině a příteli, kteří mi byli oporou po celou dobu psaní mé práce.

OBSAH

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 PROJEKT „DOMÁCÍ UČITEL“	10
1.1 O projektu	10
1.2 Účastníci projektu	11
1.3 Obsah práce domácího učitele - doučovatele	11
1.4 Pravidla doučování	13
1.5 Kde mohou doučovatelé hledat radu	14
2 MOTIVACE.....	16
2.1 Charakteristika pojmu motivace	16
2.2 Motiv	17
2.3 Funkce motivace	18
2.4 Teorie motivace.....	19
3 ROM, ROMSKÁ RODINA.....	22
3.1 Kdo je to „Rom“.....	22
3.2 Současná situace Romů v ČR.....	23
3.2.1 Demografické údaje	23
3.2.2 Není Rom jako Rom – dělení Romů	24
3.3 Charakteristika romské rodiny a kultury.....	25
3.4 Rom, romská rodina a jejich problémy	27
3.4.1 Nezaměstnanost	27
3.4.2 Bydlení	30
3.4.3 Chudoba	31
3.4.4 Sociálně patologické jevy v romské komunitě.....	32
4 ROMSKÉ DÍTĚ	36
4.1 Děti účastníci se projektu.....	36
4.2 Předpoklady při vstupu do školy	37
II. VÝZKUMNÁ ČÁST	40

5	KVALITATIVNÍ VÝZKUM	41
5.1	Cíl výzkumu	41
5.2	Použité výzkumné metody – kvalitativní výzkum	42
5.3	Získávání dat.....	44
5.4	Výzkumný soubor.....	46
6	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	48
6.1	Kategorie	48
6.1.1	Říkali nám o tom ve škole	49
6.1.2	Názor rodiny a okolí aneb „mamka mě tam málem nepustila“	51
6.1.3	První cestu do rodiny provázely obavy	53
6.1.4	Naplnění zájmu - něco, co nás baví	56
6.1.5	Doučování jako zkušenost	57
6.1.6	Zvědavost jako motivace	59
6.1.7	Odměna není marná	60
6.1.8	Mám pocit, že to má smysl	61
6.1.9	Jak to vidím já	64
6.1.10	Dobrý vztah s rodiči	65
6.1.11	Člověk nemůže mít příliš velká očekávání	67
6.2	Shrnutí	70
	ZÁVĚR.....	74
	RESUMÉ.....	77
	SUMMARY.....	77
	Použitá literatura	78
	Seznam příloh	82

ÚVOD

Proč jsem si vybrala toto téma? Řekla bych, že jeho kořeny jsou někde mezi rokem 2007 a 2008, dobou, kdy jsem poprvé přišla do „své“ romské rodiny jako doučovatelka. V tom čase jsem toho věděla pramálo o Romech a i po stránce doučování to byla má první zkušenost. Přesto jsem byla od samého začátku myšlenkou projektu nadšena. Nápad, jak nenásilně, na dobrovolnickém principu, propojit dva světy. Na jednu stranu pomoci někomu, kdo to potřebuje, a na druhou tím získat zkušenosti a praxi v oboru. Navíc projekt doučování, podle mě, hezky vystihuje i název našeho oboru. Kde slovo sociální je charakterizováno rodinami ze znevýhodněného prostředí a pedagogika je zde praktikována prostřednictvím doučování. Krásné propojení pojmů. Proto mi přišlo, že právě studenti sociální pedagogiky jsou ideálními kandidáty pro účast v projektu „Domácí učitel“. V průběhu let jsem měla možnost poznat spoustu dalších kolegů - doučovatelů a překvapivě spousta z nich byla z jiných oborů, občas i z jiných fakult. Přišla na mysl zajímavá otázka, a to - proč si vlastně tento předmět zapsali? Co je k tomu motivovalo? A proto jsem se rozhodla věnovat ve své práci tomuto tématu.

V teoretické části se věnuji Romům a jejich problematice. Rozhodla jsem se tak proto, že v rámci mého doučování jsem se setkala s mnoha odlišnými názory a jevy (vč. sociopatologických), jako doposud nikde. Přestože jsem se „svými“ rodinami nikdy neměla konflikt nebo větší problém, zjistila jsem, že naše názory (na vzdělání, založení rodiny, na práci) jsou velmi rozdílné. A že problémy, se kterými se setkávají, se také liší od těch, které v životě potkají většinu z nás. V části teorie osvětluji projekt „Domácí učitel“ a přibližuji práci doučovatelů.

V neposlední řadě se zabírám pojmem motivace. Motivace je velmi složitý proces, který zkoumalo mnoho psychologů mnoha směrů. Proto jsem se snažila dát motivaci zjednodušenou podobu a zároveň jí zanechat její odbornost. Vyjasňuji zde důležité pojmy, protože teoretická část motivace je podnětným základem pro mé výzkumné šetření, kde se pokusím zjistit, jaké jsou motivy studentů k doučování dětí v romských rodinách.

V praktické části jsem se rozhodla provést šetření pomocí kvalitativního výzkumu. A to prostřednictvím dvou ohniskových skupin a čtyř individuálních rozhovorů. Ty jsem vedla se studentkami Masarykovy univerzity. Podmínkou pro jejich výběr byly osobní zkušenosti s doučováním v romských rodinách. Mým hlavním výzkumným cílem je zjistit, jaké motivy vedly studenty k doučování romských dětí.

Různí lidé, různé motivy.

„Naše zájmy se projevují různou silou, mají různou hloubku, různé vnitřní bohatství. Jsou vzájemně propletené, někdy se těžko dohadujeme, jaký zájem – a ještě spíše: jaké zájmy motivují jednání druhého člověka... Zájmy člověka tvoří složité předitivo. Tvoří zajímavou strukturu, měnlivou v běhu života, měnlivou od člověka k člověku.“¹

¹ MRKVIČKA, J. *Člověk v akci*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1971. 184 str.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PROJEKT „DOMÁCÍ UČITEL“

1.1 O projektu

Projekt nebo také program „Domácí učitel“ je realizován Kabinetem multikulturní výchovy PdF MU. Probíhá v rámci komplexního projektu „Zvyšování studijních a profesních perspektiv dětí a mládeže ze sociálně znevýhodněného prostředí (Integrace znevýhodněných skupin).“

Garantem projektu je nyní Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D., Kabinet multikulturní výchovy, Katedra sociální pedagogiky PdF MU v Brně.

Prostřednictvím zmíněného programu se katedra snaží přispět ke zvyšování školní úspěšnosti dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Principem projektu je:

„Individuální doučování, jehož cílovou skupinou jsou především romské děti...

... by mělo probíhat pravidelně každý týden - 2h přímo v rodinném prostředí vybraného dítěte. Cílem doučování je zlepšení prospěchu dítěte a snaha působit na přístup dětí ke škole, ovlivňovat jejich sebevědomí a sebehodnocení.“²

Terminologie:

V dalším textu budu často používat pojmy

- Domácí učitel
- Doučovatel
- Student

Všechny tyto pojmy mají v textu společný význam. Ve většině případů se jedná o člověka, který se účastní projektu. V rámci něj se věnuje doučování dětí, pocházejících ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Doučování probíhá přímo v jejich rodinách.

² Informační systém MU: Informace o předmětu [online]. 5. 11. 2009 [cit. 2010-10-29-]. Dostupné na: <https://is.muni.cz/auth/predmety/predmet.pl?fakulta=1441;obdobi=5084;studium=243142;id=583907>

Historie projektu

Projekt funguje od roku 2002. Jak už jsem uvedla výše, o jeho vznik a realizaci se zasloužili lidé z Kabinetu multikulturní výchovy PdF MU. Na začátku mohlo být do projektu přijato pouhých 18 studentů. O sedm let později, v roce 2009, v něm bylo již 101 studentů (z toho 77 docházelo přímo do romských rodin). V podzimním semestru 2009 se do projektu zapsalo (i nově, v rámci volitelných předmětů) 120 studentů. Možnosti zaregistrování si předmětu využilo v tomto roce 51 studentů MU.

1.2 Účastníci projektu

Projektu se účastní tři hlavní strany.

Na jedné straně to jsou studenti Masarykovy univerzity (převážně z pedagogické fakulty, projekt je však otevřen pro všechny obory MU). Někteří chodí doučovat v rámci volitelných předmětů (Doučování dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí I, II). Jiní mají podepsanou smlouvu a za odučené hodiny dostávají finanční odměnu. Mohou se jej účastnit také studenti z kombinovaného studia.

Na druhé straně jsou to děti (často rodiče a děti) ze sociálně znevýhodněného prostředí, především z romských rodin, které se přihlásí do projektu a je jim přidělen student - doučovatel.

Na straně poslední, ale snad té nejpodstatnější, je to Kabinet multikulturní výchovy PdF MU, kterým je projekt realizován. Ten přijímá rodiny vhodné k doučování i studenty - domácí učitele, zajišťuje první komunikaci mezi zúčastněnými stranami, pomáhá jim řešit případné problémy a dohlíží na celý chod projektu.

1.3 Obsah práce domácího učitele - doučovatele

Práce studentů v jednotlivých rodinách není striktně vymezena.

„Studenti MU navštěvují romské děti přímo v jejich rodinách nebo v ZŠ, kde je soustavně doučují v předmětech, které jsou pro ně nejvíce problematické...

...snaží se působit na romské dítě, není pouze lektorem, ale osobou, která se o své dítě skutečně zajímá. Také v mnoha případech ovlivňuje i rodinné prostředí vybraného dítěte, komunikuje s rodiči, radí jim s výchovou či dalším vzděláváním jejich dítěte (může rodiče správně nasměrovat a poradit, jakým vhodným způsobem se dítěti věnovat), ale často ho rodiče požádají i o pomoc např. se zlepšením své špatné sociální situace (v oblasti dalšího dostupného vzdělání pro rodiče – rekvalifikace, kurzy, v oblasti bydlení či zaměstnání).“³

„Student by měl do rodiny docházet pravidelně a připravovat se s dítětem do školy, pomáhat při psaní domácích úkolů, vysvětlit vyučovanou látku, připravovat případně i na přijímací řízení vybrané střední školy či učiliště.“⁴

Studenti se snaží, prostřednictvím svých vědomostí a dovedností, hlavně pomáhat dětem s přípravou do školy. Vysvětlit jim nepochopené učivo, procvičovat již naučené. Předměty, s kterými dítě potřebuje pomoci, jsou většinou známy předem. Studenti tak mají možnost vybrat si dítě, jež má problémy v oblastech, kterým student rozumí (podle svých schopností v jednotlivých předmětech). Ale na přesném obsahu doučovaných hodin se domluví až s rodiči dítěte. Každé dítě je jiné, takže každé potřebuje pomoci v trochu jiných oblastech a předmětech. Lze se zkontaktovat a poradit i s třídními učiteli dětí či s asistenty pedagoga, působících v jejich třídě.

Obsah hodin, které studenti tráví s dětmi, je částečně závislý i na tom, z jakého důvodu rodina vlastně o doučovatele požádala. Ze zkušenosti vím, že těchto důvodů může být několik. Někdy rodiče nezvládají učivo, které dítě probírá. Jindy s ním prostě nechtějí dělat ty těžší úkoly (přestože by je zvládli). V tomto případě doučovatel často stihne pomoci pouze s úkoly do školy a na hlubší vysvětlení učiva nezbude čas. I to je však pro děti důležité, takže studenti jsou i zde potřební. Setkáváme se také s rodiči, kterým záleží na tom, jak se jejich dítě učí. Rádi by, aby se v budoucnu dostalo na střední školu. Hodnota vzdělání je jim bližší. Prvotním úkolem doučovatelů nejsou domácí úkoly, ale hlavně předměty, které dětem nejdou. Někdy stačí pouze jiný druh

³ NĚMEC, J. a kol. *Edukace romských žáků v zrcadle výzkumných šetření*. Brno: MU, 2010. Str. 44.

⁴ Informační systém MU: Informace o předmětu [online]. 5. 11. 2009 [cit. 2010-10-29-]. Dostupné na :<https://is.muni.cz/auth/predmety/predmet.pl?fakulta=1441;obdobi=5084;studium=243142;id=583907>

vysvětlení, než se jim dostalo ve škole, někdy je třeba hodně procvičovat. Pak tady nejspíš dochází k „doučování“ v pravém slova smyslu.

Ale obsahem práce doučovatelů v konečném důsledku není pouze pomáhat dětem s přípravou do školy. Často se do středu zájmu dostanou i rodiče. Pokud si se studentem porozumí, mnohdy jej pak vidí jako jakousi spojku s „gádžovským“ světem. Rodiče se pak na ně obrací s různými prosbami. Můžou se týkat pomoci najít práci, bydlení atd.

„V celé rodině působí student jako určitý vzor, který má jak důvěru rodičů, přestože je příslušníkem majority, tak i oblibu dětí. Rodiče mohou od studenta „odezírat“ i různé didaktické postupy, metody sociálního povzbuzování (pochvaly atd.).“

5

1.4 Pravidla doučování

Pro lepší orientaci doučovatelů i rodičů (příp. zákonných zástupců) v obsahu doučování je nově vypracována „Dohoda o zajištění doučování“, Příloha 1, jejímž předmětem je „zajištění realizace doučování dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí studentem/kou Masarykovy univerzity v Brně“.

Blíže upravuje pravidla doučování, aby nedocházelo mezi jednotlivými smluvními stranami ke zbytečným nedorozuměním. Mimo jiné upravuje především termíny doučování, povinnost omluvit se z doučování v případě jeho nekonání, povinnost studentů vést si výkaz a povinnost rodičů tento výkaz pravidelně podepisovat, bezplatnost a doporučený rozsah doučování, kontakty, na které se mohou doučovatelé i rodiče obrátit v případě potřeby.

Studenti musí také za každý měsíc pravidelně odevzdávat již zmíněný pracovní výkaz, kterým dokládají odučené hodiny a specifikují, s jakými předměty dítěti pomáhali.

⁵ NĚMEC, J. a kol. *Edukace romských žáků v zrcadle výzkumných šetření*. Brno: MU, 2010. Str. 58.

1.5 Kde mohou doučovatelé hledat radu

Studenti, kteří doučují, mají možnost průběžně komunikovat nebo se kdykoliv obrátit na garanta projektu (popřípadě na vyučujícího, který zaštituje registrovaný předmět) a poradit se s ním o případných nesnázích. Stává se, že si student neporozumí s rodinou dítěte. V tom případě má možnost požádat o jiné dítě a zkusit to v jiné rodině. Někdy studenty osloví rodiče dětí s prosbami, s kterými si sami neví rady, i v tomto ohledu se na něj mohou obrátit.

Dalším prostředkem pro komunikaci s doučovateli jsou pravidelné měsíční supervize, jichž se může (a nemusí) student účastnit. Tyto supervize probíhají za přítomnosti vyučujícího a často i dalšího odborníka, který se věnuje práci s romskými dětmi.

Supervizi můžeme charakterizovat dle Havrdové jako: *„forma podpory profesionálního růstu – příležitost k reflexi možností, jak jinak rozumět, jaké zaujímat postoje a jak jednat v situacích s klientem a kolegy, s cílem zvyšovat svou profesionální kompetenci.“*⁶

Supervize je pro studenty přínosná nejen tím, že se zde mohou poradit s odborníkem, ale také si zde mohou sdělovat zkušenosti a rady vzájemně mezi sebou.

*„ ...v případech problémů dítěte s poruchami učení (či jinými) je možná i konzultace s naším speciálním pedagogem, který je pro tyto potřeby osloven.“*⁷
K dispozici je expertka – Mgr. Martina Šulová, která má na starosti supervize s dlouholetou praxí na bývalé zvláštní škole... konzultuje problémy i po emailu či osobně po předchozí domluvě.

Pro studenty jsou také několikrát za semestr pořádány přednášky týkající se romské kultury. Mají tak příležitost se dozvědět se více problémům, se kterými se mohou při doučování setkat, např. o specifických poruchách učení (o nichž přednáší již zmíněná Mgr. Martina Šulová).

⁶ HAVRDOVÁ, Z., HAJNÝ, M. *Praktická supervize: Průvodce supervizí pro začínající supervizity, manažery a příjemce supervize*. Praha: Gálén, 2008. 213 str.

⁷ Informační systém MU: Informace o předmětu [online]. 5. 11. 2009 [cit. 2010-10-29]. Dostupné na: <https://is.muni.cz/auth/predmety/predmet.pl?fakulta=1441;obdobi=5084;studium=243142;id=583907>

Další možností doučovatelů je komunikace s učiteli jednotlivých dětí prostřednictvím „deníčku“. Díky němu se mohou s učiteli radit o tom, co by dítě potřebovalo procvičit, jakým způsobem a také v čem se zlepšilo. Na přední straně tohoto „deníčku“ je průvodní dopis z fakulty, který přibližuje učitelům projekt „Domácí učitel“. Jde o to, aby i učitelé věděli, že dítěti z jeho třídy se někdo individuálně věnuje. A že při společné snaze lze dosáhnout lepších výsledků u dětí.

2 MOTIVACE

Každá změna má svoji příčinu.

Motivace je jedním z určujících pojmů mé práce. K tomu, abych mohla zkoumat motivy studentů k aktivitě jako je doučování, se musím prvně věnovat motivaci jako popudu, jako hybné síle k jakékoliv činnosti.

2.1 Charakteristika pojmu motivace

Samotné slovo *motivace* vzniklo z latinského slova *moveo, movere* - pohybovat, měnit.

Motivací lidského chování se zabývá spousta autorů, každý z nich ji chápe trochu odlišně, a proto není její definice jednoznačná, přesto se její podstata nemění. Psychologický slovník ji charakterizuje jako „*Vnitřní řídící sílu odpovědnou za zahájení, usměrňování, udržování a energetizaci zacíleného chování...*“⁸

Je důležité uvědomit si, že pod pojmem motivace si nelze představit nic materiálního, hmatatelného. Nakonečný k tomu uvádí, že motivace není viditelná, pouze ji vyvozujeme z toho, co může být pozorováno. Říká, že motivace je to spíše „hypotetický konstrukt“, jenž popisuje (vysvětluje) psychologické příčiny chování. Je to proces, který určuje zaměření, trvání a intenzitu chování (jednání).⁹

METAMOTIVACE

V primární charakteristice se motivy vysvětlují hlavně ve vztahu k biologickým potřebám člověka, protože teprve po jejich uspokojení (nižších potřeb) člověk může uspokojovat tzv. "vyšší" úroveň potřeb. Tímto se také zabýval zástupce humanistické psychologie A. Maslow. Ten vytvořil tzv. pyramidu potřeb, ve které se můžeme setkat s pojmem metapotřeba (metamotivace, metamotiv) tj. "*takové motivy, které jedince*

⁸ HARTL, P., HARTLOVÁ H. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010. Str. 320.

⁹ NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. Str. 15.

*přimějí k růstu charakteru, vyjádření charakteru, zrání a vývoji, tedy motivace, která v hierarchii potřeb působí na úrovni sebeaktualizace a transcence*¹⁰

Zmiňuji se o metamotivaci cíleně, nikoliv jen jako o pojmu, který patří k tématu motivace. Myslím si totiž, že zvláště metamotivace je typická člověku, a že i můj výzkum se bude dotýkat právě jí. Motivy, které vedou studenty k doučování, jistě nebudou patřit mezi ty „nižší“. Někteří studenti sice dostávají za doučování finanční odměnu, ale je velice nepravděpodobné, že by studenti doučovali pouze za účelem získání peněz ke své obživě. I když možné je vše. Uvidím, co ukážou jejich výpovědi.

Ovšem prvotně беру metamotivy jako druh motivů, které podněcují činnosti sloužící k růstu charakteru (jak bylo výše citováno). Nezajišťují ani uspokojení fyzických potřeb, ale dávají člověku popud k činnostem vyššího smyslu.

2.2 Motiv

Motiv je *„označení určitých vnitřních podmínek, které vzbuzují a udržují aktivitu člověka a které určují, že se chová určitým způsobem.“*¹¹

Charakteristika motivu a motivace je velice podobná. Jaký vztah k sobě tedy mají? Motivy můžeme chápat jako články motivace, resp. by se o nich dalo mluvit jako o jednotkách motivace. I u motivů se setkáváme s problémem obtížné pozorovatelnosti navíc *„stejně motivy se mohou vyjadřovat různým chováním, podobné chování může být výsledkem působení různých motivů, chování osobnosti v daném čase vyplývá z mnoha současně se vyskytujících a vzájemně na sebe působících motivů.“*¹²

Dělení motivů

Stejně jako u jejich charakteristiky i zde platí jiný autor – jiné dělení. Motivy lze dělit podle několika kritérií. Jak uvádí Homola, mohou se například dělit dle:

- vzniku (primární a sekundární),

¹⁰ HARTL, P., HARTLOVÁ H. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010. Str. 304.

¹¹ HOMOLA, M. *Motivace lidského chování*. 2.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Str 13.

¹² Tamtéž. Str. 13.

- orientace (na prostředky a cíle),
- znaménka (pozitivní, apetitní a negativní, averzivní),
- stupně vědomí (vědomé a nevědomé),
- intenzity apod.¹³

Madsen, který se ve své knize Teorie motivací věnoval rozboru jednotlivých pohledů na motivaci, dělí motivy na primární (vrozené, biogenní) a sekundární (získané, psychogenní). Mezi ně ještě zařazuje dva motivy emocionální (ty, které jsou částečně primární a částečně získané).

- Primárními motivy jsou: 1. motiv hladu, 2. m. žízně, 3. m. sexu 4. motiv pečování (mateřský), 5. m. teploty, 6. m. vyhýbaní se bolesti, 7. exkreční m., 8. motiv dostatečného zásobení kyslíkem, 9. m. odpočinku a spánku a 10. m. aktivity (svalové, smyslové, mozkové).
- Emocionálními motivy jsou: 11. motiv bezpečí (strach) a 12. motiv agrese (zlost).
- Sekundárními motivy jsou: 13. m. sociálního kontaktu, 14. m. dosažení úspěšného výkonu, 15. m. moci a 16. m. vlastnictví.

Tím dostáváme 16 základních motivů, pohnutek k jakékoliv lidské činnosti. Madsen dále uvádí, že *„Nemůže-li být činnost vysvětlena pomocí některého výše uvedeného motivu, je obvykle možné to udělat použitím kombinace několika spolupůsobících motivů.“*¹⁴

2.3 Funkce motivace

Motivaci se připisují dvě hlavní funkce. A to je energizující a regulující funkce. Případně funkce, která motivaci přikládá obě dvě. Některé teorie motivace se rozcházejí právě v tom, kterou z těchto funkcí jí nejvíce připisují. Dle Homoly je můžeme popsat následovně.

¹³ HOMOLA, M. *Motivace lidského chování*. 2.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Str.18.

¹⁴ MADSEN, K. B. *Teorie motivace*. 1. vyd. Praha: Academia, 1972. Str. 333-336.

Energizující (energetizující) funkce - úkolem této funkce je přivést organismus k aktivitě. O to, kam se daná činnost zaměří, se již nestará. Tvrdí, že to je už záležitost jiných, „nemotivačních činitelů (např. kognitivních procesů).“

Regulující funkce - ti, kteří dávají motivu pouze regulační úlohu tvrdí, že „motiv je činitel, který umožňuje člověku rozhodnout se začít činnost určitého druhu. V případě, kdy nejde o regulaci motivem, hovoříme o nemotivovaném chování“

Těžko hledat „pravdu“ na jednom nebo druhém názorovém pólu. Proto je tu i velká skupina psychologů, jenž ve svých teoriích slučují obě tyto funkce, považují motivy „za činitele energizující a regulující, tj. vyvolávající chování, udržující aktivitu organismu a zaměřující ji určitým směrem.“¹⁵

2.4 Teorie motivace

Objevilo se mnoho teorií, které se liší svými přístupy k pojetí motivace. Proto bych zde ráda uvedla alespoň krátký popis těch nejznámějších, které vznikly v době největšího rozmachu psychologie. Velkým vědcem, který se zabýval podrobným popisem těchto teorií, je jednoznačně Madsen. Avšak já si dovolím vypůjčit slova od Švancary, který jejich definice zjednodušil a shrnul následovně:

McDougallova teorie motivace

„Veškeré chování je účelové a motivované vrozenými sklony /v součinnosti s jinými proměnnými/.“ Sklony jsou zde myšleny jako instinkty a mezi „jiné proměnné“ můžeme zařadit například emoce a schopnosti.

Tolmanova teorie motivace

„Veškeré chování je determinováno několika hypotetickými a empirickými proměnnými, jež jsou ve vzájemné interakci, a je motivováno „pudy“ jimiž se rozumí biologické stavy nerovnováhy homeostatického systému.“

Youngova teorie motivace

¹⁵ HOMOLA, M. *Motivace lidského chování*. 2.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Str.17.

„Veškeré chování je motivováno uvolněním energie determinované „potřebami“, které se chápou jako biologické stavy nerovnováhy.“ Za dva základní aspekty motivace Young považuje uvolnění energie a regulaci energie. Neboli veškeré chování je motivováno uvolněním a regulací energie.

Allportova teorie motivace

„Chápe chování jako motivované dynamickými, psychologickými proměnnými /motivačními rysy/, které mohou být u dospělého funkčně nezávislé na biologických potřebách, ale které jsou pak ovlivněny vnějšími podněty.“ Ve své teorii Allport hovoří také o spolupůsobení motivů a jejich závislosti na jiných proměnných.

Lewinova teorie motivace

„Chápe chování jako motivované „napětími“, které jsou determinovány jak reálnými /biologickými/ potřebami tak quasi-potřebami /záměry atd./.“ Quasi-potřeby či záměry v sobě obsahují rozhodnutí, přijetí problému a zaměření „všeho druhu“.

Hullova teorie motivace

„Veškeré chování je motivováno několika málo primárními „pudy“, které jsou určeny potřebami organismu, a velkým počtem druhotných, získaným „motivů“. Uvádí se, že Hullova teorie je považována za jednu z nejsystematičtějších a nejpresnějších teorií v psychologii. Mnoho dnešních psychologů se na něj stále odkazuje.

Hebbova teorie motivace

„Veškeré chování je zajištěno energií, determinovanou nepřetržitou aktivitou nervového systému a organizováno a řízeno kognitivními proměnnými, které jsou získané.“ Podle Madsena¹⁶ je Hebbova teorie poněkud nejasná a nesystematická, přesto je natolik zajímavá, že je třeba se o ní zmínit. Specifické na Hebbově teorii je, že motivační proměnné nejsou aktivujícími, nýbrž organizujícími a usměrňujícími proměnnými.

McClellandova teorie motivace

¹⁶ MADSEN, K. B. *Teorie motivace*. 1. vyd. Praha: Academia, 1972. Str. 207.

„Veškeré chování - pokud jde o jeho energii - je determinováno primárními afekty /které jsou výslednicí rozdílů úrovně přizpůsobení jedince a přijímanou situací/, nebo získanými motivy /jež jsou předpokladem změn v afektivních stavech/.“¹⁷ Jinými slovy všechny motivy jsou získané a motivace je založena na afektech.

¹⁷ ŠVANCARA, J. *Emoce, city a motivace*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. Str.134-135.

3 ROM, ROMSKÁ RODINA

Nalačho Rom, so pes vaš peskeri fajta ladžal.

Jenom špatný Rom se stydí za svůj rod.

Romské přísloví

3.1 Kdo je to „Rom“

V této kapitole budu psát převážně o Romech. Je tedy důležité uvést, kdo to vlastně Rom je. I když si myslím, že to nebude ani jednoduché a ani jednoznačné. Jsem Rom, protože se tak cítím? Nebo protože tak vypadám? Nebo protože mě tak označují ostatní?

Nabízí se nám tři rozdílné odpovědi, kterými se „Rom“ definuje.

Jednou z možností je označení Roma na základě připsané charakteristiky zvenčí (majoritou). Já osobně se s touto variantou ztotožňuji nejméně. Za Roma by pak mohl být považován každý s tmavší barvou kůže, přestože by vyrůstal v naprosto odlišných podmínkách, než je obvyklé pro Romy.

Další variantou je – jsem Rom, protože se za něj považuji. Ale i zde nastává háček. Počet osob, které se oficiálně hlásí k Romské národnosti je nejspíš několikanásobně nižší než je předpokládaná skutečnost (blíže uvedu v dalším odstavci). Znamená to, že se jich tolik za Romy nepovažuje? Nebo spíš se k romské národnosti nepřihlásili ze strachu pramenícího z minulosti či z pocitu znevýhodňování Romů? ¹⁸

Poslední alternativou je: Rom = nositel romské kultury, který má znaky tzv. romství. K této definici se přiklání nejvíce.

Ale co je to „romství“?

Romství neboli romipen je vlastnost, která je charakterizována určitými znaky. Dle Sekyta mezi ně patří například specifické vnímání času, které si přinesli ze své původní vlasti – Indie. S tím související orientaci na přítomnost. Jedním z hlavních rysů

¹⁸ ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. Str. 33-53.

je také vědomí příslušnosti k rodině. A velikost rodin, která neznamena jen počet dětí v nukleární rodině. Ale spíše fakt, že Romové považují za svoji rodinu mnohem větší skupinu než majoritní společnost.

„Romství je vlastnost, kterou jedinec získává tak, že se narodí a vzrůstá v romské rodině a že se ztotožní s její hodnotovou orientací. Romství je možno ztratit... nelze je však snadno získat“¹⁹

Říčan k těmto znakům přidává ještě několik dalších. Například návyk a potřebu tělesné blízkosti, citovou spontánnost, živý temperament, ochotu dělit se.²⁰

3.2 Současná situace Romů v ČR

Miro than odoj, jak mire nipi.

Moje místo je tam, kde jsou moji lidé.

Romské přísloví

Jak vypoví následující podkapitoly, je nesnadné přesně definovat současnou situaci všech Romů u nás. Už jen proto, že Romové k majoritě přistupují s jistou nedůvěrou, jejíž kořeny můžeme hledat jak v daleké minulosti, tak i v aktuálním chování některých lidí. Vzhledem k tomu, že většina literatury pochází od autorů patřících do majoritní populace, je otázkou, jak detailní informace mohou poskytnout. Proto jsem se snažila čerpat z co nejvíce zdrojů, informace vzájemně konfrontovat a zvažovat jejich pravdivost.

3.2.1 Demografické údaje

Při posledním sčítání lidu, v roce 2001, se k romské národnosti přihlásilo necelých 12 tisíc Romů. To je pouze 0,1 % všech obyvatel ČR. O deset let dříve, v roce 1991 byl jejich počet téměř třikrát vyšší (32 903). Předpokládaný faktický počet je i dnes několikanásobně vyšší. Dokládá to také fakt, že na rozdíl od množství lidí hlásících se k romské národnosti, daleko více osob uvedlo jako svůj mateřský jazyk romštinu (vč. kombinace s českým mateřským jazykem to bylo 36 tisíc osob).²¹

¹⁹ Sekyt, V. in JAKOUBEK, M., (eds.). *Romové: kulturolog. etudy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. Str. 191-200.

²⁰ ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. Str. 51-53

²¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Sčítání lidu, domů a bytů, 2001* – Pramenné dílo. [online]. Dostupné na: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6002FD8F5/\\$File/kap_I_05.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6002FD8F5/$File/kap_I_05.pdf)>

Pro srovnání uvádím v přílohách tabulku, která ukazuje přesný počet lidí hlásících se k romské (i jiné) národnosti. A která srovnává výsledky sčítání z roku 1991 a 2001. Viz. Příloha 2.

Co se týče rozmístění Romů v rámci ČR, i to není možné přesně určit. Podle hrubých odhadů, Romové bydlí ve více jak 80% případů ve (větších) městech. Zastoupení Romů dle rozložení v okresech je již několik desítek let téměř neměnné, dle výsledků Sčítání lidu z r. 1991 žije nejvíce Romů v Severočeském (24%), Severomoravském (20%) a Západočeském kraji (12%)²²

Z měst to jsou (odhadem):

- Ostrava (40 000 osob)
- Praha (20 000 osob)
- Brno (12 000 osob).²³

3.2.2 Není Rom jako Rom – dělení Romů

Na úvod je důležité zmínit, že Romové nejsou jednotlivá skupina. Jen u nás je můžeme dělit do několika podskupin. Každá z nich má svá specifika a také jiný dialekt romského jazyka.

Podle množství zastoupení v ČR, jsou to nejčastěji:

- Rumungre Roma neboli slovenští Romové, 85%;
(mají tmavší barvu kůže, více se snaží zapojit mezi majoritu, přizpůsobit)
- Vlachike Roma neboli olašští Romové, 10%;
(jak uvádí Rous, jedná se o majetné Romy, kteří mají světlejší pleť, někdy i vlasy, mají zachovalou sociální strukturu, je obtížnější s nimi navázat kontakt²⁴)
- Ungriike Roma neboli maďarští Romové;
- Sintí Roma; světští; čeští a moravští Romové (více se vzdělávají, téměř vyhlazeni ve 2. sv. válce)

²² Sešity pro sociální pedagogiku, *Romové v ČR (1945-1998)*. Praha: SOCIOKLUB, 1999. s. 101

²³ Holomek, K. in GABAL, I. a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě*. Praha: G plus G, 1999. Str. 156.

²⁴ ROUS, J. *Romové - vhléd do problému*. Brno: Kabinet MV Katedra sociální pedagogiky, 2003. Str. 15.

Obecně existuje mnohem méně literatury, která se týká olašské komunity. Nejvíce informací (ať už z knížek, článků, výzkumů) máme právě o Romech ze Slovenska. Za jedno právě proto, že u nás tvoří většinu a částečně také proto, že olašští Romové tvoří mnohem uzavřenější komunitu než ostatní skupiny.

3.3 Charakteristika romské rodiny a kultury

Odadženo mardo, so ačiľa čoro, oda mek goreder, so hino korkoro.

Zle je tomu, kdo je chudý, ještě hůř tomu, kdo je sám. Romské přísloví

Romská rodina - familija - je základní jednotkou romského společenství. Za rodinu je zde považováno široké příbuzenstvo. Už odpradávná rodina ochraňovala každého svého člena a poskytovala mu jistoty v sociální a ekonomické rovině. Jedinec, který byl vyloučený z komunity, měl pramálo šancí obstát v „nepřátelském“ světě.²⁵ Romové totiž byli v minulosti z různých důvodů často pronásledováni, i to je jistě důvodem, proč nabyla rodina a komunita takové síly.

Jak už jsem uvedla, prvním znakem, kterým se romské rodiny odlišují, je dle Sekyta velikost rodin. Tradiční romská rodina je „mnohogenerační seskupení velkého počtu nukleárních rodin“. Ta je charakteristická vysokou soudržností a solidaritou svých členů.

Je pro ni typická hierarchie hodnot. A také způsob jednání a chování, které je považováno za čisté či nečisté. Každá rodina však může považovat za ne/čisté něco nebo někoho jiného (například maso některých zvířat nebo ohřívání jídla).²⁶

Jakoubek²⁷ považuje za charakteristické rysy:

1) Absence individualismu – jednotlivá osoba je chápána jako příslušník rodiny, nikdy ne samostatně. Sám nezmůže nic, moc má teprve rodina. Potřeby rodiny jsou nadřazeny jedinci. Individuum v ní má na oplátku zajištěnou nezměrnou podporu a sociální zázemí. Jako oběť za tyto výhody se každý člen vzdává své osobní identity, kterou pak odvozuje od identity rodinné. (Může se to jevit nám, členům majoritní

²⁵ Romové – O Roma. Brno: Moravské zemské muzeum/Svan, Muzeum romské kultury, 1999. Str. 53.

²⁶ JAKOUBEK, M., HIRT, T. (eds.). Romové: kulturologické etudy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. Str. 195-200.

²⁷ Jakoubek, M. in KALEJA, M., KNEJP, J. (eds.). Mluvme o Romech. Ostrava: OU, 2009. Str. 78-81.

společnosti, jako nespravedlivé vůči jednotlivcům, jako velké omezení. Zakotvenost romského rodinného systému je však právě v tom, že žádný z členů nepochybuje o jeho správnosti, je to přirozený řád jejich existence.)

2) Absence soukromí, výrazný rodinný kolektivismus - rodina vše sdílí, všechen prostor je společný. Soukromí tak, jak je uznává majoritní společnost, nechápou. Každý projev nebo snaha jednotlivce o trochu soukromí je ostře potlačen a považován za snahu přiblížit se „gádžům“.

3) Absence soukromého majetku. Slova jako je „moje“, „půjčit“ jsou zde vzácné. V rodině je vše společné, nejen prostor. Nikdo si nepotrpí na soukromé vlastnictví. Věci, jakožto i peníze kolují v rámci celé rodiny.

Nane čhave, nane bacht - Nejsou děti, není štěstí.²⁸

Jak říká uvedené přísloví, děti mají v rodině vysoké postavení. Děti jsou v kontaktu se všemi členy rodiny, ke všem má blízký vztah. Jen zřídka kdy jsou za něco trestány. Celá rodina se točí kolem přání a potřeb dětí. Často bez ohledu na to, jestli je to pro něj opravdu dobré. (I když je otázkou, co je to „dobré“?) Okolnímu světu může připadat spousta věcí, které Romové dělají z „lásky“ ke svým dětem, paradoxní. Například, když děti vyžadují tučná jídla, tak je dostanou. Bez ohledu na to kolik je hodin, či jestli je to zdravé. Na základě toho se u nich může objevit (a taky že často objeví) obezita. Nebo také často nepošlou své děti na důležitá vyšetření a operace „jen“ proto, že nechtějí dát dítě, být na pár dnů, do nemocnice (vím z vlastní zkušenosti i zkušenosti ostatních doučovatelů). Největších výhod se dostává nejmladším dětem. Na ty nejstarší pak přechází povinnost starat se o své mladší sourozence.

V poslední době však můžeme pozorovat změny, které probíhají v romských rodinách.

„Za poslední generace romská rodina zeslábla. Dnes můžeme v romské rodině zaznamenat násilí na dětech, jejich těžké zanedbávání v důsledku alkoholu a drogové závislosti...“²⁹

²⁸ Sešity pro sociální pedagogiku, *Romové v ČR (1945-1998)*. Praha: SOCIOKLUB, 1999. s. 44.

Stejně tak je paradoxní obrovský počet romských dětí v dětském domově (vzhledem k charakteristice romské rodiny). Rous uvádí, že je to až 60% z celkového počtu dětí v dětských domovech. Uvádí také, že daná změna tradičních romských hodnot mohla být způsobena přistěhováním mladých rodin ze Slovenska, zatímco jejich staří rodiče zůstali tam. Protože právě staří lidé jsou hlavními nositeli tradic. Tím pádem k plnohodnotnému přenosu nedošlo.³⁰

3.4 Rom, romská rodina a jejich problémy

Sar maškar o Roma avka the maškar o gadže: jekh džanel te dživel, aver na džanel.

Jak mezi Romy, tak mezi gádži: jeden žít umí, druhý neumí. Romské přísloví

Na úvod bych ráda podotkla a také zdůraznila, že v následujícím textu budu sice užívat pojmů jako je Rom, Romové, romské rodiny. Ale je důležité si uvědomit, že Romové jsou vnitřně silně diferenciovaná skupina. Proto vezme, že problémy, které zde budu uvádět, se v žádném případě netýkají VŠECH Romů. Nerada bych, ač nepřímo, poškodila romské rodiny i jednotlivce, kteří se s žádným z těchto problémů nesetkali. Jak už jsem psala, většinu u nás tvoří právě Rumungre Roma. Logicky - proto i problémy, které zde budu uvádět, se vztahují převážně k nim.

3.4.1 Nezaměstnanost

Je velkým problémem, s kterým se, samozřejmě, nesetkávají pouze Romové. Ale je nezvratné, že se jich týká daleko více než jích obyvatel. K danému tématu bylo napsáno mnoho prací, mnoho výzkumů a i sociální politika se, mimo jiné, zabývá touto problematikou. Proč je procento nezaměstnanosti u Romů vyšší než u ostatních obyvatel? Jednoznačnou odpověď těžko nalezneme.

Jedna z možných odpovědí se nám nabízí ve Steinerově myšlence, která poukazuje na velkou soudržnost a solidaritu v rámci rodiny, jenž si zakládá na společném vlastnictví. Jde o to, že:

²⁹ ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. Str. 46.

³⁰ ROUS, J. *Romové - vhléd do problému*. Brno: Kabinet MV Katedra sociální pedagogiky, 2003. Str. 17.

„Zatímco výplata je rozdělena mezi komplexní rodinu, náklady v podobě vynaloženého úsilí nese jednotlivec. Je proto výhodnější pracovat málo a spoléhat se na pomoc ostatních členů komplexní rodiny.“³¹

Osobně si nemyslím, že by motivace k práci byla opravdu tolik snižována uvedeným faktem. Jak se všude uvádí, Romové jsou závislí na rodině, je pro ně většinou vším. Z toho mi vyplývá, že jim zase tolik vadit nebude, že se musí dělit s ostatními.

Nízká zaměstnanost může spíš být částečně způsobena nízkou kvalitací. V dnešní době je na vzdělání kladen velký důraz, ale protože Romové často nejsou k vzdělávání vedeni, mnoho z nich končí své vzdělání základní školou (případně základní školou praktickou), aniž by se vyučily nějakému oboru.

„...největší bariéry jsou v našich hlavách!“³²

Částečně mohou jejich snahy o získání zaměstnání zadržovat o nezájem zaměstnavatelů přijímat Romské zaměstnance. Ať už na základě dřívějších negativních zkušeností či vlastních předsudků, často odmítají Romy zaměstnat. I když se ve většině případů jedná o diskriminaci, je těžké proti ní bojovat. Mnozí Romové se setkávají se situací, kdy jsou telefonicky přijati, ale když se poté dostaví do zaměstnání osobně a zaměstnavatel vidí, že je to Rom, tak prohlásí, že místo už je obsazené někým jiným. Jasný případ diskriminace i velkého demotivačního faktoru k tomu, aby Romové hledali dál a znovu a znovu se setkávali s podobným jednáním.

K danému tématu se vyjadřuje i romská dívka, která odpovídá na otázku ohledně zkušeností s diskriminací v práci:

„Například mému bratrovi, když se telefonicky hlásil na nějaké místo, bylo řečeno, že se pro něj práce najde. Ale když dorazil na smlouvenou schůzku, řekli mu, že už bohužel práci nemají a poslali ho domů.“³³

³¹ Steiner in JAKOUBEK, M., HIRT, T. (eds.). *Romové: kulturologické etudy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s. 221

³² *Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v Evropě (Díl 2.)*, Evropská agentura pro rozvoj speciálního vzdělávání, 2006. Str. 55.

³³ LANDORIOVÁ, S.: *Zažili jste už vy nebo vaši známí diskriminaci, když jste hledali práci?* Romano hangos / Romský hlas, č. 16, 2010, str. 4

Otázkou ale zůstává, jestli procento nezaměstnanosti u Romů opravdu odpovídá skutečnosti. Poněvadž pravdou je, že spoustu prací (převážně manuálních) vykonávají převážně Romové. Nepoměr mezi skutečností a čísly může spočívat i v tom, že ne všichni Romové pracují legálně. Mají-li o práci opravdu zájem, a je jim nabídnuta pouze ilegální práce, vezmou i ji. Navíc, pracovat legálně se často dospělým příslušníkům rodiny nevyplácí. Česká sociální politika nastavila systém dávek tak, že se některým rodinám finančně vyplatí žít spíše ze sociálních dávek než aby muži či ženy chodili do zaměstnání, která jsou špatně placená a fyzicky náročná (kopáči, dělníci, uklízečky...).³⁴

Odměna za jejich práci je často jen nepatrně vyšší než sociální dávky přidělené státem, navíc jak uvádí Steiner:

„Důležitým příkladem překážky, kterou Romové sdílejí s mnoha neromskými rodinami, je obrovská zadluženost, která nutí a bude nutit tyto rodiny vyhledávat nezákonné zdroje příjmu, jelikož jakýkoli legální příjem by mohl být zabaven.“³⁵

Práce „načerno“ však s sebou nese mnoho rizik. Nemají se jak bránit, když jim „zaměstnavatel“ odmítne zaplatit odpracovanou mzdu. Také se jim plat nezapočítá do budoucna, až jim vznikne nárok na důchod. Nemají pojištění proti případným úrazům, apod.

Ve shrnutí zde Steiner uvádí několik základních příčin vysoké nezaměstnanosti Romů:

„... jsou to:

- nedostatečná motivace k práci způsobená strukturou rozšířených romských rodin,*
- nedostatečné vzdělání,*
- nízká mobilita,*
- upřednostňování práce načerno,*
- zadluženost,*
- diskriminace,*
- vysoké marginální daně.“³⁶*

³⁴ NEČAS, C. *Romové v ČR včera a dnes*. 4. vyd. Olomouc: Vydavatelství Olomouc, 1999. s. 111

³⁵ Kateřina Hůlová, Jakub Steiner in JAKOUBEK, M., HIRT, T. (eds.). *„Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. s. 104.

3.4.2 Bydlení

Není tajemstvím, že ani úroveň bydlení u některých Romů neodpovídá standartu. Romové často žijí v prostorově či hygienicky nevyhovujících bytech (především však chudí a sociálně vyloučení Romové).

„Obecně je rozšířená představa, že především romští nájemníci své byty poškozují, „vybydlují“. Tento jev se samozřejmě vyskytuje, je však méně častý, než hlásá lidová pověst. Řada bytů se rychle opotřebovává, aniž by k tomu bylo zapotřebí nedbalého nebo bezohledného zacházení – prostě tím, že v nich bydlí a jeho zařízení užívá příliš mnoho lidí.“³⁷

Faktem je, že Romové se mezi sebou často navštěvují a jejich byty většinou nejsou nijak zvlášť k takovým návštěvám uzpůsobeny. Jejich sousedé si stěžují na věčný hluk a nepořádek a snad i proto (a vzhledem k finanční situaci) se často sdružují v určitých lokalitách a pavlačových domech, které seskupují více romských rodin.

Z jiného pohledu, jaké jsou jejich možnosti v případě, že by se chtěli odsud odstěhovat? Nemají natolik vysoké finanční příjmy, aby si mohli dovolit něco lepšího, i když sami v takovéto lokalitě bydlet nechtějí.

Ale nejde tu jen o kvalitu bytů, častým problémem, s kterým se nejen doučovatelé setkávají ve „svých“ rodinách, je nedostatek prostoru. Nejen pro učení. V malých bytech běžně žije několik generací (někdy dokonce rodin). Děti nemají koutek, často ani stůl, na kterém by se mohly věnovat přípravě do školy. Doučování někdy probíhá za přítomnosti několika členů rodiny. Rodiny jsou sice nejčastěji pohromadě v jedné hlavní místnosti, ale jsou chvíle, kdy by měly děti (i dospělí) rády kousek soukromí nebo prostoru na hraní. Ale takové místo zde chybí.

Na druhou stranu je pro Romy někdy těžké sehnat si kvalitní bydlení. Romové, kteří pravidelně platí nájem a starají se o své byty, doplácí na ty, kteří se chovají zcela opačně a bezohledně. Opět zde dochází k diskriminaci. Nejhorší je, že opravdu spousta

³⁶ JAKOUBEK, M., HIRT, T. (eds.). „Romové“ v osidlech sociál. vyloučení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. s. 92.

³⁷ Moravec, Š. in JAKOUBEK, M., HIRT, T. (eds.). „Romové“ v osidlech sociálního vyloučení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 36.

rodin by zvládla platit nájem za kvalitní byt, ale majitelé jim ho prostě nepronajmou kvůli jejich etnické příslušnosti.

Nedostatečné bytové situace mohou být dle Věry Pelíškové způsobeny několika faktory:

- „ - *vysoké zastoupení dětí v romské populaci;*
- *nedostatek levného bydlení pro mladé rodiny (netýká se to jen Romů);*
- *nevýhodné postavení Romů ve společnosti vůbec;*
- *minimální vlastní snaha při získání nového bytu.*“³⁸

3.4.3 Chudoba

Toto téma je silně propojeno se všemi ostatními, které v kapitole rozebírám. Vzájemně spolu souvisí. Mohou být svojí příčinou i důsledkem. Co je to chudoba a jaké jsou její znaky, může mít nejednoznačné definice. Může se měřit dle měřítek společnosti, dle životního minima osoby, rodiny. Dle subjektivního pocitu jednotlivců. Avšak faktem zůstává, že Romové jsou chudobě a sociálnímu vyloučení blíže než většina ostatní populace. Chudoba může být zapříčiněna mnoha způsoby.

Mezi možné příčiny patří:

- » Dluhy - „... mezi typické dluhy patří nedoplatky za elektřinu a plyn, dluhy na nájemném, na zdravotním pojištění a neuhrazené pokuty. Další dluhy vznikly jako výsledek tvořivých cest, kterými si Romové půjčují peníze.“³⁹ Zadluženost romských rodin je velkým problémem. Mnoho rodin vlastní špičkové vybavení domácností koupené z nevýhodných půjček, které musí nyní splácet. Na druhou stranu již nemají na školní pomůcky pro děti nebo na nájem.
- » Nezaměstnanost (či práce načerno, která se nemusí vyplatit)
- » Velký počet osob žijících v jedné domácnosti
- » Sociálně patologické jevy

³⁸ Pelíšková, V. in *Romové, bydlení, soužití*. Praha: Socioklub, 2000. Str. 20

³⁹ JAKOUBEK, M., HIRT, T. (eds.). *„Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. Str. 101.

3.4.4 Sociálně patologické jevy v romské komunitě

Sociálně patologické jevy jsou projevy společensky nepřijatelného chování. Někdy se do nich řadí i nezaměstnanost, chudoba. Já bych však tyto jevy oddělila a přiřklám se k názorům, které mezi sociálně patologické řadí převážně jevy společensky nebezpečné. Z nich se u Romů nejčastěji vyskytují zejména tyto - kriminalita, závislost na drogách (toxikomanie), na výherních automatech (gamblerství), prostituce.

Mezi jedny z faktorů, proč se u Romů vyskytují tyto jevy, patří právě i výše popsaná nezaměstnanost (která je podle odhadů mezi Romy deset a vícekrát vyšší než u ostatní populace⁴⁰) a kvalita bydlení. Dalším z nich může být také nízký stupeň dosaženého vzdělání.

Kriminalita

- Majetková trestná činnost

Co se týká Romů, jsou krádeže jednou z jejich nejčastějších trestných činností. Rozšířené jsou krádeže v obchodních centrech, v MHD nebo krádeže při vloupání. Dnes již nejsou ani výjimkou loupežná přepadení. Zarážejícím faktem však je, že mnoho z těchto trestných činů provádí mladiství pachatelé. Snad kvůli horší postižitelnosti. Je v obecném povědomí, že se jejich oběťmi stávají většinou členové majoritní společnosti, řidčeji už je zaměřena trestná činnost na jiné Romy.

Mezi majetkovou trestnou činností se řadí také lichva – půjčování peněz s vysokými úroky. Uvedené činnosti se mezi Romy bohužel daří. Jenže Romové většinou nejsou ti, kteří stojí na straně lichvářů. Jsou jejich oběti... ti, jež si půjčují. Mnoho z nich se totiž často dostává do těžko řešitelných finančních situací, ve kterých přijmou i půjčku s obrovskými úroky.

- Prostituce

Prostituce je poskytování sexuálních služeb za úplatu nebo jakoukoli jinou protihodnotu.

⁴⁰ GABAL, I. a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě, konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. Str. 169.

U Romů se, bohužel, setkáváme i s prostitucí (převážně ženskou, ale v menší míře se vyskytuje i u chlapců). Ať už se to týká přímo dívek, které ji provozují či mužů (chlapců), kteří se živí tím, že tyto dívky „prodávají“. Nejčastěji dívky (jako prostitutky) či chlapci (jako „pasáci“) živí svou činností nejen sebe, ale i svou rodinu (rodiče, sourozence). Často se k tomuto způsobu obživy uchylují drogově závislí lidé.⁴¹ V horších případech jsou k prostituci dívky nuceny. Často jsou k tomu využívány Romky původem ze Slovenska nebo dívky, které jsou z nějakého důvodu „vyvrženy“ ze své rodiny.⁴²

Ale prostituce je obecně u Romů zavrhována. Je to činnost, při které dochází k porušování všech romských tradic.

- **Drogy a drogová závislost**

Drogy můžeme dělit na legální (tabák, alkohol, kofein) a nelegální (marihuana, pervitin, heroin, těkavé látky).

Co se týče drogových závislostí, tady se problém týká převážně olašských Romů. Přesný počet uživatelů drog není znám, faktem však je, že jejich věk se neustále snižuje a počet uživatelů se naopak zvyšuje. Už na základní škole se můžeme setkat s dětmi, které jsou pod vlivem marihuany, jejíž užívání vede k mnoha problémům (zhoršování paměti, schopnosti soustředit se, vdechování nefiltrovaného kouře).⁴³ Také toluen je oblíbenou drogou mezi mladými Romy. *„Často začínají fetovať mladší potom, jako počuli o zážitkoch spojených s fetovaním od starších, často vlastných súrodencov. Fetovanie je rozšírené u detí z tých nejzaostalejších rodín...“*⁴⁴

Ale to je jen začátek. Mezi další, hojně užívané drogy patří drogy ze skupiny stimulačních drog (pervitin, extáze), halucinogenů (lysohlávky), opiátů (heroin) a těkavých látek (benzin, aceton, toluen).

⁴¹ ARMAS, P. *Patologické jevy a kriminalita u Romů ve městě Brně*: bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2008

⁴² Sešity pro sociální pedagogiku, *Romové v ČR (1945-1998)*. Praha: SOCIOKLUB, 1999. Str. 437

⁴³ ARMAS, P. *Patologické jevy a kriminalita u Romů ve městě Brně*: bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2008.

⁴⁴ *Rómske etnikum – jeho špecifiká a vzdelávanie*. Bánská Bystrica: Pedagog. fakulta UMB, 2004. Str. 165.

Nejen, že drogy mají devastující účinek na organismus, ale jejich užíváním a nehygienickým zacházením jsou uživatelé ohroženi nemoci jako je žloutenka či AIDS. Nemluvě o tom, že pravidelné užívání vyžaduje pravidelní příjmy, které jsou často zajišťovány kriminální činností.

Gamblerství

Chorobné hráčství, jak se gamblerství také nazývá, je fenomén, který se v české republice stále více rozrůstá. Je charakteristický závislostí na výherních automatech a různých sázkových hrách. Uvedený problém se týká celé společnosti, nejen romské. Na druhou stranu i v ní přibývá jednotlivců, kteří se stávají závislí na hracích automatech, proto zde uvádím stručnou charakteristiku a možné dopady hráčství:

„Porucha spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které převládají na úkor sociálních, materiálních, rodinných a pracovních hodnot a závazků. Lidé trpící touto poruchou mohou riskovat svého zaměstnání, to, že se velmi zadluží, budou lhát nebo porušovat zákon, aby získali peníze nebo unikli placení dluhů.“⁴⁵

Prunner dodává, že patologické hráčství je jistou formou závislosti, protože i u něj se projevují čtyři základní aspekty, charakteristické pro závislost:

- „ - *hráč je stále víc a víc zaměstnaný hrou;*
- *patologický hráč neustále zvyšuje velikost sázky (v důsledku zvyšování tolerance na drogu se zvyšuje velikost dávky);*
- *dochází ke ztrátě kontroly nad hrou,*
- *hraní narušuje sociální vztahy.“⁴⁶*

Obecně časem začne ovlivňovat mnohé oblasti života hráče a jeho okolí. Nepříznivě vstupuje do oblasti osobní a silně narušuje psychickou i fyzickou stránku samotného gamblera. Negativně ovlivňuje i oblast sociálních vztahů a veškeré společenské vazby. Velmi často zhoršuje i oblast finanční a v neposlední míře destruuje oblast profesionální.⁴⁷

⁴⁵ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. Str. 30.

⁴⁶ PRUNNER, P. *Patologie gamblerství aneb Sázka na štěstí*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. Str. 114.

⁴⁷ Tamtéž str. 35

Výše popsanému jevu podléhají spíše muži, avšak počet žen závislých na hracích automatech se v poslední době zvyšuje. Gamblerství tak ohrožuje celé jejich rodiny. Lidé ztrácí zájem o svou rodinu, v horších případech i o své děti.

Myslím si, že je důležité porozumět výše uvedeným jevům. Před tím, než jsem začala doučovat ve „své“ první romské rodině, jsem si to nemyslela. Netušila jsem, že tyto jevy jsou tolik rozšířené. Po čase jsem však z jejich vyprávění a dění kolem nich poznala, že téměř se všemi ze zmíněných problémů (až na nejvážnější problémy soc. pat. jevů) se setkali buďto osobně, nebo v blízké rodině. A proto zde tyto jevy uvádím, protože všechny problémy, s kterými se romské rodiny potýkají, mají většinou velmi negativní dopad právě na děti, jimž se budu věnovat v následující části.

4 ROMSKÉ DÍTĚ

Následující kapitola bude zaměřena konkrétně na romské dítě, protože to je jedním z hlavních účastníků projektu. Dítě je členem rodiny, proto se specifika řečené u romské rodiny vztahují i na ně. Prostředí, ve kterém se pohybují starší členové rodiny a děti se však liší, proto se liší i projevy, které jsou zde pozorovány a které nás zajímají.

4.1 Děti účastníci se projektu

„Vyjmenuj zvířata žijící v lese.“

„Jelen“

„A nějaké další?“

„Opice.“⁴⁸

Většina dětí, ke kterým doučovatelé dochází, by se dala odborně zařadit do skupiny žáků se sociálním znevýhodněním, specifitěji pak žáků / dětí z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením.⁴⁹

Ukazatelů, dle kterých lze takto dítě definovat, je několik. Jeden z indikátorů přímo říká, že *„...členové rodiny jsou příslušníky etnických nebo náboženských skupin.“* Ale i jiné by odpovídaly podmínkám v některých romských rodinách (*„... žáci, kteří pocházejí z rodin s nízkým ekonomickým statusem, rodiče jsou nezaměstnaní nebo dlouhodobě nezaměstnaní“*).⁵⁰

Přestože projekt „Domácí učitel“ je přednostně věnován romským dětem, doučovatelé se mohou dostat také do rodin cizinců žijících u nás, k dětem se specifickými poruchami učení i k dětem, které „pouze“ špatně prospívají ve škole či jejich rodiče usoudili, že by na ně mohl mít student - doučovatel dobrý vliv. V každém případě je zde pomoc na místě, každé dítě si zaslouží péči, pokud ji potřebuje. Ať už jsou důvody rozdílné.

⁴⁸ Moje osobní zkušenost z doučování chlapce ve druhé třídě.

⁴⁹ Dle Školského zákona 561/2004 Sb.

⁵⁰ NĚMEC, J., VOJTOVÁ, V. *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Brno: Paido, 2009. Str. 23.

Já jsem se ve své práci zaměřila na tu nejpočetnější, a pro mě také nejzajímavější, skupinu. A tou jsou právě romské rodiny a doučovatelé, kteří k nim docházejí.

Nezáleží na tom, jakou školu děti navštěvují, ve které jsou třídě nebo jaké je jejich rodinné zázemí. Důležité je, že mají zájem o vzdělání, o pomoc s přípravou do školy. A je-li to možné, že jim je přidělen doučovatel, ať už na základě jejich chtění, aktivity rodičů či doporučení pedagogů či pedagogických asistentů. Romské dítě se neustále pohybuje v prostředí obklopeno rodinnými příslušníky, je zvyklé na společnost více lidí. Přesto když jsem chodila doučovat, tak byly děti vděčné za klidný koutek a kousek soukromí k tomu, aby doučování mohlo probíhat. Děti v rodině ustoupilo přípravě do školy.

4.2 Předpoklady při vstupu do školy

= Překážky v jejich dalším vzdělávání?

Jaké jsou předpoklady romských dětí při nástupu do školy? Liší se od dětí neromských?

Je nesporné, že každé dítě přichází do školy s jinými dovednostmi, předpoklady i nadáním. Ale rozdíly mezi romskými a neromskými dětmi jsou více viditelné než ty mezi každými jednotlivci. Nejde jen o to, že romské děti pochází z rodin, jejichž kultura neodpovídá té majoritní (i když skutečnosti spojené s odlišnou kulturou - jazyk - mohou být pro dítě znevýhodněním). Jde spíše o další faktory, které se rodiny týkají.

Dle Říčana zde uvádím několik nejviditelnějších rozdílů mezi předpoklady romských a neromských dětí:

- Bytové zázemí a životospráva – děti často žijí v nevyhovujících bytech, které nemusí ani zdravotně, ani prostorově odpovídat jejich potřebám. Viz kapitola 2.4.2. Děti také chodí nepravidelně spát, případně se nepravidelně stravují. Mohou jíst, kdy se jim zachce a co se jim zachce (často jsou to tučná a sladká jídla). Zřídka kdy preventivně navštěvují lékaře. To vše může oslabovat jejich fyzickou i psychickou odolnost.

- (Ne)připravenost – na rozdíl od dětí z majoritní společnosti jen velmi málo romských dětí navštěvuje mateřskou školu. Ta (přímo i nepřímo) připravuje děti na vstup do školy. Dítě zde získává zkušenost s hraním, s nůžkami apod. Podobné zkušenosti si romské dítě do školy z domu nenese, protože od rodiny je nezíská. Často při vstupu do školy neumí ani manipulovat s tužkou.
- Nesamostatnost – i vzhledem k popisu romské rodiny a jejími kolektivnímu charakteru (viz kapitola 2.3) vyplývá fakt, že romské dítě není zvyklé se rozhodovat samostatně a pracovat individuálně. Proto pro ně může být naložená dávka zodpovědnosti (v podobě úkolů a samostatného rozhodování) zatěžující.
- Řeč – v romských rodinách doma mezi sebou nejčastěji mluví romsky. Bohužel dnes už v mnohých rodinách neumí pořádně ani romsky ani česky. Proto se dítě, které přichází do školy, setkává s velkou jazykovou bariérou. Ta je pak brzdí v komunikaci i v možnosti snadno se naučit např. jazykové zákonitosti češtiny. Pravidla českého a romského jazyka jsou často odlišná, proto se u romských dětí můžeme setkávat s podobnými chybami (např. v gramatice). Navíc pojmenování pro nějakou věc v češtině nemusí v romštině vůbec existovat a naopak.
- Temperament a nadání – je nesporné, že romské děti bývají živější, temperamentnější, spontánnější. Což neznamená horší! Činí jim větší obtíže soustředit se a držet pozornost. Na druhou stranu však mají velké nadání pro hudbu a tanec.⁵¹ Tento fakt by neměl být opomenut, naopak by měl být pod dobrým vedením podporován (a případně využíván k didaktickým účelům).

Překážky v jejich dalším vzdělávání

Jak jsem již naznačila v úvodu, zajímalo mě, jestli rozdíly v předpokladech a dovednostech romských dětí při vstupu do první třídy, znamenají zároveň překážky v jejich dalším vzdělávání. Ve většině případů tomu tak bohužel je.

⁵¹ ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. Str. 111 – 113.

Většina z překážek staví na rozdílných předpokladech při vstupu do školy, které jsem uvedla v předchozí kapitole (bytové zázemí, nepřipravenost, jazyková bariéra, temperament...). Existují však i další, jenž se projeví až v průběhu školní docházky dětí.

Když jsem se zamyslela nad tímto tématem, napadlo mě, že překážky, které se objeví později, jsou rozdílné. Hlavně v tom, že se k nim přidává nejen to, co jde s dětmi z domu, ale navíc to, co jim staví do cesty neromské okolí (institute, školství...). Může to být nepřipravenost učitelů k práci s romským etnikem, nerespektování jejich individuality, neschopnost zaujmou děti a jejich zbytečné přeřazování do základních škol praktických.

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

5 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

V této části bakalářské práce se budu věnovat výzkumu, který jsem realizovala. Uvedu zde své výzkumné cíle i otázky. Shrnu informace o kvalitativním výzkumu a metodách, které jsem při něm používala a popíšu zde také samotný průběh, zpracování a výsledek mého prvního většího výzkumného pokusu.

Když jsem se začala věnovat této práci, zjistila jsem, že podobný výzkum byl již uskutečněn (v rámci jiného výzkumu). Přesto jsem se rozhodla ve svém výzkumném pokusu pokračovat. Používám totiž odlišnou kombinaci metod a zaměřuji se pouze na toto téma. Navíc věřím, že jiný výzkumník a jiná skupina respondentů může přinést odlišný pohled na věc. V mém rozhodování o tématu, a jeho možné změně, navíc hrála velkou roli skutečnost, že já sama jsem dlouho dobu doučovala, a proto je pro mě toto téma velice zajímavé a blízké.

5.1 Cíl výzkumu

Ve své bakalářské práci se věnuji studentům – doučovatelům, kteří doučují romské děti. Jejím cílem bylo přiblížit samotný program doučování i problematiku romské minority. V praktické části se zajímám hlavně o motivační faktory, díky nimž se studenti přihlásili do programu doučování. Každý člověk je jiný, tudíž i jejich motivy se mohou lišit. Zajímá mě tedy, jaké důvody je vedly k tomu, aby chodili doučovat romské děti k nim domů. Proto je mým hlavním výzkumným cílem:

Zjistit, jaké motivy vedly studenty k doučování romských dětí.

Dále jsem si stanovila dílčí cíle, mezi něž patří:

- Zjistit, jaké pocity měli studenti před seznámením s „jejich“ rodinou.
- Zjistit, co může demotivovat doučující studenty.
- Zjistit, jaké byly reakce rodiny studenta na jeho rozhodnutí doučovat v romské rodině.

Výzkumné otázky:

Vzhledem k mým výzkumným cílům jsem si stanovila tyto otázky:

Jaká je motivace studentů k doučování v romských rodinách?

Jaké pocity měli studenti před prvním setkáním s „jejich“ rodinou?

Co může demotivovat studenty při práci doučovatele?

Jak reagovala rodina studenta na fakt, že bude doučovat děti v romských rodinách?

5.2 Použité výzkumné metody – kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je „výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace.“⁵² Mnozí mu vyčítají právě nemožnost kvantifikace dat, ale na druhou stranu je to právě kvalitativní výzkum, který nám umožňuje hlouběji nahlédnout do problému a třeba i otevřít dvířka k dalšímu zkoumání.

*„Výhrady proti kvalitativnímu výzkumu jsou vyváženy jeho jinými vlastnostmi. Navíc to, co kvantitativní výzkumníci kritizují, je vlastně v mnoha případech přednost. Výzkumný proces je vždy kompromisem a vyvažováním nedostatků a výhod. Výhodou kvant. Přístupu je získání hloubkového popisu případů.“*⁵³

Kvalitativní výzkum jsem si vybrala, protože umožňuje výzkumníkovi bližší poznání zkoumané osoby a tím i bližší poznání zkoumaných jevů. Metodami, které jsem se rozhodla použít, byly individuální a skupinové rozhovory-ohniskové skupiny (resp. kombinace obou metod).

Ohnisková skupina

Ohnisková skupina je „technika výzkumu, jež shromažďuje údaje prostřednictvím interakce vzniklé v debatě na téma určené badatelem.“⁵⁴ Jinými slovy je to kvalitativní metoda, která spoléhá na interakci uvnitř skupiny. Jak výše uvádí

⁵² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. Str. 50.

⁵³ Tamtéž. Str. 53.

⁵⁴ MORGAN, D.L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalit. výzkumu*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 2001. Str.17.

Morgan, tato interakce je vyvolána badatelem (výzkumníkem, moderátorem) prostřednictvím určitých témat, která jsou pro výzkum klíčová. Právě toto téma či témata, která nás zajímají, můžeme označit jako ohnisko... proto označení ohnisková skupina.

Název ohniskové skupiny se často zaměňuje s pojmy *skupinová diskuze* či *skupinové interview*. Tyto pojmy jsou různými autory různě pojímány, rozlišovány či sjednocovány. Například Miovský ve své knize o kvalitativních metodách uvádí, že „*skupinová diskuze je metoda, při níž provádíme strukturované interview s více než třemi osobami najednou...*“ Co je však odlišné, tak na rozdíl od ohniskových skupin „*...nepracujeme s žádnou skupinovou interakcí a striktně dodržujeme schéma otázka-odpověď.*“⁵⁵

Zatímco Morgan se zabývá druhým pojmem, skupinovým interview. A nevynechává pevné definice. Protože v odborné sféře neexistuje přesné rozdělení, sám ohniskovou skupinu bere spíše jako jeden z možných druhů skupinového interview. Je to forma, která se od ostatních druhů odlišuje svými specifiky (ohnisko), stupněm formality, velikostí...⁵⁶

Ohniskové skupiny se mohou dělit na:

- nestrukturované
- polostrukturované (semistrukturované)
- strukturované.

Toto striktní dělení je v praxi málokdy přesně vymezeno. Kdybych však podle něj chtěla zařadit svůj výzkum, pak jsem použila metodu polostrukturované ohniskové skupiny. Já jsem v ní zaujímala spíše roli pozorovatele. Kdybych se pro tuto metodu rozhodla v budoucnu, snad bych už byla schopná zastat i roli moderátora. Momentálně si však myslím, že nejsem dostatečně zkušená na to, abych skupiny vedla sama. Mohla bych udělat příliš mnoho, které by mohly snížit kvalitu výzkumu.

⁵⁵ MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psych. výzkumu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada, 2006. Str. 175

⁵⁶ MORGAN, D.L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 2001.

Rozhovor

Druhou metodou, kterou jsem použila ve svém šetření, je individuální rozhovor (interview). Je jednou z nejvíce používaných metod kvalitativního výzkumu. Existuje několik druhů interview. Dělí se stejně jako ohniskové skupiny, podle toho, jak moc je jeho průběh řízen tazatelem (strukturované, polostrukturované, nestrukturované). Já jsem použila polostrukturované rozhovory.

„Podle těchto úvah mohou být ohniskové skupiny a individuální rozhovory doplňkovými technikami, jež mohou být užívány napříč mnoha druhy výzkumných designů. Každá z nich může být použita buď jako předběžná nebo následná metoda, doplňující metodu druhou. Tento fakt dokresluje hlavní smysl kombinování výzkumných metod – že je totiž jeho cílem posílení celého výzkumného projektu bez ohledu na to, která metoda je primárním prostředkem sběru dat.“⁵⁷

Analýzu zjištěných údajů jsem provedla pomocí otevřeného kódování. Kdy jsem, prostřednictvím podrobné analýzy textu, kódovala a přiřazovala označení nalezeným tématům a pojmům (pojem = základní jednotka analýzy). Ty jsem řadila pod příslušné kategorie. Na začátku každé kategorie se pokouším o dimenzionalizaci nejdůležitějších pojmů. Kódování je vlastně interpretace, konceptualizace a nová integrace zjištěných dat.

5.3 Získávání dat

Jak jsem již výše uvedla, data jsem získávala pomocí dvou metod kvalitativního výzkumu. Ohniskové skupiny, které předcházely rozhovorům, byly uskutečněny v průběhu dvou týdnů. Vedl je zkušenější moderátor, než jsem já. Já jsem se jich účastnila jako pozorovatel. Otázky byly předem připravené, jejich pořadí a uvedení však vysoce záviselo na dynamice skupiny, která se výzkumu účastnila. Přičemž z mého pohledu byli účastníci první skupiny sdílnější a komunikativnější než účastníci druhé skupiny. Počet lidí ve skupinách byl 9 a 11. Výzkum probíhal v místnosti k tomu určené,

⁵⁷ MORGAN, D.L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 2001. Str. 38.

účastníci i tazatel (moderátor) seděli v kruhu, tak aby na sebe všichni viděli a aby komunikace probíhala bez problémů. Navíc na začátku každé z nich byla určena základní pravidla (mluví vždy jeden atd.), která se v průběhu měla dodržovat. Ohniskové skupiny trvaly asi 60 minut.

Rozhovorů, které následovaly až poté, se účastnily čtyři respondentky. Rozhovory jsem již vedla já, s každou dívkou zvlášť (např. v klidné kavárně, abychom nebyly rušeny). Můj rozhovor byl polostrukturovaný. Měla jsem předem připravené otázky, ale na jejich pořadí jsem striktně nelpěla. V každém rozhovoru jsem se snažila položit všechny otázky, u jednoho rozhovoru se mi to však nepodařilo, protože studentka byla příliš zaujata jiným tématem (otázkou). Osobně to nepovažuji za veliký problém, protože se k ní na druhou stranu vyjádřila hlouběji. Jeden rozhovor trval kolem 25 minut. Všechny byly se svolením respondentek nahrávány na diktafon.

Rozhovory tohoto typu jsem vedla poprvé. Proto jsem byla ráda, že jsem všechny dívky znala již z dřívějšíka. Rozhovory pak byly příjemné a docela dobře se mi vedly. Přesto si myslím, že kdybych se ještě někdy chtěla k této metodě vrátit, určitě mám co zlepšovat.

V první z uvedených metod jsem použila doslovnou transkripci (přepis), včetně „slovních vložek“ a citoslovcí. Podle mě lze díky nim více pozorovat soustředěnost a zájem skupiny. U rozhovorů jsem se již uchýlila k textové podobě, která zahrnovala pouze odpovědi na dané otázky. Části, které se vyloženě netýkaly tématu, jsem vynechala. Naopak odpovědi na otázky, které se v rozhovoru vyskytly v rámci jiné otázky, jsem zařadila pod otázku, kterou jsem pro ni vytvořila.

Otázky v obou případech byly předem připravené, jejich posloupnost však nebyla striktně daná. V ohniskových skupinách bylo méně otázek (pro mě použitelných) či byli jinak položené, přesto se v konečném důsledku většina z nich shoduje s otázkami v rozhovorech. Otázky uvádím v Příloha 3. Individuální rozhovory mi umožnily rozvinout témata, která se v ohniskových skupinách nepovedlo zodpovědět či více probrat. V tomto případě ohniskové skupiny svým použitelným

obsahem, leč neplánově, sloužily jako užitečná (před) metoda k následnému provedení individuálních rozhovorů.

5.4 Výzkumný soubor

Výběr účastníků ohniskových skupin byl nahodilý. Všechny studentky, které se jich účastnily, byly zapojeny do doučování v rámci předmětu, jelikož ohnisková skupina sloužila zároveň jako kolokvium k uzavření zmíněného předmětu. V několika případech studentky doučovaly i na smlouvu v projektu „Domácí učitel“. Skupinových (i individuálních) interview se účastnily pouze dívky. Nebylo to záměrem. Avšak do projektu je zapojeno mnohem více dívek než chlapců.

Všechny ze zúčastněných studují buďto přímo na pedagogické fakultě, nebo obor s pedagogickým zaměřením, avšak na jiné fakultě. Všechny doučovali minimálně půl roku.

Výzkumný soubor individuálních rozhovorů se skládá ze čtyř respondentek. Všechny studují na pedagogické fakultě. Krátce popíšu každou z nich a jejich situaci s doučováním. Informace jsem čerpala hlavně dle toho, co mi o sobě samy sdělily v rámci rozhovoru.

Samozřejmě, jsou zde jména změněna, stejně tak i u účastnic ohniskových skupin.

1. Respondentka **Táňa** (20 let) - Táňa je z menšího města vzdáleného asi 2 hodiny od Brna. Studuje Sociální pedagogiku a volný čas. Mezi její zájmy patří hlavně děti. Dále také ráda sportuje, hraje na hudební nástroje a do budoucna by chtěla hodně cestovat.

Doučuje druhým semestrem, v rámci projektu i předmětu. Minulý semestr doučovala dva chlapce. Jednoho doučuje i nadále, druhý se odstěhoval. Proto si požádala o další dítě, ke kterému by mohla docházet. Na doučování trávila 4 hodiny týdně (výjimečně až 6 hodin).

2. Respondentka **Lucie** (22 let) - Lucie pochází ze Severomoravského města. Studuje Sociální a speciální pedagogiku na MU v Brně. Její zájmy jsou různé, ráda pracuje s dětmi, má ráda míčové sporty (např. volejbal) a ráda čte.

Doučuje přes projekt, v kuse už čtvrtým rokem. Každý rok měla jiné dítě. Většinou doučovala dvě hodiny týdně. Dle potřeby dětí i víc hodin. Momentálně nedoučuje, protože se „její“ rodina přestěhovala do zahraničí. Do budoucna si rozmýšlí, jestli bude nadále doučovat.

3. Respondentka **Bětko** (22 let) - Bětko je z Brna a studuje Sociální pedagogiku a volný čas na MU. Má ráda práci s lidmi, ovečky, zmrzlinu a město Jeseník. Ve volném čase pracuje v agentuře, která se zabývá hlídáním dětí.

Nejprve doučovala půl roku, poté měla dlouhou pauzu a nyní opět doučuje (přes projekt). Dříve doučovala dvě děti, každé zvlášť. Nyní chodí na doučování, které je společné pro více dětí (1-3). Průměrně na něm tráví 1,5 hodiny týdně.

4. Respondentka **Lenka** (23 let) - Lenka je z Brna. Studuje Sociální pedagogiku a volný čas. Hodně ji baví škola. Je členkou občanského sdružení, které pořádá různé akce pro mládež. Ráda čte, cestuje, mluví anglicky a poznává nové lidi, země a kulturu. Baví ji letní aktivity a snaží se sportovat.

Napřed doučovala dva roky jednu dívku, poté krátce jinou dívku. Teď chodí doučovat společně chlapce a dívku. Doučování věnuje většinou 1,5 hodiny týdně.

6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Dlouho jsem řešila otázku, jak se postavit k analýze ohniskových skupin a individuálních rozhovorů. Okruhy, které se v nich řešily, byly téměř stejné, můžu proto kódovat obojí společně? Nebo analýzu i interpretaci rozdělit na dvě části apod. Možností se mi nabízelo několik a pomoc jsem nenašla ani v odborné literatuře. Nakonec jsem se rozhodla, na základě vlastního uvážení, že budu analyzovat každé zvlášť a dle výsledků uvidím, zda se přikloním ke společné interpretaci.

Úryvky rozhovorů, které budu níže uvádět, budou u dívek, které se účastnily ohniskových skupin označeny za jménem symbolem (o). Jména studentek z individuálních rozhovorů budou bez tohoto symbolu.

6.1 Kategorie

Pomocí kódování ohniskových skupiny a rozhovorů mi vznikly tyto kategorie: říkali nám o tom ve škole; názor rodiny a okolí aneb „mamka mě tam málem nepustila“; první cestu do rodin provázely obavy; naplnění zájmu – něco co nás baví; doučování jako zkušenost; zvědavost jako motivace; odměna není marná; mám pocit, že to má smysl; jak to vidím já; dobrý vztah s rodiči; člověk nemůže mít příliš velká očekávání.

Ještě než se dostanu k samotným kategoriím, uvedu zde stručně informace, které jsem se dozvěděla od studentek.

V průběhu rozhovorů padla otázka, zda chtějí studentky v doučování pokračovat. Co se týče ohniskových skupin, tak z 20 respondentek - 13 z nich chce v doučování pokračovat, 4 ještě neví a 3 z různých důvodů nechtějí. Děvčata, se kterými jsem dělala individuální rozhovory, chtějí všechny (4) i nadále pokračovat v doučování.

6.1.1 Říkali nám o tom ve škole

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah⁵⁸</i>
škola	často
kamarádi	minimální
vlastní přičinění	někdy
supervize	nepotřebná

Zajímalo mně také, jak se studentky dozvěděly o možnosti doučování v romských rodinách. Dívky, které studují na katedře sociální pedagogiky, slyšely o možnosti doučovat většinou přímo od některého člena z katedry. Myslím si, že jsou to fakta nepodléhající svou podstatou složitějšímu kódování, ale přesto je důležité je zde uvést.

„V prvním ročníku studia nám XX vyprávěla o projektu Domácí učitel, který mě zaujal. Tak jsem se o to začala víc zajímat a našla jsem si právě tu holčičku na doučování.“ - Lenka

„Přes naši katedru, kdo konkrétně nám o této možnosti říkal, už si přesně nepamatuju... možná XX.“ - Lucie

„Ve škole od XX a XY. Nevím ty jejich tituly... říkaly nám ve škole o této možnosti. No, tak jsme toho s několika spolužáky využili.“ - Bětko

Jedna ze studentek se o možnosti doučování doslechla ještě dříve, než začala studovat. A naznačila, že právě takové předměty ji pomohly v rozhodování, který studijní obor si vybrat.

„Když jsem si vybírala, co budu studovat, tak tam byly vypsány předměty a hodně mě to zaujalo. Než jsem se přihlásila na obor. Ještě jsem se s někým bavila, kdo to znal a ten mi říkal, že tady je hodně praxe a doučování dětí. Tak jsem si to zaregistrovala.“ - Táňa

⁵⁸ Podtržené slova odpovídají vybrané dimenzi.

Zatímco studentky, které studují jiné obory nebo na jiných katedrách se o předmětu „Doučování dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí“ dozvěděly buď od známých...

„Já mám bývalou spolužačku, tady na té, na sociální pedagogice, takže od ní.“ - Nica (o)

„No mně to posílala kamarádka na email. Protože já jsem furt říkala, že bych jako chtěla něco takového dělat, že by mě to zajímalo. A ona říkala, no tady XX mi často posílá emaily, přečti si to, tam je plno dětí, můžeš si vybrat...“ - Nina (o)

...mnohé z nich však na předmět přišly díky vlastní aktivitě, prohlížením volitelných předmětů.

„Já jsem se to dozvěděla ve volitelných předmětech. Když jsem si procházela co by mě bavilo... Takže podle toho jsem... jakože přišla na to, přes tu individuální praxi, když jsem se dívala na volitelné předměty.“ - Niva (o)

„Tak já jsem se to dověděla na ISu, když jsem si vybírala předměty.“ - Nikol (o)

„Já jsem potřebovala získat kredity... tak jsem se dívala, co by se mi líbilo.“ - Nela (o)

V poslední z těchto druhů otázek mě zajímalo, jestli studentky někdy využily možnosti supervize, která je jim nabízena. (Jako podpůrná metoda, možnost k rozebrání případných problémů s doučováním.) K této otázce se však nevyjádřilo moc dívek z ohniskových skupin, z čehož jsem usoudila, že této možnosti spíše nevyužívají. To mi potvrdily i odpovědi z individuálních rozhovorů, kde jsem se ptala na totéž.

„Ne, nikdy jsem nebyla.“ - Bětko

„Nevyužila. Asi jsem neměla potřebu a žádný velký problém.“ - Lenka

„Byla jsem na jedné supervizi, ale jinak... moc jsem to nepotřebovala.“ - Táňa

„Ne, nikdy. Ani nevím, že taková možnost existuje a taky jsem neměla nikdy moc důvod“. - Lucie

Původně jsem chtěla minimálně z posledního odstavce (týkajícího se supervize) vytvořit kategorii. Jenže dle toho, jak rozumím kódování, jsem to nakonec neudělala. Kdyby se mi studentky k tomuto tématu vyjádřily hlouběji a více, již by se s tématem určitě dalo pracovat. Studentky však toto téma příliš nezaujalo nebo se k němu nechtěly blíže vyjadřovat. Proto jsme se rozhodla ho uvést alespoň ve stručnosti s výše uvedenými skutečnostmi.

6.1.2 Názor rodiny a okolí aneb „mamka mě tam málem nepustila“

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah</i>
předsudky	negativní
rodina	zainteresovaná
pochopení	minimální
zájem	pozitivní

Reakce rodiny na informaci, že jejich dítě se rozhodlo chodit doučovat děti do romských rodin, byly rozdílné. Často však závisely na tom, jaké kdo má o Romech povědomí či jaké zkušenosti s nimi členové rodiny mají.

• Obavy – v zajetí předsudků

V nejvíce případech se postoj rodičů projevoval spíše v obavách o své děti/doučovatele. Jednalo se zde spíš o strach z neznámého. Miriam uvádí, že její prarodiče nebyli příliš nadšení. Jako důvod uvádí, že vidí v televizi spoustu špatných zpráv (nejspíš tedy o Romech) a tak mají pocit, že všichni Romové jsou takový.

„Naši byli v pohodě... ale babička s dědou teda byli takový z toho špatný, protože oni strašně sledují televizi. A v televizi jsou samí výtržníci a tak... takže babička z toho moc nadšená nebyla...“ - Mirjam (o)

„mamka mě tam málem nepustila, že tam nepojedu. Ale... tak jako... pak už dobrý.“ - Naďa (o)

„No mají (strach) ...ale teda, když jsem řekla, že jsem si to zapsala tak moc radost neměli... No já ani nevím proč, spíš jako třeba tatka... mamce... mamce nic neudělali, nebo jako nevadí jí to... jakože nevím...“ - Magda (o)

• Romové si to nezaslouží

V této subkategorii se rodina nevyjadřuje kladně k myšlence doučování Romů vůbec. Neprojevuje se zde už tolik strach o dítě, jako spíše negativní postoj k Romům a názor, že si to „nezaslouží“.

„... hodně jsem se setkala s tím, že si to doučování nezaslouží. A že za to nejsou vděční. A když jsem si občas stěžovala na něco, tak spíš mi na to ostatní říkali, že to bylo jasné... že co od nich chci čekat. S pochopením jejich situace jsem se setkala minimálně, ale neodrazovalo mě to“. - Lenka

„... u nás doma se jim to taky nelíbilo... protože ví, jaké zkušenosti s nima mám, ale hlavně můj tatka je asi tak trochu rasista, takže ten s tím jako nesouhlasil...“ - Míša (o)

• Neutrální reakce okolí

Některé reakce rodiny nebyly moc výrazné. Okolí jednoduše respektovalo rozhodnutí doučovat a víc se nezajímalo. Vytušila jsem z těchto odpovědí, že někteří rodiče nechávají svým dětem v jejich rozhodování volnou ruku. Na druhou stranu, pokud by u nich byl pohled na Romy striktně vyhraněný (kladně či záporně), jistě by se ozvali. Z toho mi vyplývá, že jsou názorově neutrální, snad nepředpojatí. Doučování v romských rodinách tedy berou jen jako jednu z aktivit svých dětí.

„Normálně, je zvyklé na takové moje činnosti. Maximálně, když nevěděly co říct, tak řekli, že jsem dobrá 😊.“ - Bětko

„Vůbec jsem se neseetkala s nějakými negativními reakcemi. A popravdě, ono těch reakcí ani moc nebylo. Všichni vzali na vědomé, že doučuju a tím to haslo.“ - Lucie

Táňa navíc uvedla, že přes původní nezájem se rodina časem začala vyptávat na průběh doučování a víc se zajímali o toto téma a o romskou rodinu, ve které se pohybovala.

„... rodiče, těm to nevadilo, vůbec. Oni nejsou moc prosociální, ale spíš se zajímají... Jako nemyslí, že by byli nějakí nelidové, spíš jako, že se o tu oblast moc nezajímají. Ale když přijedu domů, tak vyprávím a oni se hodně ptají. A taky, když jsem říkala, že doučuju B., z toho pořadu, tak od té doby se celá moje rodina začala dívat.“ - Táňa

V žádném z rozhovorů jsem se nesetkala s tím, že by studentka popsala nadšenou reakci okolí na rozhodnutí doučovat děti v romských rodinách. Svědčí to opravdu o obecném povědomí o Romech jako takových? Myslím, že je možné, že se do názorů rodiny (krom vlastních zkušeností) opravdu mohl promítnout postoj většinové společnosti, který často není vůči Romům příliš vstřícný.

6.1.3 První cestu do rodiny provázely obavy

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah</i>
strach	častý
očekávání	maximální
nejistota	odpovídající
přijetí	pozitivní

Tato kategorie vznikla na základě odpovědí a vyjádření studentek na pocity, které měly před prvním příchodem do "svých" romských rodin. Většina z nich odpovídala podobně. Obavy z neznámého, které jsou přirozené většině lidí, byly u některých podpořeny ještě obavami z představy typicky romského prostředí. To znaly buď z vlastní zkušenosti, nebo "slyšely" o tom, jak to tam „vypadá“.

• Obavy z prostředí – „jako, že na mě budou pořávat“

Některé holky vyjádřily přímo pocit strachu před nebo při prvním příchodu. Nikoliv z rodiny, ale z prostředí, z ulice, kde „jejich“ rodina bydlí. Některé z nich znaly

čtvrtě, kde bydlí převážně Romové, pouze z doslechu, který nebyl nějak lichotivý, proto ani jejich představy o tom, co by je mohlo potkat, nebyly příliš pozitivní. Jiné kolem „romských“ domů běžně procházejí a ví, jak hluční dokážou být někteří „Romové“. Navíc neupravené doma a ulice v nich také nevzbuzují pocit jistoty a bezpečí.

„... já právě jsem se toho bála, když jsem šla tou ulicí... ta ulice vypadala fakt strašidelně,“ - Martina (o)

„Já trošku teda jo... a trošku jsem měla obavy... jenom spíš to, že chodím do té ulice a že třeba když budu chodit za tmy, že je to takový...“ - Míla (o)

„No tak poprvý určitě, já jsem tam jako nikdy nebyla, ale slyšela jsem strašně moc věcí, co se tam děje, a fakt jsem se tam bála, mamka mě tam málem nepustila, že tam nepojedu Ale... tak jako... pak už dobrý.“ - Naďa (o)

„... ale měla jsem strach... asi. Spíš z toho prostředí, jako, že na mě budou pořvát a tak podobně...“ - Lenka

• Obavy z neznámého

Dle odpovědí těchto studentek jde znát, že jejich obavy byly směřovány spíše jen k pocitu z neznámého. Jak uvádí Bětko „takovej pocit neznáma tam určitě byl“. Nepřevládaly u nich obavy z romského prostředí, nevyjadřovaly negativní pocity jako spíš lidské obavy z něčeho nového.

„... ani ten barák není nějak to... ale spíš to, že jsem nevěděla, do čeho jdu, ale jako je to dobrá zkušenost.“ - Market (o)

„...takže jsem se nebála, jestli myslíš tohle. Jako takovej pocit neznáma tam určitě byl, ale v pohodě.“ - Bětko

„... spíš jsem se bála, že to nenajdu, protože oni neměli ani zvonek, ani telefon, takže jsem volala sousedům.“ - Nora (o)

„No pocity to byly smíšené. Na jedné straně očekávání a na té druhé obavy, jaké to všechno bude... co to bude za lidi... co to bude za dítě. A taky jak si spolu sedneme, jestli to vůbec budu zvládat, a tak no...” - Lucie

Pocit strachu se např. u Nory (o) týkal spíše místa, ve kterém měla hledat adresu „své“ rodiny. Lucie už brala problém komplexněji. Alespoň ve své výpovědi mluví o obavách, jestli si sedne s rodinou, dítětem... Přestože je jediná, která tyto obavy vyjádřila, myslím, že zvědavost a očekávání, které bylo znát z několika jiných odpovědí, provázela většinu studentek. Uvádím tyto pocity v jiných kategoriích, protože vzhledem k první návštěvě v „jejich“ rodinách u nich viditelně převládly již zmíněné obavy, které měly různé kořeny.

• A co oni – oni hezky

V tom jak byly studentky přijaty v rodině, kam začaly chodit na doučování, byly pocity u většiny podobné. Říkám si, proč by také měly být přijaty jinak než kladně? Vždyť se rozhodly chodit pomáhat jejich dětem. To mi taky většina odpovědí dosvědčila. Pouze při prvním setkání Táni s „její“ rodinou, nejspíš došlo k nedorozumění a přijetí nebylo příliš vřelé.

„... jako první mi otevřel jeho tatínek a on asi ani nevěděl, že B má domluvené nějaké doučování, takže byl na mě dost protivný. A pak už to bylo dobré.” - Táňa

Takové chování však bylo výjimečné, přijetí u ostatních studentek probíhalo v pohodě a v dobrém duchu. Jak říká Bětko, chovaly se k ní vždy uctivě. A i ostatní studentky vyjádřily spokojenost a ochotu rodiny, která se snažila, aby se u nich cítily příjemně.

„Normálně... hezky. Seznámili jsme se a udělali mi čaj. Taky nabídli sušenky a hned jsme začali :-)” - Lenka

„Velmi dobře, chovali se ke mně uctivě a vždycky, když jsem tam byla, tak mi něco nabídli.” - Bětko

„Má prostě perfektní maminku a tatku, takže vůbec tam nebyl žádný problém.“ - Niva (o)

„... té poslední, romské rodině, mě přivítali úplně v pohodě. Hned mi nabídli nějaké pití, občerstvení, abych se u nich cítila dobře. Ukázali mi, co bych s ní měla procvičit a hned jsme začaly dělat do školy.“ - Lucie

6.1.4 Naplnění zájmu - něco, co nás baví

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah</i>
zájem	velmi důležitý
praxe	vítaná
proměna motivace	méně častá
zábava	pozitivní

První z kategorií, která se věnuje přímo zkoumané motivaci. Podle slov studentek pro ně byla možnost doučování naplněním jakéhosi zájmu. Hledaly něco, co by je bavilo.

„...když jsem si procházela, co by mě bavilo. Protože dělám individuální praxi, už jakože léta...“ - Niva (o)

„... já jsem furt říkala, že bych jako chtěla něco takového dělat, že by mě to zajímalo. A ona říkala, no tady Xx mi často posílá emaily, přečti si to, tam je plno dětí, můžeš si vybrat tak jsem hned letěla k ní jako k noťasu, tak jsem si vybrala...“ - Nina (o)

„...tak jsem se dívala, co by se mi líbilo.“ - Nela (o)

„...tak jsem se spíš dívala jako co tam je tak za předměty, tak tohle mě jako tak zaujalo. Tak jsem si říkala, že by to mohlo být dobrý.“ - Market (o)

„Bylo to pro mě něco nového, studijně zajímavého. Navíc jsem si říkala, že když nám to nabídli ve škole, tak by nebylo špatné se tam ukázat.“ - Bětko

V případě Naomi, která doučuje už delší dobu, se motivace proměnila. Postupem času věnovala doučování více a více času a její zájem rostl. Proto se zmiňuje o svém motivu-zájmu jako o časem a zkušenostmi získaném motivu. O tom, co bylo jejím původním motivem, se však nezmiňuje.

„... se to časem proměnilo, protože jsem začala tady o tu problematiku mít větší zájem, rozhodla jsem se na toto téma psát i bc práci, takže jsem tam chodila i mimo tady to, jak je doučování a praxi. Takže... ta motivace se změnila spíš v zájem o tuto problematiku.“ - Naomi (o)

K původnímu popudu k doučování, kterým byl i u Táni zájem o práci s dětmi, navíc sama uvádí, že zájem a zábava je důvod, proč doučování věnuje tolik času a nadále v něm chce pokračovat.

„... přišlo mi to jako atraktivní předmět. Baví mě být s dětma.“

„Já se k nim těším, že by se mi tam nechtělo, tak to ne. Já to беру tak, jako že jdu a baví mě to. Navíc je to jako jít na návštěvu, já u nich vždycky dostanu bramborák. Jsou moc hodný.“ - Táňa

6.1.5 Doučování jako zkušenost

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah</i>
praxe	velmi důležitá
zkušenost	minimální
bližší poznání	vítané
zájem	velmi důležitý

Zkušenost, o které se studentky zmiňovaly, se týkala dvou směrů. Proto jsem tuto kategorii rozdělila na dvě části. Ta první se zabývá zkušenostmi s romskou komunitou a druhá spíše zkušenostmi v práci s dětmi.

- ... jako zkušenost s romskou komunitou

Málokterá ze studentek měla dřív možnost pracovat s příslušníky romského etnika. Mnoho z nich se ve volném čase věnuje práci s dětmi, ale s těmi romskými se málokdo dostane do styku jen tak, náhodně. Například v případě Máji byla zkušenost s nimi jen krátkodobá, ale natolik zajímavá, že chtěla poznat romské děti víc. V případě ostatních studentek byla přímá zkušenost minimální, a proto se rozhodly skrz doučování zároveň zjistit něco bližšího o Romech a jejich životě.

„... abych získala nějaký nový zkušenosti... a něco úplně nového, protože... když mám volný čas, tak trávím čas s těma malýma děckama... právě s těma romskými se tak nestýkám a chtěla jsem to poznat, protože jediný co, tak jsem ty tři dny měla pro ně program a to bylo všechno a to se mi líbilo....“ - Mája (o)

„Asi proto, že jsem v prvéku hledala, co bych mohla v Brně dělat, a tohle mi přišlo jako dobrá zkušenost. A ještě užitečná.“ - Lucie

„Chtěla jsem vyzkoušet něco nového...“

„Očekávala jsem něco nového, zkušenost, bližší kontakt s romskou kulturou.“

„... zkušenost s touto komunitou.“ - Lenka

Martina zmiňuje oba druhy zkušeností, které jsou pro tyto kategorie typické. Chtěla si vyzkoušet práci s dětmi a zároveň si utvořit názor na některé Romy prostřednictvím vlastních zkušeností.

„... nový zkušenosti... v praxi s doučováním, to určitě a taky asi poznání, že ti Romové asi nebudou všichni stejní, mě nenapadá vhodný slovo...“ - Martina (o)

- ... jako zkušenost v práci s dětmi

V této subkategorii se studentky vyjádřily spíše v tom smyslu, že doučování jim přináší praxi v oblasti, která je blízká jejich oboru, jim osobně. Doufají, že doučování jim dá možnost vyzkoušet a procvičit si práci s dětmi.

„...A chtěla jsem si vyzkoušet třeba to doučování.“ - Mája (o)

„...mě baví všechny předměty, které nejsou o tom, že posloucháš a pak si napíšeš. Je to taková praxe ... Chci nasbírat co nejvíc praxe.“

„Dřív jsem toho s dětma moc nedělala, žádný kroužek jsem nevedla, takže praxi s něma.“ „...že se naučím víc pracovat s dětma.“ - Táňa

Vzhledem k tomu, že většina studentek studuje obory pedagogického směru, je touha po zkušenostech s dětmi pochopitelná.

6.1.6 Zvědavost jako motivace

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah</i>
zvědavost	maximální
praxe	někdy
zájem	důležitý
očekávané poznání	velmi důležité

Jak vypovídá předchozí kategorie, studentky viděly v doučování možnost získat zkušenosti. Často se však u nich tento motiv mísil s motivem zvědavosti. Šlo jim o to, vidět na vlastní oči, jak to vypadá v romských rodinách. Určitě toho spoustu už slyšely. Ale slyšet není totéž co vidět a zažít. A to ony určitě věděly, proto chtěly zkoušet doučování. Zvědavost, jaké to tam bude, jaké dítě budou doučovat, jak žijí romské rodiny, byla jejich pohnutkou k zapojení se do projektu.

Snad nejlépe o tomto motivu vypovídají Lenčina slova...

„ No a zjistit, jací vlastně ti Romové... jakožto početná skupina našich spoluobyvatel, jsou.“ - Lenka

„... trošku jako jsem se těšila, že poznám to sociálnější prostředí. Té romské rodiny... “ - Niva (o)

„A těšila jsem se do rodin. Já sem taková sonda - ráda poznává, jak lidi žijou. A teď tím nemyslím jen romské rodiny teda.“ - Bětka

„...jsem si to přečetla, jako co se tam bude dít. Tak mě to tak zajímalo, jak to asi bude probíhat, do jaké rodiny... se dostanu.“ - Naďa (o)

U Táni se v motivech také nachází zvědavost, ale už poněkud odlišného charakteru. Ona ji směřuje na sebe. Zajímá ji, jak se projeví její schopnosti při práci s romskými dětmi. Jestli bude doučování zvládat...

„Byla jsem zvědavá, jestli to zvládnou, co to obnáší. Ani jsem se dřív s romskými dětmi nesetkávala, tak jsem nevěděla.“ - Táňa

Vzhledem k tomu, že Táňa již dříve vyjádřila myšlenku, že si doučování zapsala spíše kvůli získání praxe s dětmi, je u ní tento motiv logický. Nebylo pro ni ani tolik důležité, jestli dítě pochází z romské rodiny nebo třeba rodiny cizinců. Z jejího rozhovoru jsme pochopila, že pro ni byl důležitý fakt, že jde o dítě, které potřebuje pomoc (s přípravou do školy, s procvičením českého jazyka). Možnost být užitečná pro někoho jiného, byla i možností pro ni, jak získat praxi a zjistit, zdali jí doučování půjde a bude bavit.

6.1.7 Odměna není marná

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah</i>
kredity	potřebné
finanční odměna	vítaná
zájem	důležitý

Jen málo lidí uvedlo, že by byla finanční odměna či kredity za předmět jejich jedinou motivací. Ale zmínka o nich se objevila často. Zatímco studentky z ohniskových skupin mluvily o kreditech, studentky z individuálních rozhovorů zmiňovaly skutečnost, že i peníze, které dostávaly, byly pro ně motivující.

Co se týče dívek, které doučovaly v rámci předmětu, tak z jejich slov jsem vydedukovala, že potřeba kreditů předcházela zájmu o doučování. Většině z nich chyběl potřebný počet kreditů, proto hledaly předmět, který by je zaujal.

„Já jsem potřebovala získat kredity... tak jsem se dívala, co by se mi líbilo.“ - Nela (o)

„No tak já jsem si řekla, že bych si mohla dát nějaký volitelný předmět a taky asi ty kredity“ - Naďa (o)

„Já jsem si to teda asi trochu zaregistrovala... teda jsem hlavně potřebovala kredity.“ - Market (o)

„Tak nejdříve to byla motivace těch kreditů, protože nám... chybí nějaké“ - Naomi (o)

Studentky z individuálních rozhovorů, které doučují v rámci projektu, tzn. za finanční odměnu, uvádějí, že peníze jsou dobré. Avšak např. Bětko brala finanční odměnu spíše jako jistou satisfakci za čas věnovaný doučování, než hlavní motiv k doučování. Touha doučovat zde předcházela motivaci peněz. Což je oproti předchozím výpovědím opačný případ.

„A taky to bylo placené... sice nijak závratně, ale alespoň něco. To bylo fajn.“ - Bětko

„Taky si přivydělat pár korun.“ - Lenka

„A nebudu zastírat, že i finanční odměna udělala své. Sice to není moc, ale každá koruna dobrá:)” - Lucie

Je přirozené, že jen málokterá z dívek by šla doučovat pouze kvůli odměně, kterou za něj obdrží. Motivace odměnou je zde nejčastěji v kombinaci s ostatními nalezenými motivy.

6.1.8 Mám pocit, že to má smysl

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah</i>
smysluplnost	potřebná
výsledky	pozitivní
zpětná vazba	pozitivní

Motivy v následující kategorii bych zařadila mezi pokročilejší motivy. Původně mě sice hlavně zajímaly motivy, které přiměly studentky k doučování. Ale tehdy jsem ještě neviděla souvislosti. Některé studentky totiž doučují již delší dobu, proto zmiňují dva druhy motivů. Za první ty, které měly na počátku, před prvním doučováním. A za druhé ty, které je přiměly v něm pokračovat, případně se znovu do projektu zapojit. Mezi jejich počáteční motivy většinou patřily ty, jež jsou uvedeny v předchozích kategoriích. A pak jsou tady motivy vzniklé až po nich. Uvedu je v následujících podkategoriích.

- **Když doučování pomáhá**

Je přirozené, že člověk se raději věnuje činnostem, které mají smysl. Jak píšou v dalších kapitolách, je těžké snažit se, když nevidíme výsledky. Proto naopak, když jsou výsledky pozorovatelné, je to daleko snazší pokračovat v činnosti a mít z ní navíc radost. Tak tomu je u těchto studentek. Například Táňa se několikrát zmínila o tom, že ji to bavilo tím víc, čím větší výsledky viděla. Bětko byla spokojena i s malými krůčky. Znala možnosti dítěte, proto i ty „na oko“ malé kroky znamenali ni i pro rodinu pokrok.

„Ale ten BB když potřeboval něco vysvětlit, tak mě to bavilo. Že jsem viděla výsledky...” - Táňa

Lucie doučovala víc dětí (po sobě), tím má možnost srovnání, jaké to je, doučovat bez a s viditelnými výsledky a jak sama říká, v druhém případě ji to bavilo víc. *„Akorát u toho klučiny jsem fakt měla pocit, že se se mnou aji něco naučí a byly na něm vidět pokroky, když se mu někdo věnoval a učil se s ním, a to mě hodně bavilo.” - Lucie*

„Výsledky studijní sice nebyly ani přes doučování excelující, ale když se něco povedlo - měly jsme z toho všichni radost.” - Bětko

„Když vidím, že jsou rády, když jim můžu něco předat.”

„Tak jako takové vedení někoho. Že mám pocit, že to má smysl.”

„Že je něco naučím.” - Táňa

Lucie navíc cítila, že je v rodině opravdu užitečná. Pomáhala dítěti v rodině, ve které na něj matka neměla moc času. Proto měla pocit, že pomáhá nejen dítěti s přípravou do školy, ale tím, že mu věnovala čas, kterého se mamince nedostávalo, podporovala částečně chod celé domácnosti.

„... tady jsem aspoň měla pocit, že to doučování pomáhá, protože to byla matka samoživitelka a asi se šesti dětmi, v malém domě.“ - Lucie

• Mít zpětnou vazbu

Částečně by se dala tato subkategorie spojit s tou předchozí, ale tady motivaci děvčat nepodpořily studijní výsledky, byly to jiné faktory. Řadím ji proto zvlášť. Faktory tady jsou reakce dětí a rodičů na doučování. V doučování není žádná třetí osoba, která by vám poskytla zpětnou vazbu, jestli to co děláte, děláte dobře. A známky často neodpovídají snaze. Proto je určitě velmi pozitivním přínosem, pokud dítě nebo jeho rodiče vyjádří vděk a pochvalu za vaši práci. Nebo pokud někdo z nich poprosí doučovatele, jak je tomu v následujících případech, aby k nim docházel i další semestr.

„A já jsem pak přišla k B a B se mě ptal – a budeš mě doučovat ještě dál?“

„...tak asi je rád, že tam chodím, že se mu věnuju.“ - Táňa

„A takovým potvrzením spokojeností s mou prací pro mě bylo, když mi maminka té poslední holčičky, co jsem doučovala, sama od sebe v září zavolala, jestli zase budu její dceru doučovat, tak kdyby to předtím bylo nějaký hrozný, tak už by se asi neozvala.“ - Lucie

Marie byla velmi potěšena, když od „svého“ dítěte dostala dárek k Vánocům. Nic od něj nečekala, a proto byla příjemně překvapená, že si jí váží natolik, že jí sám koupil dárek.

„...že ten Y. on jakože sám mi koupil dáreček, takovej vtipnej, takovej plastovej stromeček s ptáčkama a dělá to pořád pípípíp... hrozně nahlas, ale mě to hodně potěšilo... že jsem nic jako nečekala.“ - Marie (o)

6.1.9 Jak to vidím já

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah</i>
vztah k učení	velmi důležitý
obsah učení	nedůležitý
zpětná vazba	vítaná
vzor - doučovatel	pozitivní

Tato kategorie se vztahuje pouze k individuálním rozhovorům. V ohniskových skupinách debata podobného směru nevznikla. Je to kategorie o smyslu doučování, hlubší pohled na věc. Studentky se vyjadřují každá trochu jinak, ale jejich výpovědi se spojují v jakémsi náhledu na to, v čem ony vidí smysl doučování. Není to jen o tom, že děti doučují, co jim nejde. Bětko si myslí, že pravidelným doučováním děti získávají celkově hlubší vztah k učení.

„Ted' doučuju děti, u kterých smysl vidím v tom, že k učení získávají vztah, že se prostě učí učit.“

„... že ty děcka získávají dojem, že učit se je potřeba.“ - Bětko

U Lenky to lze vycítit podobně, neříká přímo to co Bětko, ale vidí smysl v tom, že děti mají někoho, kdo jim dá svůj čas. A jistě si uvědomují, že to není jen pro nic za nic. Že to učení asi bude důležité a pokud si s doučovatelem sedlí, jak je tomu právě u Lenky, mohou v něm vidět svůj vzor.

„Hlavně asi proto, že se jejich dětem někdo věnuje... že si na ně udělá čas... že je to někdo mladý a taky kamarád. ... Jsem pro ně velká holka :-)" - Lenka

Lenka zabíhá ještě hlouběji do problému. Hlouběji se zaobírá smyslem, který to má pro ni. A tím, co by chtěla dětem umožnit prostřednictvím doučování. Řekla bych, že to lze nejlépe vyjádřit slovy, že chce zajistit dětem lepší budoucnost.

„Chci, aby ty romské děti neskončily všechny někde na učňácích.... Věřím tomu, že několik málo z nich se pro studium nadchne, když to uvidí prostřednictvím... no třeba toho svého doučovatele.“

Taky zde mluví o tom, že děti mohou vidět v doučovateli jakýsi vzor a víc se proto snažit a tím i lépe prospívat ve škole.

„Budou mít lepší známky a taky ve třídě a paní učitelka na ně budou pohlížet jinak....šance pro ně být lepšími a nevypadat jako úplný propadlík a odpadlík...” - Lenka

6.1.10 Dobrý vztah s rodiči

Vlastnosti	Dimenzionální rozsah
vztah	pozitivní
negativní přijetí	méně časté
pozitivní přijetí	velmi důležité
tykání	časté

Dobrý vztah s rodiči byl zmíněn ve všech rozhovorech, které jsem analyzovala. Většinou od prvního seznámení studentky s rodiči vycházeli velmi dobře. Je to určitě pěkné, vycházet s rodinou doučovaného dítěte, ale není to jen o příjemnosti. Je to jakási nutnost. Málokdo by docházel doučovat dítě do rodiny, kde se k němu nechovají hezky. Jenže na druhou stranu, chovat se k někomu hezky ještě neznamena, že se mezi osobami musí vytvořit nějaký hlubší vztah. A o tom to hlavně je, některé dívky, které zde citují, vyjadřují již vznik něčeho hlubšího. A to je také to, co motivuje studenty zůstat u dítěte. Na základě vztahu se tvoří i jistá zodpovědnost vůči druhým.

„Ona je úplně super, jakože já ji mám hrozně ráda...” - Natka (o)

„... ta maminka mi i psala teď sms, že ji to mrzí, že nemůžu zítra přijít. Protože B má nějakou akci. Myslím, že s něma mám velice hezký vztah. Na Vánoce jsme si dali dárky. Bylo to moc fajn.” - Táňa

„Má prostě perfektní maminku a tatku....” - Niva (o)

Spousta z nich si navíc vzájemně tyká. Nina k tomu ještě dodává, že i když se potkají mimo doučování, jsou jejich vztahy velice vřelé.

„...tak maminka mi teda tyká, ta mě potkává i v práci. Takže jako ona vždycky: ahoj ahoj...” - Nina (o)

„... mě určitě tykají, teda, už ve dveřích... ahoj, ty seš vlastně P., že tak pojď... Tady přijdeš a jako automaticky hned.“ - Nica (o)

Bětko mluví o nové dimenzi vztahu, kdy maminky dětí berou doučovatele jako někoho, komu se můžou svěřit, vypovídat, přijít si k němu pro radu.

„V jedné z těch rodin jsem fungovala i jako takovej psycholog, ač na to nemám vzdělání. Ale maminka, když potřebovala s něčím poradit, chodila si ke mně pro radu.“
- Bětko

• Nedorozumění

Pro zajímavost uvádím i opačný případ. Případy, kdy sblížení s rodiči bylo komplikovanější. Jak se však později ukázalo, konflikty, které se objevily, vznikly spíše na základě nedorozumění. Například Táňa si myslí, že nepříjemnost prvního setkání byla způsobena tím, že tatínek nebyl informován o tom, že má nějaké doučování vůbec probíhat.

„... jako první mi otevřel jeho tatínek a on asi ani nevěděl, že B má domluvené nějaké doučování, takže byl na mě dost protivný. A pak už to bylo dobrý. Nebyla tam maminka, dnes už je tam jen maminka.“ - Táňa

Kdežto konflikt u Mirjam vznikl až později, když už na doučování chodila déle a zároveň měla praxi ve škole, již navštěvovala i „její“ holčička V.. Tam se od paní učitelky dověděla, že V. často chybí. Paní učitelka, bohužel, řekla o tomto rozhovoru i holčičce, která to neopomněla sdělit doma (aniž by případně věděla, o čem se bavily).

„... paní H. mě úplně strašně vynadala do telefonu, že jako co si o nich myslím. Jako že by nechodila schválně do školy a tak... no a takže jsme se trochu jako pohádali, kvůli tomu...“

„...no a ona pak odvolala doučování asi na týden... nebo na 14 dní, že jsme se neviděli vůbec...“ - Mirjam (o)

Ale jak už to bývá, i tento konflikt brzy odezněl.

„...no a pak jsem tam přišla a ona mě... ona mě dala svíčkovou a jakoby nic...“ - Mirjam (o)

6.1.11 Člověk nemůže mít příliš velká očekávání

<i>Vlastnosti</i>	<i>Dimenzionální rozsah</i>
smysluplnost	velmi důležitá
výsledky	neodpovídající
snaha doučovatele	maximální
očekávání	nepřiměřené

Problémy jako demotivační faktory. Tato kategorie se týká všech pojmů, které souvisí s problémy, o kterých se studentky zmínily v rámci individuálních rozhovorů i ohniskových skupin. Je až překvapivé, jak se jejich problémy podobaly. Téměř v každém rozhovoru se nacházely kódy náležící této kategorii. Bylo však potřeba je ještě roztřídit do několika podkategorií. A to, pro větší přehlednost, do následujících čtyř. Přičemž první dvě mi vznikly hlavně z debat v rámci ohniskových skupin.

- **„Von sice všechno chápe, ale výsledky ve škole tomu neodpovídají“**

Doučovatelé se často setkávají s tím, že to co dítě doma zvládá, ve škole neumí. Vzniká zde pocit jakési bezmocnosti. Jak je to možné, že doma umí a ve škole ne? Jak říká Míla, může to být stresem ze známek. Stresem ze školy, z institucionálního prostředí. (Snad by byl tento problém i zajímavým námětem pro samostatný výzkum.)

„... protože von sice všechno chápe, ale ty výsledky ve škole tomu neodpovídají, že asi tím stresem z těch známek, nevím prostě ty testy nějak nedopadají moc dobře...“ - Míla (o)

„...a já jsem to s tou S. udělala a ona to uměla... akorát prostě vždycky dostala špatnou známku ve škole.“ - Martina (o)

„Já to nechápu, tak jako nevím... no ale i v té matici, já jí to vysvětlím, prostě... ona to se mnou umí, ona to napíše.... Já to já to jako nepochopím, fakt ona, když se mnou sedí, tak všechno spočítá, a jak jde do té školy, tak to nenapíše... vůbec nic.“ - Nina (o)

Míla ukazuje problém přímo na příkladě, kdy úkoly, které měl doma v sešitě vypočítané správně, ve škole v písémce pokazil.

„Tak z té písemky dostal myslím trojku nebo čtverku... on tam (pozn. doma) neměl ani jeden škrtanec, měl to celý úplně správně vypočítaný, ale do té písemky to prostě nenapsal...” - Míla (o)

• Doučovatel není všuměl

Předchozí kategorie se vztahoval spíše k problémům s dětmi. Kdežto tady vidí jistou „neschopnost“ u sebe. Přece jen studentky mají základní školu delší dobu za sebou. Řekla bych, že tento problém je spíš úsměvný, než reálně demotivující. Věci, které nepoužíváme, často zapomeneme, proto není nečekané, že si některá ze studentek nemohla vzpomenout, jakým způsobem se něco řeší.

„Já jsem nedokázala vysvětlit měřítko, jak se počítá, já sem si absolutně nemohla vzpomenout... jsem se cítila tak trapně, že neumím vysvětlit měřítko...” - Nina (o)

„Ty primitivní věci, ty jdou teda strašně těžko... já třeba i na sobě, že třeba to co bereme v matice, integrály, tak to v pohodě, ale jakmile mám něco násobit... tak já jsem totálně mimo...” - Nina (o)

Je taky faktem, že studenty, které doučují, nejsou vystudované učitelky, proto i pro ně může být těžká stránka didaktiky určitých věcí. Například je spoustu věcí, kterým člověk rozumí dokonale, intuitivně, ale o to těžší je to pak pochopitelně vysvětlit.

„...a no, a když přijde k té mapě velké, tak se v tom vůbec nevyzná, já vopravdu nevím, jak bych toto naučila...” - Nela (o)

„...ten diktát zkusíme znovu... na konci a ona to má zase celý špatně. Já už prostě nevím, vždycky jak jí to jinak vysvětlit.” - Míša (o)

• Doučovatel není všemocný

Často jsou na doučovatele kladeny vysoké nároky i ze strany rodičů. Rodiče si často pozici studenta pedagogické fakulty zjednoduší a prostě ho považují za učitele. A učitel podle nich od toho, aby dítě všechno naučil. Dítě se ani moc snažit nemusí, rodiče už vůbec ne. Prostě je to na bedrech učitele. V tomto případě doučovatele. Cítila to tak i Lucie, která z toho neměla moc dobrý pocit. Nice něco takového řekli v podstatě přímo do očí.

„A taky z důvodů té zodpovědnosti. Občas jsem měla pocit, že rodiče ode mě čekají víc, než co jsem mohla udělat.“ - Lucie

„a když přijde, tak on třeba jakože... no mu to nikdo pořádně nevysvětlí, tak seš tady od toho, abys mu to vysvětlila... nebo buď tak hodná a vysvětlí mu to...“ - Nica (o)

„... to, co probírali v té škole, tak ona vůbec neměla o tom ani potuchy, takže já jsem si s ní spíš... v podstatě učila novy věci a ona vůbec nevěděla, o co jde.“ - Mirjam (o)

Bětko měla pocit, že ač se snaží, doučovanému klukovi to ve škole opravdu nejde. Neviděla to ale jako svoji chybu. Myslela si, že chlapec opravdu inteligenčně nestačil na základní školu.

„... ten kluk fakt na normální základku neměl. My jsme dřeli spolu, co to šlo a stejně to nezvládal.“ - Bětko

K závěru této podkategorie bych ráda citovala přímo slova jedné z mých respondentek, které krásně vystihují předcházející text (a možná i celé doučování):

„...není tak jednoduché změnit školní výsledky bez předchozích zkušeností a snahy dítěte. Postupem času už jsem radši neočekávala nic a pak jsem byla jen příjemně překvapená, když se něco povedlo. Člověk nemůže mít příliš velká očekávání a musí si být vědom, že za zhruba dvě hodiny týdně nemůže změnit roky školního neúspěchu.“ - Lucie

• Nepotřebnost

Za zmínku stojí říct, že se dvě studentky - Táňa a Bětko se ve svých odpovědích zmínily o pocitu, kdy jim přijde, že jsou někdy na doučování zbytečné. Že dítě, ke kterému chodily, zvládalo učivo dobře a jejich pomoc příliš nepotřebovalo. Táňa se mi již před tím zmínila, že byla daleko motivovanější pro doučování jiného kluka, který měl ve škole výrazné mezery a u něhož měla pocit, že doučování má smysl. Přestože názor, že dítě doučování nepotřebuje, je ojedinělý, myslím, že právě proto stojí za zmínku.

„... jsem si myslela, že když B nepotřebuje doučování, tak abych tam nebyla zbytečná. Ale bylo mi řečeno, že jeho učitelka to chce.“ - Táňa

„Ta jedna rodina, myslím, že ta mě ani moc nepotřebovala - ti vlastně snad ani nebyli Romové. Nebo teda nevím to na sto procent.“ - Bětko

6.2 Shrnutí

V této kapitole provedu hromadné shrnutí zjištěných údajů. Jedná se o sumarizaci zjištěných informací, postřehů doučovatelů a vzniklých kategorií. Jde mi zde o to, přehledně popsat, co jsem díky svému kódování zjistila. Ukázat tím, zda jsem našla odpovědi na mé výzkumné otázky.

Mým hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jaké motivy vedly studenty k doučování romských dětí. Analýzou textu jsem ze zjištěných údajů získala sedm kategorií, které uvádějí motivační faktory respondentek. První z nich je Naplnění zájmu - něco, co nás baví. Uvádím ji záměrně jako první, protože z rozhovorů jsem pochopila, že zájem jako motiv byl většinou spojen se všemi ostatními motivy, kvůli kterým se pro doučování studentky rozhodly. Někde byl zastoupen více, někde méně. Zájem je jakousi červenou nití, která prolíná ostatní motivy. V této kategorii je však zájem nadřazený všem dalším důvodům. Ať už se jedná o zájem o samotné doučování, práci s dětmi či romskou problematiku.

Druhým zjištěným motivem je zkušenost. V tomto případě je to touha po nových zkušenostech, která přivedla studentky k doučování. A to buď po zkušenostech s romskou komunitou, nebo po zkušenostech s prací s dětmi. Většina studentek neměla dřívější zkušenosti s Romy, a pokud ano, pak jich bylo poskromnu, a proto o nich chtěly zjistit víc. Tím dalším důvodem je touha po zkušenostech s doučováním. Respondentky studují pedagogické obory, ale přesto se v rámci studia dostanou do praxe až po několika semestrech. Některé se s praxí setkávají dokonce až ke konci studia. Snad proto jim doučování poskytuje možnost individuální praxe, možnost získat cenné zkušenosti s dětmi.

Zvědavost jako motivace je název další kategorie. V ní studentky vypovídají o tom, že to, co je táhlo k doučování, byla hlavně zvědavost. Hlavou se jim při vybírání předmětu honily otázky typu: Jaké by to asi mohlo být, takové doučování? Jací vlastně ti Romové jsou? Rozhodly se to zjistit právě prostřednictvím doučování. U jedné z respondentek se objevil také jakýsi sebezkušenostní prvek, a to zvědavost na to, jaká je úroveň jejích schopností v doučování.

Jedním z motivů byla odměna, která je studentům poskytována za doučování. A to buď prostřednictvím kreditů (za předmět) nebo finanční odměny (v rámci projektu). Žádná ze studentek však neuvedla, že by to byla její jediná motivace. Byla to spíše satisfakce za čas strávený doučováním. Někdy byla také potřeba kreditů cesta k nalezení předmětu doučování. Nikoliv hlavní motiv.

Motivy v kategorii Mám pocit, že to má smysl, se poněkud liší od výše zmíněných. Jde o to, že se k nim vyjadřovaly hlavně studentky, které se už doučování věnují delší dobu. A proto i důvody, které uvádějí, jsou spíše důvody k tomu, proč v doučování pokračovat nebo proč se do projektu znovu zapojit. Vypovídají zde o tom, že je pro ně důležité vidět, že doučování pomáhá. Třeba se jím nezlepší známky ve škole (...), ale každý malý úspěch je úspěch). Studentky spíše vidí, že svojí prací ulehčí alespoň rodičům, kteří na děti nemají čas a věnují tak čas dítěti, které o to stojí. Druhým motivem v této kategorii jsou situace, když studentky dostanou kladnou

zpětnou vazbu. Ať už od rodičů nebo od samotného dítěte, je to pro ně velkým motivem pro pokračování.

Kategorie, která mi vyšla pouze z výpovědí z individuálních rozhovorů, se týká smyslu, který vidí respondentky v doučování. Jde o to, jestli a v čem ony vidí smysl. Docela překvapivě si žádná z nich nemyslí, že by doučování bylo hlavně o tom, doučit dítě to, co ve škole nestihlo nebo zameškalo. ("Překvapivě" myslím ve vztahu ke slovu "doučování"). Ony jsou toho názoru, že doučování je pro dítě dobré hlavně proto, že se mu někdo věnuje, a že dítě získává dojem, že učit se je důležité. To, že by mohlo mít lepší výsledky ve škole, považují za bonus, za možnost vypadat lépe v očích spolužáků a učitelů.

Poslední z kategorií, týkajících se přímo motivace, nese pojmenování Dobrý vztah s rodiči. Z odpovědí všech respondentek bylo zřejmé, že je pro ně dobrý vztah s rodiči dítěte důležitý. (S dítětem natolik samozřejmý, že se v této kategorii neřeší.) Já osobně si myslím, že kladný vztah s rodiči je motivem pro další pokračování v doučování. Proto jej zde uvádím jako jeden z motivačních faktorů. Nejde jen o to, že je studentům určitě příjemněji v rodině, kde se k nim chovají hezky. Ale to, že mezi nimi vzniká, na základě toho pozitivního přístupu, jakási blízkost, tvoří podklad pro další spolupráci, pro pocit spoluzodpovědnosti v otázce školních úspěchů dítěte.

V dalších odstavcích se budu věnovat odpovědím na mé dílčí výzkumné otázky. Odpověď na první z nich - jak reagovala rodina studenta na fakt, že bude doučovat děti v romských rodinách? - najdeme v kategorii Názor rodiny a okolí aneb „mamka mě tam málem nepustila“. Studentky se ve svém okolí setkávaly spíše s nepochopením. Jejich rodiny vyjadřovaly obavy o bezpečnost prostředí, do kterého se chystají vkročit. Jejich obavy vznikly spíš na základě předsudků než vlastních zkušeností. Naopak některé rodiny se vůbec nezajímaly o rozhodnutí svého dítěte a braly to jako jednu z jejich aktivit. Pouze jedna studentka uvedla, že se v rodině setkala se zájmem o průběh doučování.

Druhým dílčím cílem bylo zjistit, jaké bylo pro studenty seznámení s „jejich“ rodinou. Odpovědi se ukázaly být velice podobné. Studentky na jednu stranu

vyjadřovaly strach, obavy a na druhou jistá očekávání, se kterými přicházely do rodiny. Jejich strach byl vyvolán obavami z prostředí, ve kterém žila "jejich" romská rodina. Některé provázely spíše obavy z neznámého, z něčeho nového, což je, myslím, pochopitelné, přirozené pro většinu z nás. Respondentky se také zmínily o tom, jaká nakonec byla jejich první návštěva v rodině. Až na jednu výjimku bylo jejich přijetí kladné a seznámení proběhlo bez problémů.

Posledním z dílčích cílů je zjistit, s jakými demotivačními faktory se doučovatelé setkávají. Mezi jedny z nejčastěji uváděných patří skutečnost, že to, co dítě doma s přehledem zvládá, tak ve škole kazí. Studentky uvádějí, že nechápou, jak je možné, že při doučování proberou nějaké příklady a ve škole tytéž příklady dítě nevypočítá. Nezmiňují se však o tom, jaké důvody mohou způsobovat tuto „školní neschopnost“. Můžeme se jen dohadovat, jaké jsou pravé příčiny. Dítě může být ve škole pod tlakem situace, nebo má třeba strach z učitele, z neúspěchu. Doma je naopak v klidném prostředí. Určitě by to bylo zajímavým tématem pro jiný výzkum. Mě však zajímalo, jaké jiné faktory ještě doučovatelům byly k neprospěchu. V podkategoriích s názvy - Doučovatel není „všeuměl“ a Doučovatel není všemocný, se odkrývají další problémy související s doučováním. Mezi nimi i fakt, že doučovatelé jsou ještě studenti a často metodicky a didakticky nezvládají všechno z probíraného učiva. Což je ještě umocněno druhým faktem a to tím, že studenti někdy cítí příliš velké očekávání ze strany rodičů doučovaného dítěte. Někdy mají pocit, že si rodiče neuvědomují, že doučovatelé mají dítěti pomoci s učením, a ne zastoupit roli učitele. Ještě jednou zde odcituji Lucii, jejíž slova charakterizují (nejen) tuto kategorii „... není tak jednoduché změnit školní výsledky bez předchozích zkušeností a snahy dítěte. Postupem času už jsem radši neočekávala nic a pak jsem byla jen příjemně překvapená, když se něco povedlo. Člověk nemůže mít příliš velká očekávání a musí si být vědom, že za zhruba dvě hodiny týdně nemůže změnit roky školního neúspěchu.“

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zabývala motivací studentů doučujících romské děti. Mým hlavním výzkumným cílem tedy bylo zjistit, jaké jsou motivy studentů k doučování v romských rodinách. Vedlejšími cíli bylo zjistit, jaké bylo pro studenty setkání s „jejich“ romskou rodinou, jaké demotivační faktory u nich působí a jak reagovaly rodiny studentů na jejich rozhodnutí doučovat v romských rodinách. Cílem mé práce nebylo hodnotit smysl doučování, ale seznámit s projektem, který se jím zabývá a věnovat pozornost motivaci studentů – doučovatelů.

Kapitoly v teoretické části se zabývají popisem projektu „Domácí učitel“, romskou minoritou a motivací. V kapitole popisující projekt doučování se věnuji také přímo práci doučovatele, jejich právům a povinnostem. Dále charakterizuji motivaci a zabývám se také jejími teoriemi. Část, ve které píšu o Romech, má několik podkapitol týkajících se jejich rodinného zázemí, možných problémů ve společnosti a v neposlední řadě romského dítěte a možných znevýhodnění, které ho mohou potkat při vstupu do školy.

V empirické části jsem pomocí kvalitativního výzkumu hledala odpovědi na mé výzkumné otázky. Šetření jsem prováděla prostřednictvím ohniskových skupin a individuálních rozhovorů, které jsem vedla se studentkami Masarykovy univerzity. A to studentkami, které doučovaly romské děti pod záštitou Katedry sociální pedagogiky. Přestože to nebylo podmínkou mého šetření, obory, které respondentky studovaly, si byly velice blízké. Ale je to asi logické, že k činnostem s dětmi budou inklinovat hlavně studentky pedagogických oborů. V průběhu sběru dat jsem nabyla dojmu, že ohniskové skupiny, které jsem použila pro výzkum, mi budou svým obsahem spíše podnětným podkladem pro individuální rozhovory. Při analýze textů jsem však získala stejně cenné informace z ohniskových skupin i rozhovorů. Z toho důvodu jsem nakonec postavila oboje na stejnou rovinu. Při kódování jsem zjistila, jak blízké jsou si odpovědi respondentek ohniskových skupin s respondentkami rozhovorů, proto jsem se rozhodla také pro společnou interpretaci dat. Po jejich rozkrytí jsem zjistila, že pro doučovatele byly nejčastější motivační faktory tyto: zájem, touha po zkušenostech,

zvědavost, odměna, zpětná vazba, smysluplnost, dobrý vztah s rodiči. Uvedená slova jsou ale jen zjednodušenými pojmy charakterizujícími mnohem hlubší skutečnosti. Podařilo se mi zodpovědět i dílčí výzkumné otázky. Názor rodiny na přítomnost svých dětí v romských rodinách byl většinou negativně laděný, plný obav. Žádná ze studentek se nesetkala s příliš vřelým přijetím tohoto rozhodnutí, ale v průběhu doučování se minimálně jedné podařilo změnit pohled a postoj svého okolí v pozitivní zájem. Oproti původním obavám, které provázely mnoho studentek při první cestě do rodiny, se v nich setkaly s pozitivním přijetím. Otázkou také bylo, s jakými demotivačními faktory se doučovatelé při své práci setkali? Zjistila jsem, že těmi byli například neodpovídající školní výsledky. Dále pocit příliš velkého očekávání od sebe i ze strany rodiny. Obecně však o doučování vypovídaly s úsměvem a většina z nich byla rozhodnutá v něm i nadále pokračovat. Všechny mé stanovené výzkumné cíle se mi tedy podařilo naplnit.

Téma, které jsem si vybrala pro svoji bakalářskou práci, má velmi blízkou spojitost s oborem, který studuju. Jak ve vztahu k práci se sociokulturně znevýhodněným obyvatelstvem. Tak i proto, že to je právě Katedra sociální pedagogiky, která projekt doučování řídí a zaštiťuje. Přestože mi bylo téma svou podstatou velice blízké, při psaní práce shromáždila mnoho nových a zajímavých informací. Snažila jsem se pečlivým srovnáváním vybrat ty nejpodstatnější a srozumitelně je uvést v teoretické části. Přínosná pro mě byla také realizace empirické části. Jelikož jsem nikdy předtím nic podobného nedělala, kvalitativní výzkum a samotné kódování pro mě bylo velkou neznámou. Ale i přes původní obavy jsem se toho chopila a získala mnoho užitečných poznatků a dovedností v oblasti výzkumného šetření. Celá práce ale pro mě nebyla přínosná pouze v těchto formálních oblastech. Také to, že jsem mohla sama vést rozhovory a mluvit s lidmi o jejich názorech a pocitech bylo pro mě velmi podnětnou a zajímavou zkušeností. Přesto je mi jasné, že se mám v těchto směrech ještě hodně co učit.

Doufám, že moje práce přinese inspiraci pro další studenty, kteří by se chtěli zapojit do procesu doučování. Já sama jsem měla možnost stát se součástí projektu a jsem za to velice ráda. Díky němu jsem mohla poznat ostatní studenty, kteří také doučují. Ale především jsem poznala lidi z „mé“ romské rodiny. Určitě bych doučování

doporučila všem studentům pedagogických oborů. Minimálně studentům sociální pedagogiky jako povinně volitelný předmět. Teorie je totiž na každém oboru dost, kdežto doučování jim dává skvělou příležitost, jak poznat sociální pedagogiku v praxi.

Věřím, že závěry, které vyplynuly z mé práce, se tak stanou dobrým základem pro hlubší zkoumání, kterému bych se mohla věnovat v budoucnu.

RESUMÉ

Ústřední téma mé bakalářské práce je doučování v romských rodinách. Hlavním cílem práce je zjistit, jaké motivy vedou studenty k doučování. Celá práce je klasicky rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části popisuji projekt doučování. Hodně se zde věnuji romské minoritě, jejím specifickým a problémům. Vysvětluji zde také pojmy motivace, motiv a teorie motivace. V empirické části jsem uskutečnila svůj výzkumný pokus pomocí kvalitativního výzkumu. Ten provádím prostřednictvím ohniskových skupin a individuálních rozhovorů s doučovateli. Následnou analýzou a interpretací jsem došla k závěru, že motivací pro studenty - doučovatele je zpočátku naplnění určitého zájmu a získání nových zkušeností. Časem se motivace některých proměnila v pocit, že doučování má smysl.

SUMMARY

The central theme of my Bachelor's thesis is tutoring in Roma families. The goal of my work is to find out what motives lead students to tutoring. This study is classically divided into two parts – theoretical and practical. The theoretical part describes the project Tutoring and also deals with the Roma minority, their specifics and problems. I explain the concepts of motivation, motive and motivation's theories. In the empirical part I use qualitative research. This is done through focus groups and individual interviews. Subsequent analysis and interpretation, I came to the conclusion that motivation for students-tutors is the realization of certain interest and gain new experiences. Over time, the motivation of some students changed into a feeling that tutoring is meaningful.

Použitá literatura

1. ARMAS, P. *Patologické jevy a kriminalita u Romů ve městě Brně: bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2008.
2. GABAL, I. a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě, konflikt nebo integrace*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1999. 338 s. ISBN 80-86103-23-4
3. GULOVÁ, L. et al. *Sociální pedagogika a multikulturní výchova v otázkách*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty, 2008. 221 s. ISBN 978-80-210-4724-2.
4. HARTL, P., HARTLOVÁ H. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2010.
5. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 406 str. ISBN 80-7367-040-2
6. HAVRDOVÁ, Z., HAJNÝ, M. *Praktická supervize: Průvodce supervizí pro začínající supervizity, manažery a příjemce supervize*. Praha: Galén, 2008. 213 str. ISBN 978-80-7262-532-1
7. HOMOLA, M. *Motivace lidského chování*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 360 str.
8. HÚBSCHMANNOVÁ, M. *Hin man ajsi čhaj, so... Romské hádanky*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 2003. 143 str. ISBN 80-7168-842-8.
9. JAKOUBEK, M. *Sešity pro sociální pedagogiku, Romové – konec (ne)jednoho mýtu*. 1. vyd. Praha: SOCIOKLUB, 2004. 317 s. ISBN 80-86140-21-0
10. JAKOUBEK, M., HIRT, T. (eds.). *Romové: kulturologické etudy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 383 s. ISBN 80-86473-83-X.

11. JAKOUBEK, M., HIRT, T. (eds.). *„Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 414 s. ISBN 80-86898-76-8
12. KALEJA, M., KNEJP, J. (eds.). *Mluvme o Romech - Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7368-708-3.
13. LANDORIOVÁ, S.: *Zažili jste už vy nebo vaši známí diskriminaci, když jste hledali práci?* Romano hangos / Romský hlas, č. 16, 2010, str. 4.
14. MADSEN, K. B. *Teorie motivace*. 1. vyd. Praha: Academia, 1972. 384 str.
15. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2006. 332 str. ISBN 80-247-1362-4.
16. MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2001. 99 s. ISBN 80-85834-77-4.
17. NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Akademia, 1997. 270 str. ISBN 80-200-0592-7
18. NAVRÁTIL, P. a kol. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 223 s. ISBN 80-7178-741-8.
19. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. vyd. Olomouc: Vydavatelství Olomouc, 1999. 129 s. ISBN 80-7067-952-2.
20. NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost: Současné poznatky a perspektivy léčby*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 152 str. ISBN 80-7178-831-7.
21. NĚMEC, J. a kol. *Edukace romských žáků v zrcadle výzkumných šetření*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 134 s. ISBN 978-80-210-5148-5.
22. NĚMEC, J., VOJTOVÁ, V. *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním, Education of Socially Disadvantaged Pupils*. 1. vyd. Brno: Paido, 2009. 381 s. ISBN 978-80-7315-191-1

23. OLÁH, V. *Amaro drom pal o Udut. Naše cesta za světlem*. 1. vyd. Praha: Matice romská, o. s., 2006. 119 s.
24. PRUNNER, P. *Patologie gamblersství aneb Sázka na štěstí*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 273 s. ISBN 978-80-7380-074-1
25. *Romové, bydlení, soužití*. 1. vyd. Praha: Socioklub, 2000. ISBN 80-902260-8-6b.
26. *Rómske etnikum – jeho špecifiká a vzdelávanie*. 1. vyd. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB, 2004. ISBN 80-8083-024-X.
27. *Romové – O Rom. Tradice a současnost. Angodez the akának*. (Zpracoval kolektiv autorů Muzea romské kultury) Brno: Moravské zemské muzeum/Svan, Muzeum romské kultury, 1999.
28. *Romové – reflexe problému* (Soubor textů k romské problematice). 1. vyd. Praha: SOFIS, 1997. 106 s. ISBN 80-902439-0-8.
29. ROUS, J. *Romové - vhled do problému*. Brno: Kabinet MV Katedra sociální pedagogiky, 2003. 51 s. ISBN 8086633039.
30. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 144 s. ISBN 80-7178-250-5.
31. *Sešity pro sociální pedagogiku, Romové v České republice (1945-1998)*. 1. vyd. Praha: SOCIOKLUB, 1999. 558 s. ISBN 80-902260-7-8
32. *Sešity pro sociální pedagogiku, Romové ve městě*. 1. vyd. Praha: SOCIOKLUB, 2002. 143 s. ISBN 80-86484-01-7
33. ŠOLOTOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1524-0.
34. ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Sociálně-pedagogické faktory ovlivňující edukaci romských dětí: disertační práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2009. 223 s.

35. ŠVANCARA, J. *Emoce, city a motivace*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. 183 s.
36. ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 9788073673130.
37. *Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v Evropě (Díl 2.), Podmínky v sekundárním a terciárním vzdělávání, Tématická publikace*. Evropská agentura pro rozvoj speciálního vzdělávání, 2006. 85 s. ISBN 87-91811-60-0

Internetové zdroje:

38. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Sčítání lidu, domů a bytů, 2001 – Pramenné dílo*. [online]. © Český statistický úřad, 2005. Národnost a mateřský jazyk, 12 s. [cit. 2010-10-29-]. Dostupné na World Wide Web: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6002FD8F5/\\$File/kap_I_05.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6002FD8F5/$File/kap_I_05.pdf)>
39. Informační systém Masarykovi univerzity: Informace o předmětu [online]. 5. 11. 2009 [cit. 2010-10-29-]. Dostupné na World Wide Web: <https://is.muni.cz/auth/predmety/predmet.pl?fakulta=1441;obdobi=5084;studium=243142;id=583907>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dohoda o zajištění dobrovolnictví

Příloha č. 2: Výsledky sčítání lidu z roku 1991 a 2001

Příloha č. 3: Otázky v rozhovorech

Příloha č. 4: Individuální rozhovory s doučovateli

Příloha č. 5: Ohniskové skupiny

Příloha 1 - Dohoda o zajištění doučování

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dohoda o zajištění doučování

I.

Smluvní strany

1. Kabinet multikulturní výchovy, Katedra sociální pedagogiky PdF MU v Brně, Poříčí 31
zastoupená asistentkou: Mgr. Emou Štěpařovou, Ph.D.
2. Student/ka:
Jméno:.....
Kontakt:
3. Rodič / zákonný zástupce:
Jméno / název organizace – zástupce:
Adresa:
Kontakt:

II.

Předmět dohody

Předmětem této dohody je zajištění realizace doučování dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí studentem/kou Masarykovy univerzity v Brně.

III.

Povinnosti smluvních stran

1. Student/ka se domluví s rodiči (zákonným zástupce – dále ZZ) o termínech doučování.
2. Student/ka si předá s rodiči (ZZ) na sebe kontakty (telefon, e-mail) a budou se kontaktovat

v případech, že z vážných důvodů nebude možné, aby další termín doučování proběhl.

3. Student/ka i rodič (ZZ) jsou povinni se předem omluvit z doučování v případě jeho nekonání. Pokud nastane situace, kdy rodiče neomluví své dítě z doučování (maximálně 2x), doučování bude ukončeno a student bude převeden do jiné rodiny.
4. Student/ka si vede výkaz, který je rodič (ZZ) povinen po každém doučování podepsat.

IV.

Ostatní ujednání

1. Doporučený rozsah doučování je 2 hod. 1x týdně nebo 1 hod. 2x týdně – není to však podmínkou.
2. Jestliže student nebydlí v Brně, není povinen doučovat dítě v jeho zkouškovém období (cca leden - polovina února, konec května – červen).
3. Rodiče (ZZ) za poskytnuté doučování neplatí.
4. V případě veškerých problémů se rodiče (ZZ) i studenti mohou obrátit na:
 - a) Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D., garant projektu – E-mail: emasteparova@seznam.cz
 - b) Kateřina Štěpařová, sekretářka KSOP PdF MU– telefon: 549 495 407
 - c) Olga Křivánková, asistentka garanta projektu – E-mail: olim@email.cz , telefon: 739 710 598

V Brně

.....

Mgr. Ema Štěpařová, Ph.D.

zajišťovatele

.....

rodič / zákonný zástupce

.....

student/studentka

Příloha 2 - Výsledky sčítání lidu z roku 1991 a 2001

Obyvatelé České republiky podle národnosti v roce 1991 a 2001

Národnost	1991		2001				
	abs.	v %	abs.	v %	podíl žen v % ¹⁾	osoby s dlouhodobým pobytem	
						abs.	v % ¹⁾
česká	8 363 768	81,2	9 249 777	90,4	51,6	1 296	0,0
moravská	1 362 313	13,2	380 474	3,7	46,5	96	0,0
slezská	44 446	0,4	10 878	0,1	39,5	1	0,0
slovenská	314 877	3,1	193 190	1,9	51,0	10 967	5,7
polská	59 383	0,6	51 968	0,5	58,5	3 366	6,5
německá	48 556	0,5	39 106	0,4	53,0	1 377	3,5
romská	32 903	0,3	11 746	0,1	47,7	59	0,5
maďarská	19 932	0,2	14 672	0,1	47,4	827	5,6
ukrajinská	8 220	0,1	22 112	0,2	55,0	11 876	53,7
ruská	5 062	0,1	12 369	0,1	62,5	6 322	51,1
rusínská	1 926	0,0	1 106	0,0	52,2	55	5,0
bulharská	3 487	0,0	4 363	0,0	37,9	1 384	31,7
rumunská	1 034	0,0	1 238	0,0	46,1	333	26,9
řecká	3 379	0,0	3 219	0,0	48,1	319	9,9
vietnamská	421	0,0	17 462	0,2	38,3	11 671	66,8
jiná národnost	10 491	0,0	30 575	0,3	37,8	14 209	46,5
dvojitá národnost	.	.	12 978	0,1	45,4	421	3,2
nezjištěno	22 017	0,2	172 827	1,7	47,7	5 075	2,9
Obyvatelé celkem	10 302 215	100,0	10 230 060	100,0	51,3	69 654	0,7

¹⁾ % z celkového počtu osob jednotlivých národností

Příloha 3 - Otázky v rozhovorech

1. Mohl/a bys říct něco o sobě, věk, odkud pocházíš, co studuješ, jaké máš zájmy?
2. Jak dlouho doučuješ a kolik dětí?
3. Kolik hodin týdně strávíš na doučování?
4. Jak ses dozvěděl/a o možnosti doučovat?
5. Proč jste s doučováním začal/a? Co vás motivovalo k této práci?
6. Co jsi očekávala od doučování?
7. Jak jste ses cítil/a, když jste poprvé šli do „své“ romské rodiny?
8. Jak reaguje tvoje okolí na to, že chodíš doučovat romské děti?
9. Měl/a jsi někdy chuť s doučováním přestat? A jestli ano, tak proč?
10. Využil/a jsi už možnosti poradit se o doučování na supervizích či individuálně?
11. Myslíš si, že jsou rodiče dětí (či samotné děti) s tvou prací spokojeni? A proč si to myslíš?
12. A co děti, mají k tobě důvěru? Proč si to myslíš?
13. V čem vidíš smysl tvého doučování?
14. Jaký přínos má doučování pro tebe?
15. Chceš ještě něco doplnit?

Příloha 4 - Rozhovory s doučovateli

ROZHOVOR Č. 1 - BĚTKA

Mohla bys říct něco o sobě, věk, odkud pocházíš, co studuješ, jaké máš zájmy?

Je mně 22 let. Jsem z Brna a studuju sociální pedagogiku a volný čas. Mám ráda práci s lidmi, ovečky, zmrzlinu a město Jeseník. Ve volném čase pracuji v agentuře, která se zabývá hlídáním dětí.

Jak dlouho doučuješ a kolik dětí?

Momentálně doučuju 1-3 děti.

Jak to myslíš 1-3 děti?

No chodím na takové společné doučování a doučuju podle toho, kolik jich zrovna přišlo.

No a ještě předtím jsme měla docela dlouho pauzu a předtím jsem doučovala dvě děti, každé zvlášť.

Kolik hodin týdně strávíš na doučování?

Hodinu a půl týdně. Předtím jsem doučovala každé dítě hodinu, ale dvakrát za týden.

Jak ses dozvěděla o možnosti doučovat?

Ve škole od magistry Emy Štěpařové a doktorky Lenky Gulové. (Nevím ty jejich tituly) Říkaly nám ve škole o této možnosti. No, tak jsme toho s několika spolužáky využili.

Proč si s doučováním začala? Co tě motivovalo k této práci?

Bylo to pro mě něco nového, studijně zajímavého. Navíc jsem si říkala, že když nám to nabídli ve škole, tak by nebylo špatné se tam ukázat. A taky to bylo placené... sice nijak závratně, ale alespoň něco. To bylo fajn. A těšila jsme se do rodin. Já sem taková sonda - ráda poznává, jak lidi žijou. A teď tím nemyslím jen romské rodiny teda.

Doučuješ/Doučovala jsi v teda je v rámci projektu nebo i předmětu?

To teď nevím teda. Asi jen projektu. Jo myslím, že projektu. Předmět je u nás taky - za kredity - ale ty sem nikdy nepotřebovala.

Co jsi od toho [doučování] očekávala?

Tak určitě poznání nových lidí, seznámení se s romskou kulturou, komunitou, stylem života, novými rodinami... A snad i trochu pomoc někomu, kdo to potřebuje.

Jak si ses cítila, když jsi poprvé šla do „své“ romské rodiny?

Těšila jsem se. Ema mi děti popsala. Když jsem byla u ní v kabinetě, tak přede mnou zavolala rodičům, takže jsem se nebála, jestli myslíš tohle. Jako takovej pocit neznáma tam určitě byl, ale v pohodě.

Jak tě poprvé přivítaly v rodině, kam jsi šla doučovat?

Velmi dobře, chovaly se ke mně uctivě a vždycky, když jsem tam byla, tak mi něco nabídli. V jedné z těch rodin jsem fungovala i jako takovej psycholog, ač na to nemám vzdělání ☺. Ale maminka, když potřebovala s něčím poradit, chodila si ke mně pro radu.

Jak reagovalo tvoje okolí na to, že jsi šla doučovat romské děti?

Normálně, je zvyklé na takové moje činnosti. Maximálně, když nevěděly co říct, tak řekli, že jsem dobrá ☺ .

Měla jsi někdy chuť s doučováním přestat? A jestli ano, tak proč?

Měla jsem a taky jsem přestala - po půl roce vlastně jsem skončila. U obou rodin teda. Odučila jsme těch 50 hodin a dala jsem si pauzu. Ta jedna rodina, myslím, že ta mě ani moc nepotřebovala - ti vlastně snad ani nebyli Romové. Nebo teda nevím to na sto procent, ale jsme přesvědčena, že ne.

A u té druhé, tam to bylo komplikovanější... Že ten kluk fakt na normální základku neměl. My jsme dělali spolu, co to šlo a stejně to nezvládal. Tak na konci, co jsem tam doučovala, jsem s ním byla... a i s maminkou teda v pedagogicko psychologické poradně a tam jsem řekla psycholožce, jak to vidím. Ono to teda byla částečně, jo chyba rodiny, že ho dost nechávali ze školy doma...

Využila jsi už možnosti poradit se o doučování na supervizích či individuálně?

Ne, nikdy jsem nebyla.

Myslíš si, že byli rodiče dětí (či samotné děti) s tvou prací spokojeni? A proč si to myslíš?

Myslím, že spokojeni byli. Nebo mi to tak alespoň dávali najevo. Chovali se ke mně obě rodiny moc dobře. A děti taky v pohodě. O žádné rozepři nevím, takže si myslím – a doufám – a že spokojeni byli.

A děti? Myslíš si, že k tobě měly, anebo teď mají, důvěru?

Myslím, že jo. Vztahy jsme měly dobré. Výsledky studijní sice nebyly ani přes doučování excelující, ale když se něco povedlo - měly jsme z toho všichni radost.

V čem vidíš smysl tvého doučování?

No u mě přímo ten smysl úplně nevidím. I když teď možná je to lepší – teď doučuju děti, u kterých smysl vidím v tom, že k učení získávají vztah, že se prostě učí učit. Předtím jsme ten smysl moc neviděla. Nebo vlastně viděla, ale jen v tom, že se taky učí ten návyk se učit. Teď jsem se do toho zamotala, vlastně... achjo... prostě jo, vidím smysl v tom, že ty děcka získávají dojem, že učit se je potřeba.

Jaký přínos má doučování pro tebe?

Teď chodím doučovat s kamarádkou, tak to je fajn, že můžu s někým sdílet. A mám dobrou holčičku, kterou tam doučuju. Anebo když se jich sejde víc, tak je to taky fajn učit se v kolektivu, to mě baví víc, než jeden učitel na jednoho.

Chceš ještě něco doplnit?

Asi ne. Díky

Děkuji za rozhovor

ROZHOVOR Č. 2 - LENKA

Mohla bys říct něco o sobě, věk, odkud pocházíš, co studuješ, jaké máš zájmy?

Jmenuji se Lenka, jsem z Brna, kde také studuji na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity, obor Sociální pedagogika a volný čas. Loni v září jsem začala studovat v navazujícím magisterském studiu. Škola mě hodně baví, takže se v tom docela realizuji. Jsem členem

občanského sdružení M2M, které pořádá různé akce pro mládež. Taky pak ráda čtu, ale teď na to moc nemám čas. Hrozně ráda cestuji, mluvím anglicky, poznávám nové lidi a země a kulturu. Baví mě léto a aktivity, které jsou s ním spojené ☺ A snažím se trochu sportovat.

Jak dlouho doučuješ a kolik dětí?

Doučuji už čtvrtým rokem. Asi tak si roční přestávkou. Teď mám na doučování dvě děti. Předtím jsem měla asi dva roky jednu holku, pak jsem ještě vystřídala za další, ale tu jen krátce. A teď nově mám kluka a holku.

Kolik hodin týdně strávíš na doučování?

Většinou jeden a půl hodiny dohromady.

Jak ses dozvěděla o možnosti doučovat?

V prvním ročníku studia nám Ema Štěpařová vyprávěla o projektu Domácí učitel, který mě zaujal. Tak jsem se o to začala víc zajímat a našla jsem si právě tu holčičku na doučování.

Proč si s doučováním začala? Co tě motivovalo k této práci?

Chtěla jsem vyzkoušet něco nového. Taky si přivydělat pár korun. No a zjistit, jací vlastně ti Romové... jakožto početná skupina našich spoluobyvatel, jsou.

Co jsi od toho ještě očekávala?

Očekávala jsem něco nového, zkušenost, bližší kontakt s romskou kulturou, úspěch... a pak jsem se chtěla taky nechat překvapit.

Doučuješ v rámci předmětu nebo v projektu?

Vždycky v rámci projektu.

Jak si se cítila, když jsi poprvé šla do „své“ romské rodiny?

Bylo to už docela dávno, ale měla jsem strach... asi. Spíš z toho prostředí, jako že na mě budou pořvát a tak podobně. Jinak rodina byla velmi milá, takže jich jsem se nebála. A taky jsem byla docela zvědavá, jaké to bude.

Jak tě poprvé přivítaly v rodině, kam jsi šla doučovat?

Normálně... hezky.

Seznámili jsme se a udělali mi čaj. Taky nabídli sušenky a hned jsme začali :-)

Jak reagovalo tvoje okolí na to, že jsi šla doučovat romské děti?

Docela se vyptávali. Ale hodně jsem se setkala s tím, že si to doučování nezaslouží. A že za to nejsou vděční. A když jsem si občas stěžovala na něco, tak spíš mi na to ostatní říkali, že to bylo jasné... že co od nich chci čekat. S pochopením jejich situace jsem se setkala minimálně, ale neodrazovalo mě to.

Měla jsi někdy chuť s doučováním přestat? A jestli ano, tak proč?

No, s tou první holčičkou jsem to taky ukončila já. Byl to už takový syndrom vyhoření asi. Několikrát jsem tam byla a oni nebyli doma. Pak jsem taky moc neviděla výsledek zlepšení ve škole, což mě moc nemotivovalo. Řekla jsem si, že jsem tomu věnovala dost snahy a času a dala si pauzu.

Zpětně mi pak malá momčata začala asi svým způsobem chybět ☺. A tak jsem se znovu zapojila do projektu. Asi i s tím, že jsem si ujasnila, co bylo možná předtím špatně a jak bych na tom teď chtěla zapracovat.

Využila jsi už možnosti poradit se o doučování na supervizích či individuálně?

Nevyužila. Asi jsem neměla potřebu a žádný velký problém.

Myslíš si, že jsou rodiče dětí (či samotné děti) s tvou prací spokojeni? A proč si to myslíš?

Myslím, že jsou. Hlavně asi proto, že se jejich dětem někdo věnuje... že si na ně udělá čas... že je to někdo mladý a taky kamarád.

A co děti, myslíš si, že k tobě má nebo i v minulosti mělo důvěru? A proč si to myslíš?

Myslím, že mají. A i vlastně měli. Jsem pro ně velká holka :-). Nevím, v jakém smyslu, je ta důvěra obecně chápána. Ale tak pro mě to znamená, že informace, které jim dávám... tak ty nezpochybňují a asi... klidně by se mnou i někam šli. Tak asi tak.

V čem vidíš smysl tvého doučování?

Chci, aby ty romské děti neskončily všechny někde na učňácích jenom proto, že doma na to kašlou. Rodiče jim moc neporadí a taky je nemotivují k tomu dalšímu učení. Věřím tomu, že několik málo z nich se pro studium nadchne, když to uvidí prostřednictvím... no třeba toho svého doučovatele. Budou mít lepší známky a taky ve třídě a paní učitelka na ně budou pohlížet jinak. Pro mě je to šance pro ně být lepšími a nevypadat jako úplný propadlík a odpadlík. Chtěla bych jim v tom pomoci a motivovat je.

Jaký přínos má doučování pro tebe?

Asi všechno co jsem řekla už předtím a taky zkušenost s touto komunitou. Skrz poznání mám celkem odlišný názor na ně všechny. Nikdy mi nic neudělali, a proto z nich nemám strach a jsem spíš otevřená komunikaci.

Chceš ještě něco doplnit?

Kdyžtak se ještě poptej ☺ Ted' mě nic nenapadá.

Děkuju za rozhovor.

ROZHOVOR Č. 3 - TÁŇA

Ahoj, mohla bys mi říct jen pár slov o sobě, věk, odkud pocházíš, co studuješ, co tě baví?

Takže já jsem Táňa, je mi dvacet, a jsem z Dačic, to je malý město. A studuju sociální pedagogiku a volný čas. A zájmy, to jsou asi nejvíc ty děti, a pak taky sport, a hraju na hudební nástroje. A chtěla bych cestovat. Než budu mít ty děti ☺.

Jak ses o doučování dozvěděla?

Když jsem si vybírala, co budu studovat, tak tam byly vypsány předměty a hodně mě to zaujalo. Než jsem se přihlásila na obor. Ještě jsem se s někým bavila, kdo to znal a ten mi říkal, že tady je hodně praxe a doučování dětí. Tak jsem si to zaregistrovala.

Takže doučuješ přes předměty?

No minulý semestr jsem doučovala i přes předmět i přes projekt. Tento to budu taky tak mít.

Kolik hodin týdně trávíš na doučování?

U toho prvního (B) dvě a u toho druhého (BB) jsem bývala i vícrát týdně, někdy i čtyři hodiny. Často čtyři hodiny u BB byly jako půlhodina u B. Ale strašně mě to bavilo. Protože ten B, on

moc nepotřebuje doučování, on je hodně chytřej. Občas má problémy s češtinou. Takové to brněnské nářečí, tak kvůli tomu neví, třeba jaké jsou čárky nad „í“ a nad „é“. Ale ten BB když potřeboval něco vysvětlit, tak mě to bavilo. Že jsem viděla výsledky...

Já jsem si myslela, že když B nepotřebuje doučování, tak abych tam nebyla zbytečná. Ale bylo mi řečeno, že jeho učitelka to chce. A já jsem i pak přišla k B a B se mě ptal – a budeš mě doučovat ještě dál? Tak to mě s nima baví. I s tou rodinou, maminkou. Jen je mi hloupý, že ho nemám moc co doučovat.

Jak dlouho doučuješ a kolik dětí?

Tedka jenom toho B a včera jsem si napsala o další. Minulý semestr a jsem měla B a BB. Ale ten druhý se v pololetí přestěhoval z Brna, tak jsem si požádala o nové dítě. Ta nová bude cizinka, a teď ve škole prý moc nestíhá. Jde do deváté třídy. U nich prý vůbec neměli několik předmětů, co teď u nás mají.

Proč jsi s doučováním začala? Co tě nejvíc motivovalo?

Protože, když jsem šla ze střední na výšku... tak střední je jenom o tom, že sedíš v lavici a někdo ti něco vykládá a napíšeš si písemku. A tady mě baví všechny předměty, které nejsou o tom, že posloucháš a pak si napíšeš. Je to taková praxe. Já mám nevýhodu, že většina mých spolužáků dělají na táboře vedoucí nebo podobně. A já byla na táboře, když mi bylo osm. Jako dítě. Chci nasbírat co nejvíc praxe.

Přišlo mi to jako atraktivní předmět. Baví mě být s dětma. Když vidím, že jsou rády, když jim můžu něco předat.

Co jsi očekávala, když si tam šla poprvé, do romské rodiny?

No věděla jsem, že to bude romská rodina, ale co jsem očekávala? Prvně jsem se tam bála jít. Prvně jsem se možná vlastně těšila, ale podruhé jsem se bála. Protože jako první mi otevřel jeho tatínek a on asi ani nevěděl, že B má domluvené nějaké doučování, takže byl na mě dost protivný. A pak už to bylo dobrý. Nebyla tam maminka, dnes už je tam jen maminka. Tatínek pracuje. Maminka je skvělá, sice hodně nám do toho mluví, jakože ne do toho, co se učí. Ale je hodně ukecaná 😊.

A jak reagovalo tvoje okolí na to, že jsi šla doučovat romské dítě?

Mí rodiče, těm to nevadilo, vůbec. Oni nejsou moc prosociální, ale spíš se zajímají. Jako nemyslí, že by byli nějakí nelidové, spíš jako, že se o tu oblast moc nezajímají. Ale když přijedu domů, tak vyprávím a oni se hodně ptají. A taky, když jsem říkala, že doučuju B. z toho pořadu, tak od té doby se celá moje rodina začala dívat.

Jak tě jinak přijali v té rodině, po tom nepříjemném prvním zážitku?

Teda poprvé ten tatínek nic moc, asi o tom fakt nic nevěděl. Ale on odešel, nechal nás s B. samotné a pak mi řekl nashledanou. Ale jinak ta maminka mi i psala teď sms, že ji to mrzí, že nemůžu zítra přijít. Protože B má nějakou akci. Myslím, že s něma mám velice hezký vztah. Na Vánoce jsme si dali dárky. Bylo to moc fajn.

Využila jsi možnost poradit se o doučování na supervizích nebo individuálně?

Byla jsem na jedné supervizi, ale jinak... moc jsem to nepotřebovala.

Využila jsi někdy deníček nebo jinou možnost ke komunikaci s třídní učitelkou?

No deníček jsem po B hned první schůzku poslala učitelce, ale přinesl ho prázdný, že mu učitelka jenom ústně řekla, že máme procvičovat hlavně češtinu a angličtinu. Tak jsme ten sešit použili jako procvičovací a psali jsme do něj normálně cvičení. Dál už jsem se s učitelkou

nepokoušela spojit, nějak jsem jí nechtěla otravovat, právě proto, že B je chytrý a bezproblémový.

Mělas někdy chuť s doučováním přestat?

Tak to ne. Já se k nim těším, že by se mi tam nechtělo, tak to ne. Já to беру tak, jako že jdu a baví mě to. Navíc je to jako jít na návštěvu, já u nich vždycky dostanu bramborák. Jsou moc hodný. Snad jen to, že občas mám pocit, že to B nepotřebuje.

Co jsi od doučování očekávala?

Hlavně, že budu k něčemu. Že je něco naučím. A že se naučím víc pracovat s dětmi. Já si původně myslela, že to jsou problémový děti, že jsou ve škole označeny za problémový. Byla jsem zvědavá, jestli to zvládnu, co to obnáší. Ani jsem se dřív s romskými dětmi nesetkávala, tak jsem nevěděla.

V čem vidíš smysl tvého doučování?

No vlastně, jak už jsem řekla, tak u toho B. to jsem měla pocit, že to moc smysl nemá, jako v tom, že bych ho něco moc naučila. Protože on je chytrý. Ale pak mi sám řekl, jestli budu chodit i dál, tak asi je rád, že tam chodím, že se mu věnuju. Ale i do té školy mu určitě s něčím pomůžu. Navíc já tam chodím fakt ráda.

A co si myslíš, že to doučování přineslo tobě?

Tak nové kamarády. A určitě nějakou náplň pro mě. Něco co mě baví, na co se těším přes týden. Je to pravidelný. A taky praxi s dětmi. Dřív jsem toho s dětmi moc nedělala, žádný kroužek jsem nevedla, takže praxi s něma. Tak jako takové vedení někoho. Že mám pocit, že to má smysl.

A je v rodině, kde doučuješ, vidět to jejich „romství“?

Maminka hodně mluví, o své rodině, všechno hrozně přehání. Mně to přijde vtipné. Hodně pomlouvá všechny možný. Myslím, že materiálně žádný problém nemají. Jako mají malý byt, maminka říkala, že by se ráda odstěhovala. Ale ona řekla doslova, že si to netroufne. Že by jako nechtěla nechat děti bez střechy nad hlavou. Ale myslím si, že nemají nějaké problémy. Tatínek chodí pracovat. Knížky teda doma nemají, ale hraček mají dost.

Chceš ještě něco doplnit?

Momentálně mě víc lákají cizinci. Než ty romský děti. Mě přijde, že to u nich má větší smysl. Že jim něco můžu vysvětlovat desetkrát. A pak se to projeví.

Děkuju za rozhovor.

ROZHOVOR Č. 4 - LUCIE

Mohla bys říct něco o sobě, věk, odkud pocházíš, co studuješ, jaké máš zájmy?

Takže, jmenuji se Lucie, je mi 22, studuji Sociální a speciální pedagogiku v Brně na MU. Zájmy mám různé, ráda pracuji s dětmi, mám ráda míčové sporty jako třeba volejbal a ráda čtu.

Jak dlouho doučuješ a kolik dětí?

Doučuju od té doby, co jsem v Brně na škole... to znamená už čtvrtým rokem. Každý rok jsem měla někoho jiného na doučování. První rok to byly dvojčata, potom jeden kluk a na poslední

dva roky jsem měla jednu romskou holčičku. Teď momentálně nedoučuju, protože rodina, ke které jsem docházela, se v pololetí odstěhovala do Anglie. A i když mi chtěli zprostředkovat kontakt s jejich příbuznými, za kterými bych mohla teď chodit, tak se mi doteďka nikdo neozval, tak uvidíme.

Kolik hodin týdně strávíš na doučování?

Většinou to byly maximálně dvě hodiny týdně. Ve výjimečných případech to bylo víc hodin, někdy... třeba před uzavřením známek, to jsem tam byla víckrát týdně. Ale většinou to byly ty dvě hodiny týdně. I když by bylo možná lepší chodit víckrát týdně, tak to byl problém hlavně skloubit můj rozvrh a rozvrh té rodiny. Takže jsem byla ráda, že jsme našli alespoň jeden společný den v týdnu.

Jak ses dozvěděla o možnosti doučovat?

Přes naši katedru, kdo konkrétně nám o této možnosti říkal, už si přesně nepamatuju... možná Ema Štěpařová.

Proč si s doučováním začala? Co tě motivovalo k této práci?

Abych pravdu řekla, tak ani pořádně nevím. Asi proto, že jsem v prvéku hledala, co bych mohla v Brně dělat, a tohle mi přišlo jako dobrá zkušenost. A ještě užitečná. A nebudu zastírat, že i finanční odměna udělala své. Sice to není moc, ale každá koruna dobrá:)

Doučuješ/Doučovala jsi v rámci předmětu nebo v projektu?

Doučovala jsem v projektu, protože kreditů jsem měla dostatek, takže jsem dala přednost penězům před kredity:)

Co jsi od toho očekávala?

Moje první očekávání, než jsem vůbec někam šla, bylo, že přijdu do rodiny, kde bude mít dítě problémy se školou a já se s ním budu učit a jeho známky se rapidně zlepší. Tak z toho jsme byla velice rychle vyvedená 😞. Jednak proto, že děti, které jsem doučovala, neměly zase nějaké velké problémy a jednak proto, že není tak jednoduché změnit školní výsledky bez předchozích zkušeností a snahy dítěte. Postupem času už jsem radši neočekávala nic a pak jsem byla jen příjemně překvapená, když se něco povedlo. Člověk nemůže mít příliš velká očekávání a musí si být vědom, že za zhruba dvě hodiny týdně nemůže změnit roky školního neúspěchu.

Jak reagovalo tvoje okolí na to, že jsi šla doučovat romské děti?

Vůbec jsem se nesetkala s nějakými negativními reakcemi. A popravdě, ono těch reakcí ani moc nebylo. Všichni vzali na vědomé, že doučuju a tím to haslo.

Jak si ses cítila, když jsi poprvé šla do „své“ romské rodiny?

No pocity to byly smíšené. Na jedné straně očekávání a na té druhé obavy, jaké to všechno bude... co to bude za lidi... co to bude za dítě. A taky jak si spolu sedneme, jestli to vůbec budu zvládat, a tak no... Ale první dvě rodiny, u kterých jsem byla, tak ani jedna nebyla romská. U těch dvojčat jsem ani pořádně nechápala, proč jsou v projektu, protože jsem si myslela, že to má být jen pro sociálně znevýhodněné. No ale ta rodina mi přišla celkem v pohodě. A ta druhá rodina taky nebyla romská. Ale tady jsem aspoň měla pocit, že to doučování pomáhá, protože to byla matka samoživitelka a asi se šesti dětmi, v malém domě. Romská byla akorát ta poslední rodina... ale ani ta nebyla typicky romská, jak si většina z nás asi představuje. Byla to rodina, která měla pěkný dům, rodiče měli zájem o vzdělání dětí a holčička byla velmi chytrá.

Jak tě poprvé přivítali v rodině, kam jsi šla doučovat?

No v té poslední, romské rodině, mě přivítali úplně v pohodě. Hned mi nabídli nějaké pití, občerstvení, abych se u nich cítila dobře. Ukázali mi, co bych s ní měla procvičit a hned jsme začaly dělat do školy.

Měla jsi někdy chuť s doučováním přestat? A jestli ano, tak proč?

No párkrát jo. Ale bylo to spíš z důvodů mé lenosti než, že by byl nějaký problém v té rodině:) A taky z důvodů té zodpovědnosti. Občas jsem měla pocit, že rodiče ode mě čekají víc, než co jsem mohla udělat.

Využila jsi už možnosti poradit se o doučování na supervizích či individuálně?

Ne, nikdy. Ani nevím, že taková možnost existuje a taky jsem neměla nikdy moc důvod.

Myslíš si, že jsou rodiče dětí (či samotné děti) s tvou prací spokojeni? A proč si to myslíš?

Já se na to dívám tak, že rodiče by měli být rádi, že se někdo věnuje jejich dětem a oni za to nemusí nic platit. Tím nechci říct, že by to studenti měli nějak odbývat nebo že by měly čekat velké projevy vděku. A co mám zkušenosti s rodiči, tak všichni byli rádi, že se s jejich dětmi učím. A takovým potvrzením spokojeností s mou prací pro mě bylo, když mi maminka té poslední holčičky, co jsem doučovala, sama od sebe v září zavolala, jestli zase budu její dceru doučovat, tak kdyby to předtím bylo nějaký hrozný, tak už by se asi neozvala.

Myslíš si, že k tobě má/mělo dítě důvěru? A proč?

Já si myslím, že jsem si se všemi dětmi sedla a určitá důvěra mezi námi byla. Asi tak velká, jak jen může být mezi lidmi, kteří se vidí jednou týdně dvě hodiny. Ale nejvíc jsem si asi rozuměla s poslední holčičkou, taky proto, že jsme se vídaly dva roky a během doučování jsme si povídaly i o jiných věcech než jenom o škole a bylo to moc fajn. Takže nějaká důvěra tam určitě byla.

V čem vidíš smysl tvého doučování?

No takhle, ve dvou rodinách, co jsem byla, jsem ten smysl viděla akorát v tom, že pomůžu rodičům aspoň jednou v týdnu, aby se s dětmi nemuseli učit oni. Občas jsem vysvětlovala věci, které si rodiče už nepamatovali. Ale většinou učení s dětmi v těch rodinách fungovalo. Akorát u toho klučiny jsem fakt měla pocit, že se se mnou aji něco naučí a byly na něm vidět pokroky, když se mu někdo věnoval a učil se s ním, a to mě hodně bavilo.

Jaký přínos má doučování pro tebe?

Já to beru jako jednu z životních zkušeností. Taky mám takhle možnost poznat lidi, se kterými bych se normálně nepotkala. A navíc má člověk pocit, že dělá něco užitečného.

Chceš ještě něco doplnit?

Asi ne:)

Děkuju za rozhovor.

Příloha 5 - Ohniskové skupiny

Ohnisková skupina A

E: Takže já bych vás poprosila, jen co si vezmu nějaký papír na psaní... tak bychom teda začali nejdříve jenom kolečko, takhle od... zleva, že by jenom každý řekl svoje jméno, odkud jste, z jakého města a co studujete. A já si budu takhle psát jména, abych potom věděla, kdo mluví. Všechny úplně neznám, bohužel...

Natka: Ja jsem Natka, jsem z D. a co dělám? Ještě jste říkala?

E: Co studujete?

Natka: A studuju sociální pedagogiku a volný čas.

E: Dobře, děkuju M.

Nela: Já jsem Nela. A jsem z B.

E: Brno.

Nela: A studuju pedagogické asistentství přírodopisu a chemie.

E: Ummm, super, děkuju.

Nina: Tak já jsem Nina. Jsem z B. a studuju asistentství matematiky a ruštiny.

E: Děkuju.

Naomi: Já se jmenuju Naomi. Pocházím z okrajové části z města B. z Ř. a studuji obor sociálně pedagogické asistentství.

E: Ummm.

Nica: Já jsem Nica. Jsem z K. A studuju Matematiku a speciální pedagogiku.

Nikol: Já jsem Nikol. Jsem z J. a studuju Hudebku a ZSV.

E: Ummm, děkuju moc.

Nora: Já jsem Nora. A jsem z JM a studuju sociální pedagogiku a volný čas.

E: Děkuju.

Niva: Já jsem Niva. Z VM a studuju Hudebku a ZSV pro vzdělání.

E: Ummm, díky moc.

Naďa: Já jsem Naďa. Jsem z B. a studuju sociální pedagogiku a volný čas.

E: Super. Tak děkuju moc. Tak někteří tady jste naši studenti, myslím tím jako sociální pedagogové a asistentství. Tak a někteří teda máte různé asistentství, nějaké aprobace, probace... teda aprobace. A mě by zajímalo jak jste se o tom dozvěděli? O tom doučování? Protože těm našim sociálním pedagogům, tam to myslím pořád říkám na exkurzích a v axiologii. Doktorka Gulová dělá agitaci. Tak co vy ostatní? Proč zrovna to doučování?

Niva: Já jsem se to dozvěděla ve volitelných předmětech. Když jsem si procházela co by mě bavilo. Protože dělám individuální praxi, už jakože léta. Takže podle toho jsem jakože přišla na to, přes tu individuální praxi, když jsem se dívala na volitelné předměty.

Nela: Já jsem potřebovala získat kredity... hahaha... tak jsem se dívala, co by se mi líbilo.

E: Děkuju T. díky.

Nica: Já mám bývalou spolužačku, tady na té, na sociální pedagogice, takže od ní.

E: Ummm... děkuju.

Nikol: Tak já jsem se to dověděla na ISu, když jsem si vybírala předměty.

E: Ummm, dobře, takže tady bylo zmíněný ty kredity. Byla to taková asi hlavní motivace, že potřebujete kredity?

Ummm

E: A je tady ještě nějaká jiná motivace? Než kredity? Třeba Mí?

Nina: No mně to posílala kamarádka na email. Protože já jsem furt říkala, že bych jako chtěla něco takového dělat, že by mě to zajímalo. A ona říkala, no tady Ema mi často posílá emaily,

přečti si to, tam je plno dětí, můžeš si vybrat, tak jsem hned letěla k ní jako k noťasu, tak jsem si vybrala, no a už od loňska vlastně mám děti, svoje děti.

E: Jo.

Naomi: Mě se ta motivace proměnila, časem, protože už doučuju, nebo tam navštěvuju to zařízení druhým rokem. Tak nejdříve to byla motivace těch kreditů, protože nám... chybí nějaké. A pak se to časem proměnilo, protože jsem začala tady o tu problematiku mít větší zájem, rozhodla jsem se na toto téma psát i bc práci, takže jsem tam chodila i mimo tady to, jak je doučování a praxi. Takže... ta motivace se změnila spíš v zájem o tuto problematiku.

E: Uhm, děkuju. A naši studenti? Kdo na to měl vliv největší teda, že jste do toho šli?

Naďa: No tak já jsem si řekla, že bych si mohla dát nějakéj volitelnej předmět a taky asi ty kredity. Ale taky že to... jsem si to přečetla, jako co se tam bude dít. Tak mě to tak zajímalo, jak to asi bude probíhat, do jaké rodiny... se dostanu. Tak...

E: Uhm, takže dík Naďo. Tak vlastně myslím, že Nikol, Nina a Naomi, ty mají společné doučování, to znamená, že doučují více dětí.

Nina: No já mám ještě i zvlášť.

E: Eště zvlášť. A ostatní máte individuální doučování? Takže někteří z vás se dostanou, většina z vás se dostane do rodin...přímo do rodiny. Tak jaké to bylo, když jste šli poprvé do rodiny? Jako jsem četla hodně, že jste měli obavy strachu, obavy strach. Většina dětí bydlí na Cejlu, na Francouzské. Byly to jen obavy? Poprvé?

Niva: Právě v mém případě se to jakoby nesplnilo. Protože jsem měla dyslektika, a žil v normální jakoby rodině, v normálním domě. Má prostě perfektní maminku a tatku, takže vůbec tam nebyl žádný problém., a i když sje měla původně obavy. Ale trochu jako jsem se těšila, že poznám to sociálnější prostředí. Té romské rodiny, tak jako bysem nakonec vybírala podle toho, abych mohla doučovat angličtinu. Protože bych si netroufla na matiku atd. Takže to byla pro mě jakoby volba, proto jsem jakoby šla do toho. Že bych radši jakoby třeba toho dyslektika než Roma... protože jsem chtěla učit angličtinu. Takže tam nebyl vůbec žádný problém. A jakoby nikdy se mi nestalo, že jsem tam pocítila nějakou sociálnost... jinak.

E: Uhm. A to doučujete Rom. Dítě nebo ne? Teďka?

Niva: Nenene, teď to byl, právě jen toho dyslektika jsem měla, já nemám právě tolik času, protože doučuju jakoby zvlášť sama, takže...

E: Dobře, díky. Tak někdo šel na Cejl? Bylo tam psáno, myslím....

Naďa: No já.

E: Jo, Lucka?

Naďa: Na bratislavskou. Hahaha.

E: Ale měla jste doprovod? Že?

Naďa: No jo, naštěstí teda.

E: jo, je to lepší ten doprovod?

Naďa: No tak poprvý určitě, já jsem tam jako nikdy nebyla, ale slyšela jsem strašně moc věcí, co se tam děje, a fakt jsem se tam bála, mamka mě tam málem nepustila, že tam nepojedu. Ale..tak jako... pak už dobrý, když jsem tam šla podruhé, potřetí, tak už to bylo v pohodě. Ono to bylo blízko od zastávky. Tak naštěstí tak tři minuty, tak jsem vždycky zapadla do toho baráku, nemusela jsem tam nikde pochodovat.

E: Měl někdo teda ještě takový strach? Nebo když jste viděli třeba ten barák, že to byl nějaký barák hrůzy?

Nora: Já jsem šla třeba na Vranovskou, a ten barák je už teď zbořený, co jsem tam dojížděla. A měla jsem... já jsem teda ještě nevěděla, jaké to je prostředí, protože jsem nebyla Brňáčka, takže jsem neměla takový strach tam přijet. Nebo tak, spíš jsem se bála že to nenajdu, protože oni neměli ani zvonek, ani telefon, takže jsem volala sousedům. A měli ten byt krásně... jako když malinký, a jako ne úplně perfektní stav, ale to co mohli, tak prostě tam měli uklizeno, hezky... ale vůbec jsem se tam necítila špatně.

E: Nestala se vám nějaká teda nepříjemná záležitost? Nebo nějaká situace... když... při cestě do té rodiny? Nestal se vám? Že by vás někdo oslovili? Nebo tak, ne?

Nina: Jo, pískali na mě.

E: Pískali?

Nina: A volali... Hahaha.

Nikol: Tak to se nám, teda podle se mě teď stávalo, že mi chodíme děti vyzvedávat domů, takže to bylo takové, ze začátku to bylo takové... zajímavé... takže se stávalo, že ty starší děti na nás křičeli, že chtějí taky na faru a tak, jako kam jdeme a co děláme a ať je tam necháme... a radši jdeme to... ale jako to si člověk na ně. A jak už pak asi vyzařuje nějakou tu nebojácnost, nebo prostě že jim dá najevo že se nebojí, tak ho pak nechají na pokoji.

E: A pak jsem si četla, že vesměs jste měli všichni takové jako vroucné přivítání... že to bylo hned, kromě, myslím, Nikol? Ta, ta měla z toho hned jako první jakoby negativní jako pocit?

Nikol: No, bylo to takový, bylo to právě v domě, kde bydlí především Romové, ten klub tam sídlí teda na Václavský, hnedka. A tak jsem vešla do toho domu, takovej pavlačák... a teda ten samotnej klub... nejdřív sem se hodně vyděsila. Protože jako Lenka se tvářila jako v pohodě, dobrý ... ale prostě... no byla tam slečna, ležela na takovém stole, jako cikánka... a prostě držela mobil... a pouštěla si písničky a strašně jako křičela a furt bušila do toho stolu a tak. Pak se tam přihrnuly další děti a... bylo toho na mě jako moc najednou, hrozně moc křiku hluku. Ale můžu říct, že asi za ty dvě návštěvy už jsem se tam tak nějak zorientovala a rozhodně z těch dětí jsem jako neměla žádnéj strach nebo tak něco. Bylo jich hodně, no, naráz, hodně co poznávat a...

E: A už je to teda lepší?

Nikol: Už je to úplně v pohodě, chodím tam fakt ráda... jsou tam fajn lidi, včetně dětí.

E: No a ostatní, říkám, ostatní měli jako by vřel... jako uvítání a hned plného pohoštění. Někdo z vás mi říkal, že čím se zlepšovaly výsledky u toho dítěte, tak tím bylo více jídla. Ne? První, myslím T. to psala... ne?

Nela: No.

E: Že? Jak viděli rodiče výsledky, tak potom události na... ne... já si dělám srandu, ale asi v tom smyslu... že... jako je to taková běžná záležitost, že jsou Romové nebo ty romské rodiny takové hodně pohostinný, že vám nabízejí, jo? Jak se říká na těch kolokviích, že je to prostě fajn, že je to. Určitě neodmítejte, pokud nejste, pokud vám nedají bůček a vy nejste vegetariáni. Tak jo... určitě... je to takový, to prohluje i ten vztah...

No mě by zajímalo... nebo tak, takovým dalším znakem, je to, že většinou u toho nebývá tatínek. Někdo myslím i tam psal, že tatínek o tom poprvé ani nevěděl. Že vás chtěl vyhnat. Ne?

Natka: To jsem psala já.

E: No, tak to tak bývá. Že většinou ty rodiče, ti tatínkové jsou toho netknuti, toho doučování, že neví o co se jedná, že...

Natka: A třeba zvláštní je, zvláštní je, že ta maminka, když jako mluví o tatínkovi, tak ona nikdy v životě, neřekla jméno nebo ani manžel, nic ona řekne „on“.

Nikol: Jo, no, mě se...

Natka: Vůbec...

Nikol: Stalo to stejný

Natka: j vždycky jako kdo? On? A pak mi dojde, že manžel ale je to vždycky on...

E: A viděli jste někdy tatínka?

Natka: Jo já, asi tak dvakrát za celou tu dobu co jsem tam byla.

Nina: Tak teda, tatínek, já teda já teda doučuju M.B. A ten tatínek se o to jakože zajímá on mi vlastně volal, domlouval se se mnou, vysvětloval mi, kde bydlí, když jsem tam přijela, vlastně otevřela mi M. Tatínek hned stál za ní... tak jako dobrý den dobrý den, a jako tak nás aj potom řekl: „tady pokojíček“ jo, tak jsme si hned sedli. Ale jo, zajímal se, jako pití přinesl a takové, že

fakt jakože přišel: „ A tak co holky? Jde vám to holky? Jak to jde? Nejste unavené?“ A fakt jakože se zajímal.

E: Jo, to jo, to je asi fakt jeden z mála tatínků, který právě domlouvá se mnou to doučování. A ještě pro tu malou, chodí tam někdo, k té N.? Ne? Jenom M.?

Nina: Ne, já nevím, mě se zdá že asi ne, ale já nemám problém vzít aj tu malou. Mně to nevadí, já to vezmu při jednom a hotovo.

E: Dobře, takže právě Mí doučuje teda M.B. ze Superstar. Že? Trošku jsme měli menší konflikt s tatškem... protože já vždycky posílám ty vaše adresy, emm, vždycky adresy těch bydlíšť, že jo? Abyste si na základě té adresy třeba vybrali i to dítě. A nějak prostě jsem to přeposlala i jemu. Nebo on to viděl... tak on strašně jakoby... nebo ne strašně, ale jako napsal mi, že si to nepřeje, aby jako věděli...

Nina: Kde bydlí...

E: No kde bydlí, no.

Nina: Jasně...

E: Tak ona jediná tam neměla adresu.

Nina: No mě taky napadlo, že potom, jestli vůbec můžu chtít číslo na mobil a jako takové a jako jo, zatím dobré, nebyli kamery, nic...

X: Hahaha.

E: Ted'ka mě napadlo jedna věc... My jsme byli minulý týden v Ratolesti. Což je taková organizace, která je vzniklá na bázi dobrovolnictví... to znamená, že jsou tam studenti dobrovolníci a... dělají prostě kamaráda nějakému problém... nebo nějakému problémovému dítěti. A taky... a tráví s ním volný čas. Nejde přímo o doučování, ale bud s nima chodí na výlety. A tak. A tam řekli pravidlo, že rodiče... s tím studentem, si musí vykat. Že nesmí, v žádném případě, si tykat, že se potom mění i ten vztah. A já jsem říkala, že to u nás určitě neplatí. Že si myslím, že většina. Nebo ne většina, ale u některých těch rodin to tak bývá. Že si studenti tykají s maminkou. S tatínkem nevím. Když tam ani nebývá. Je to tak?

Nica: Hmm, tak mě určitě tykají, teda, už ve dveřích... ahoj, ty seš vlastně Pa, že tak pojď... Tady přijdeš a jako automaticky hned.

Nora: tak co se týče těch rodičů, třeba ta maminka je jen o pár let starší než já, takže by bylo dost divné, kdybychom si vykali.

E: A ostatní si vykáte? Jo? Jako na tom nic není, to je jako fakt jakože vaše záležitost. Jo, jak vám to sedí...

Natka: My si taky tykáme, my jsme obě Ma1... a tak jsme hnedka...

Nina: Mně teda tyká maminka od těch dětí... Co teda jakože, já chodím vyzvedávat dvě... sourozence... Jako dvě sestry, tak maminka mi teda tyká, ta mě potkává i v práci. Takže jako ona vždycky: „ahoj ahoj... jestli nějakou slevu...“ Nebo něco, bo já dělám na pokladně, takže vždycky jako tak se ptá. Ale teda tatínek od M., ten my teda zase jakože vyká, ale už je to teda takové trapné, on mi furt vyká, ale mě se to nelíbí. A M. ted'... My jsme se domlouvali přes telefon a první co bylo: „tak na kdy se domluvíme, paní učitelko?“ Já říkám, prosím tě... mně je dvacet, jako nevykej mi, jo...

E: Hmm, hmm, dobře. Tak tatínkové tam nebývají u toho doučování, že? Komě teda pana B. Ale maminky, myslím, že někomu tady až leze... leze až moc, maminka... až moc, krkem? Ne nikdo z vás to tam nepsal? Že je pořád maminka, hovorná?

Natka: To jsem psala asi já, ale určitě mi neleze. Ona je úplně super, jakože já ji mám hrozně ráda, akorát právě je problém, že jak jsme v tý jedné místnůstce... Tak my třeba jako píšem, takže Ondra něco píše, takže je jako ticho. A ona využije vždycky to ticho a začne něco říkat. Takže Ondra se začne koncentrovat na ni a jako odpovídá a je to debata úplně a už nic...

E: Ummm ummm, takže bývají u toho ti rodiče nebo máte klid? Úplně absolutní? Na to doučko?

Nica: No já mývám teda klid úplně. Že no oni mají ještě malou holčičku, dvouletou, takže já vždycky, když tam přindu, tak ona zrovna spí a ta maminka spí s ní, takže já jsem s tou

holčičkou sama v kuchyni. A pak až se probudí... tak je to trošku peklo, no, furt řinčí, ta malá, to je hrozný, ona tu pusu nezavře.

E: Uhm, většinou se doučuje v nějaké místnosti společné, v kuchyni...

Nica: No v kuchyni.

E: Že?

Niva: V dětském pokoji.

E: V dětském pokoji? Jo? A jak teda ten dětský pokoj je vybaven? Jak ty vaše domácnosti já myslím, knihovna, jestli tam je knihy? Já se ptám pořád stejně, že H? Knihy? Počítače? Jestli mají svůj stůl?

Niva: No tak já jsem jakože nebyla u Romů. Takže já opravdu mám úplně normální, jakoby domácnost, tam.

E: Jo? Jasný automaticky.

Naomi: Já teda vlastně díky tomu vašemu evaluačnímu dotazníku jsem jako se tak nějak začala o to hlouběji zajímat. Že jsem o to průběžně se dětí ptala. A nám se nebo tak se stává, že oni strašně rádi čtou, a strašně rádi čtou nahlas před někým, když to dokáže ocenit, tak jsem se tak začala vyptávat, jestli jsou doma nějaký knížky nebo tak, ale devadesát procent dětí vůbec...

E: No...

Naomi: Maximálně čítanka co dostanou ze školy a...

E: No..

Naomi: Jinak knihy nic.

E: Dokonce se teďka jako hodně, se dozvídám, že ani ty děti nedostávají ani učebnice na doma, že si je nechávají prostě ve škole....

Naomi: Ve škole...

E: No...

Naomi: Právě.

Naďa: No aby je nezničili.

Naomi: No to u nás, u některých dětí, funguje i s pouzdrém. Asi aby ho nějak nerozkrádali, neztratili nebo se tak pouzdro, všechno zůstává ve škole,

E: Uhm, zajímavý. A počítače jako mají?

Naomi: Jo tak, to zas jo, počítače, počítač.

Naďa: Televize, počítač... v bytě jedna plus jedna dvě televize dva počítače.

E: No a tak co ovládají na tom počítači? Teda?

Naďa: No já, jsme tak... po čtvrtý co jsem tam přišla, tak mě maminka zaúkolovala. Ať jí založím email, ať jí udělám facebook, a... ať jí stáhnu skype. A ještě takže jsem to u toho počítače seděla asi půl hodiny a všechno jsem jí vysvětlovala. A jinak jako pouštět si tam písničky, no...

E: No...nejčastější hm... a co ty děcka, jak maj pokojíček jako ozdobený? Jako co se týká plakáty, jaké frčí? Já ještě vím, že v loni to jsem říkala, že to byla ta Hannah Montana.

Nina: Hannah Montana, ta frčí dodnes.

E: Stmívání...

Naomi: Ta ta vytrvává...

E: No a teďka ještě nějaké, teďka nověj patnáctiletý zpěvák, ale?

Niva: Jo, Justin Beaber...

Nina: Jojo.

Nina: Ten je taky na každý stěně...

E: Jo? Jo? Já ani nevím jak vypadá.

Naďa: Ještě furt frčí Zak Efron... to měla zas na tričku a na svetru.

E: Uhm, a co třeba ty Vánoce? Někdo říkal, že si třeba, když jste unavení... že si povídáte o Vánocích? Jaké mají přání? Jaké dárečky? Třeba pozoruju... jestli znáte ten pořad ptáčata? Tak

ten P. co dostal za dárky, jestli jste viděli? Ten díl zrovna, samé zbraně... tak co chtěj vaše děti? Nevíte? Já jsem...

Nina: Počítače...

E: Počítače? Jako přímo počítač chtějí?

Nina: Oni chtějí počítač.

E: Aha... uhm.

Nina: Jako ne M., ale jako děti co jsou jako z fary, tak jsem se co jsme si tak jako ptali, tak jako jsem se ptala Ž a Ž: „No já bych chtěla domů počítač, ale já ho možná dostanu už dřív...“

E: Jo to.

Naomi: Tam jsou myslím takový tři kruhy, počítač, krteček a Hannah Montana.

Nina: A Hannah Montana! Každý aktovku s Hanou Montanou, pouzdro s Hanou Montanou...takže všechno tak na tutle tematiku.

E: uhm... uhm.

Nina: A všichni se... ne že opičí, ale podle toho druhého, někdo to má a já chci být lepší a chci mít prostě větší... a všechno to tak najedno brdo...

Naomi: Třeba co se mi líbí, tak u těch menších dětí funguje ten krteček, to jako...

E: Jo?

Naomi: Tam jako to není...úplně takhle jako zpropagovaný, ale jako že ten krteček jako fakt. Ani nevím jak k němu přišli, já si myslím, že možná až u nás na faře... jako dělají, je L. tak nějak motivuje, ale tam prostě krteček je frajer.

E: Malej taky se... malej od sousedů, čtyřletej... taky krteček, k mikulášovi jsem mu dávala adventní kalendář, jako s krtečkem a úplně byl šťastnej. Nevím... ale přitom ale přitom večerníčky nesledují, ne? Nebo sledují děti? Já nevím... myslím že oni nevědí ani muchomůrka a ...

Nina: Já si myslím, že ještě lítají v té době venku.

E: Uhm...

Naomi: A nebo nee... v té době tam jede taková ta 'Drtivá porážka', jsem koukala, že na to koukají, to je úplně hrozný...

Nina: 'Drtivá porážka'?

Naomi: No, pak si tam o tom vykládají, já kolikrát na to ani nemám žaludek, se na to koukat, a ty děcka jako... takže spíš než na večerníček tak tady na to...

E: Uhm, 'Drtivá porážka' nebo 'Faktor strachu'...

Nina, Nica: 'Faktor strachu', jo jo, nono...

Naomi: Jo ten je ještě vlastně horší než...

E: No, uhm, tak tady mě trošku z toho vyplývá, že ty rodiny jsou jako hodně za vodou, jako movití? No, je to ve všech případech, protože myslím, Ma2 psala, že tam je zrovna rodina, která asi trochu zanedbává i tu hygienu.

Nikol: Hmm, co jsem...

E: Na tom nejsou dobře.

Nikol: No to jsme psala v té reflexi, že jsou tam prostě malý děti, holčička dva roky, chlapeček pět let, plus ještě nejstarší holčička... sedm let, jsou to sourozenci z toho baráku, právě... co je nad klubem, já nevím no, tak chodí tak jako špinavý, no...

E: Hmm, je to jedna rodina takhle, v tom?

Nikol: Uhm.

Naomi: Já si myslím, že to je tak hodně jednosměrně zaměřené, že ty počítače a televize mají, ale na tu druhou stranu třeba to materiální vybavení bytu... je strašně slabé, anebo vím, že mají děti doma počítač, televizi, ale furt je stříhám... nebo jsou ostříhaní kvůli všim, že nejsou schopní své děti odvést.

E: No, jo, takže počítače mají...

Naomi: Jako je to takový hodně jednosměrně zaměřeno, tady ta... movitost

Nikol: Oni to prostě neřešej, jako, děti, běžaj venku a je jim jedno jestli je dítěti... dva roky nebo sedm let nebo 10.

E: No, to je zrovna ta, takový ti šikovní sourozenci, ti tři?

Nikol: No, jo jo. Ta maličká holčička, když myslím, má dva roky. Prostě když si představíme dvouletý dítě...jako ale vona prostě běhá, sama běhá nahoru, dolů... sundá si boty, jako dokážete si to představit? Já nevím, dítě se vozí ještě v kočárku v té době, prostě... to je zase prostě na tudle stranu, když se kouknu, to je možná dobře...

Naomi: Že jsou hodně vychovávány k té samostatnosti...

Nikol: ...k samostatnosti...

Naomi: Postarej se sám...

Niva: No toto je extrém už...

E: Uhm, no včera jsme viděla v obchodě, ve večerce na Bratislavský... a tam fakt malá čtyřletá holčička a prostě nákupy... já nevím a to měla velkou tašku, těžkou... a ten prodavač ještě právě říkal, že minule tady byla a že asi... tři limonády táhla, že jako velké... pet lahve... jako... no... samostatnost... hmm... v některých rodinách je velká, kladená na ty děti.

A ještě teď jsem si cosi vzpomněla, trošku s tím, s tím zanedbáváním, ale jenom to, že... v některých rodinách jste přítomni nějakých hádek, že třeba...

Nica: Jojo...

E: Ale nebo se vám nelíbí, že titulují děti, sprostě, že? Debile? Že H? Že to prostě, že se vám todle... to nelíbí? Takový přístup... je to jen třeba jak jsem řekla u P a u H nebo? I jinde? Asi u B. nee asi ne..

Hahaha

E: Tak jo...

Natka: Já to mám teda v pohodě.

Nela: Já mám totiž azylový dům.

E: Jo tak... no tak...

Nela: Tam se to musí dodržovat jako určitéj řád, no...

E: Uhm...

Nela: ...že tam chodí aj kontroly, že třeba často...

E: Uhm

Nela: Vždycky když tam jsem tak přijdou třeba i dvakrát a dívají se, jestli je všude pořádek a tak.

E: Takže vy je tam doučujete třeba hodinu a tam přijde nějaká kontrola?

Nela: No přijdou.

E: Na pořádek?

Nela: No já nevím co teda, vždycky se podívaj, řeknou... ještě se podíváme tam a tak ...je to v pořádku

E: A doučujete, že romský děti?

Nela: Doučuju... holčičku třináctiletou, ta má teda ještě sestru, ta má taky doučovatelku.

E: Uhm, dobře, takže tam to nějak nepadají sprostá slova... uhm... takže jste byla H zaskočena, když jste přišla?

Nora: No já už jsem v jiné rodině, teda... jak jsem chodila předtím doučovat. Nejsem ani tak zaskočena jak mi to spíš vadí... když třeba strašně nadává i na ty učitelky před tím klukem a je jasné, že když on přijde do školy, tak on co si má myslet, když ta maminka je fakt sprostě posílá do někam, doma... a pak za chvíli zas řekne, že ta jeho třídní je vlastně hodná z těch všech, ale před chvílí ji častovala úplně jinak...

E: Uhm.

Nora: I tam má, myslím tříletou, sestřičku. Tři roky má... a ta taky jako první slova co jsem od ní slyšela, tak byli... jako hodně sprosté. A oni třeba, jakože ji ta maminka vynadá, ale přitom se směje, takže to... jako, že nemůže brát ani ta malá pochopit, že to nemá říkat...

E: Ummm, a jak teda ti rodiče smýšlí o škole a o těch učitelích, teda? Co si myslí?

Nora: No myslí si, že ty učitelky si pořád něco vymýšlejí... jakože co mají dělat doma za úkoly a... že je to mají naučit všechno ve škole, že... no podle nich by doma neměli ty děcka nic dělat, že prostě všechno to mají umět ze školy...

E: Ummm.

Nora: A pak ten malý chybí týden... a vlastně si stěžuje, že má tolik domácích úkolů, že to s ním nedobere... Je to strašně těžko, i ona třeba tomu nerozumí, těm úkolům, ještě často... takový... pak se nedivím, že třeba mu napíše na ten papír, třeba paní učitelko nerozumím tomu, vysvětlíte mi to... a ta učitelka je, ale je pravda že jí jakože jí na to nic nenapíše ..

E: Ummm.

Nora: ... že jí to nepomůže s tím....

E: Potom jste do té, používáte takovou dobrou techniku, že jste dala telefonní číslo rodičům a že když mamka...

Nora: Že když neví, tak mi zavolá...

E: Že se zajímá alespoň, že vám zavolá, abyste jí to vysvětlila...

Nora: Ona to chce mít všechno s ním hotové a já vím... že ona sama, není jí to příjemné, že to neví, ale nebude to lámat přes koleno, když neví, tak mi zavolá nebo to takhle napíše učitelce.

E: Tak je tam evidentní, že tam ten zájem bude...

Nora: No...

E: A je že?

Nora: Ummm.

E: A jak ostatní ještě mluví o škole?

Naďa: No, učitelka je nejhorší, třídní je prostě strašná, moc úkolů, strašně těžký, jak ve čtvrté třídě můžou tohle brát... a prostě moc jako že... jako že tomu nerozumí, a že toho je hrozně moc, že to je prostě těžký a že sama ona to neví a tak...

E: Ummm, P?

Nica: Já třeba, já mám teď taky tatínka, vždycky, když jsem tam... a když přijde, tak on třeba jakože... no Michalovi to někdo pořádně nevysvětlí, tak seš tady od toho abys mu to vysvětlila... nebo buď tak hodná a vysvětlí mu to, aby... dodělal alespoň základní školu a takhle... takže...

E: Ummm ...

Nica: Jako starají se, ale o ty učitelky asi... taky nemaj velký mínění.

E: Ummm...a tak jste zjistili, že tu školu, ale co ty děti co chtěli? Čím chtějí být? Tam někdo psal, že malá chce být prodavačka.

Naomi: Ummm

E: To jste psala myslím, že vy Lenko?

Naomi: No myslím, že jsem tam psala, že už tam alespoň jsou nějaký ty pozitivní vhledy do budoucna... jakože ty děcka už si dokážou plánovat, dokážou si představit, že něco, ale jako to je teďka... no.

E: No...

Naomi: ...otázka je co bude za pět let, jestli jim to vydrží... aj učitelky chtěli být, což mě úplně překvapili, což mě úplně překvapili... ty nejstarší, vony už teďka ty starší snaží se doučovat ty mladší a maj takové jako jako podobnej pocit že to, říká že pujde na školu a že bude učitelka a tak a to... takový hezký...

E: Ummm ummm... to je hezký... co bude M.?

Nina: No to já nevím, já si myslím, že asi zpěvačka...

Hahaha

E: Jo?

Nina: Já fakt nevím, my jsme se o tom nebavily... ona teď je no prvním ročníkem na střední ...

E: Nějaké man... manažerství?

Nina: No, něco takového.

E: Ummm.

Nina: A teda jako, moc dobrý pocit z toho nemám, protože si myslím, že... tím, že ona hodně točí ty reklamy, furt někam jezdí... na koncerty a tak, že té škole jako až tak moc nevěnuje...

E: Ummm.

Nina: Protože... my jsme se domluvili, že vždycky, když bude chtít doučit tak že mi prostě dá vědět alespoň dva nebo tři dny předem a ona mi třeba vždycky napíše ten den – dneska potřebuju doučit, zítra mám písemku. A tak jako, jak já to mám řešit, když já třeba jsem v práci a nemůžu? Že jo? No tak my už to řešíme tak, že mi zapnem facebook... a tady máme interaktivní douku přes facebook.

E: Jo?

Nina: Takže my to prostě takhle řešíme, ale nevím, třebas vím, že má problémy s angličtinou... na to jsme se sice ještě nevrhli, ale jako říkala... „mě, angličtina tak strašně baví, já mám dobrou výslovnost... mě to tak jde, ale já vždycky to napíšu na 4 nebo na 5“. Já to nechápu, tak jako nevím... no ale i v té matice, já jí to vysvětlím, prostě... ona to se mnou umí, ona to napíše. Já jí říkám, tak co „M. jaks to napsala, na 3, 2 na 1? „No já jsem dostala za 5“. Já to já to jako nepochopím, fakt ona, když se mnou sedí, tak všechno spočítá, a jak jde do té školy, tak to nenapíše... vůbec nic.

E: To už tady někdo taky psal, ale už studenti mi to taky říkali, několikrát, že prostě při doučování to dítě umí a tam, jestli to je nervozitou... nebo ta učitelka je nějak jako rozloží... nebo prostě, že pak mají špatný známky, no... to jo, právě proto jsme říkala, že třeba je fajn ten deníček... jo... při komunikaci s učitelem napsat třeba... dneska jsme probrali tudle a tudtu látku... šlo mu to... všechno se naučil, co se máme zaměřit dál... abychom... i ta učitelka měla fakt zpětnou vazbu že jsme to udělali.

Nina: Jasně...

E: Nono. Ale jako deníček u M.to asi... haha... nepude. Asi to nebude fungovat.

Nina: To asi ne.

E: Máte někdo deníček, využil jste ho? Ty asi taky ne, to je starší, že?

Niva: Já jsem jednou napsala té učitelce a ona mi jenom odepsala, uče se slovíčka...

E: Hmmm. Někomu napsala, že vám zavolá a už... ani nezavolala?

Nora: No, mně napsala, že si opsala moje číslo a že mi dá vědět a nedala... Ale já jsem pak prostě... ps... napsala jí ještě dva vzkazy a... donutila jsem toho malého, aby jí to předal. Tak už mi napsala, že se mám, na co se mám zaměřit, na matematiku a dělat s ním...

E: umm, dobře... a jak teda probíhalo to vaše doučování? Vy jste měli ten, většinou jste doučovali češtinu, matiku, angličtinu... zpestřovali jste to asi čtením... jak jsem pochopila, tak ale co vám nešlo? Úplně? Významy slov? Medvěd? Nevím kde to bylo?

Nikol: Jo, já jsem to měla, to bylo u toho chlapečka, co špatně slyší... to bylo jako docela zvláštní. My jsme si nejdřív myslely, s kolegyněma, že on... ne neumí dobře česky, že se u nich prostě mluví romsky a nepoužívá se čeština... a mě se to tak jako... zdálo divný, přece chodí do školy a tam tu češtinu slyší, takže by měl umět česky. No a von měl vždycky divnou špatnou výslovnost... no a nakonec jsem se vod nějaký... ehm... druhý slečny... ehm... jako kamarádka dověděla, že špatně slyší... takže, když na něj voláte, tak vás moc neslyší a když s ním mluvíte, tak se musí na vás dívat a tak... tak jsem se ptala prostě ty holky, no co jako maminka, ho ani neveme k doktorovi, nebo ani sluchadlo nemá nic jako. Je značně omezenej. Pak teda nemůže tak dobře komunikovat s ostatními. No a... jako prý maminka si nepřeje, aby chodil jako k doktorovi a tady teď problém s tím sluchem nějak vyřešil... takže to je jako všechno.

E: Já jsem právě, něco podobného... právě že teďkom slyšela. Od paní Zobačové, těch ptáčat, taky říkala. Jo, tam byla vlastně ve třídě ta A., která má od první třídy problémy se zrakem... takže až díky těm, díky těm ptáčatům, šli na návštěvu na oční. Pak tam byla ta S., ta zase s mandlema...

Natka: Ummm, špatně mluvila.

E: Takže prostě dlouho se to, dva tři roky a až teďka šla vlastně, myslím má měsíc... má po operaci... takže ti rodiče, pokud to dítě má být v nemocnici... já znám spoustu takových kamarádek, jako Romek a voni... prostě udělají cokoliv, aby to dítě v té nemocnici nemuselo být, i když to dítě to potřebuje... jo ve prospěch by to bylo, ale nenechaj, nenechají je v tom ústavu, nebo v nějaké nemocnici. Jo to už je pak zázrak, když já slyším, že třeba moje sousedka, to je fakt úplně už osvícená... že nechala, já nevím, na měsíc své dítě v ozdravovně, v léčebně, a že hubnou, jako mělo problémy s obezitou. Jo... to se fakt málokdy slyší... tak...

A máte problémy ještě nějaké, co by byly při doučování? Všimla jsem si, že jste hodně takový kreativní... že jste tam měli spoustu figlů? Emmm. Myslím, jste vymýšleli nějaké hry, aktivity doma? Rébusy jste vytvářeli, že? Křížovky? A hráli jste to? Jak to je? Čáp?

Niva: Ztratil čepičku...

E: No... ztratil čepičku... no řekněte nám... Š... jak, v čem to spočívá?

Niva: No jakou měla barvičku, a teďka se říkají anglicky barvy a potom zvířata... jsem říkala zase jsme tam měli ty jeho hračky, a on z toho vybíral a tak... on se taky mocnekoncentroval... jakože... nedokázal tak moc dlouho se zaměřit na určitou věc. Jsme to museli střídat, takže tady toto ho tak nějak bavilo... u toho byly ty hračky a že se mohl nějak bavit...

E: Ummm... ještě něco, nějaké problémy, ne? Jde vám všechno? Není tam něco, co byste nevěděli... třeba neuměli poradit?

Nela: Jo já.

E: Nelo, nevíš jak?

Nela: No třeba... ta holčička si pořád stěžuje, že prostě potřebuje naučit zeměpis a...že když jí pí.uč. vyzkouší, tak jí prostě pozve k mapě a řekne jí prostě ukaž mě ten stát...

E: Ummm.

Nela: No a ona, i když to třeba má v atlase, tak to jako jakž takž najde... a no a když přijde k té mapě velké, tak se v tom vůbec nevyzná, já vopravdu nevím, jak bych toto naučila...

E: Ummm to je, to je fakt jako těžký no, a fakt jako přírodopis, zeměpis, biologie, to jsou takový předměty, který se spíš to dítě musí učit samo. Ale spíš ten zeměpis, spíš fakt jako procvičovat a procvičovat... Já nevím, co bych vám poradila.

Niva: Slepé mapy hodně pomáhají.

E: No...

Nela: No, jenže ona třeba mě ukáže mapu v atlase a tam je jako Asie, Evropa a tak taková velká mapa a neřekne mi co z toho...

Niva: To bych začala od těch velkých nějak... aby ukazovala na tý velký, a potom až se to bude zužovat tak že prostě pořád... to je zas celou hodinu minimálně, že?

Nela: No já už jsem to tak zkoušela ale no...

E: To chce fakt od začátku... zase... vrátit se tím základem... úplně... jo... svěťadily, potom...

Nela: Jo, tak to jako pozná svěťadily, to jo.

E: No...

Nela: Aj státy a tak...

E: Hmm, a fakt procvičovat, procvičovat, já nevím jinak co... nějak prostě jít... prostě přiblížit aby... nějak zajímavě, třeba některý ten stát... aby si to prostě zapamatovala. Je to těžký jo, máte ještě jiný předměty, matiku, češtinu a do toho ještě ten zeměpis tak není tolik času, že se tomu věnovat... ummm... tak uvidíme, jo? Já se třeba podívám, můžete mě třeba ještě T. napsat.

A podíváme se třeba, jestli jsou nějaký nejsou nějaký... zítra je supervize, zeptám se M.Š., to je jaká třída? Sedmá, že?

Nela: Sedmá, jo.

E: Jestli třeba, ona, nemá nějaký zkušenosti, protože ona už je učitelka několik let na... na Lidické na základní škol... myslím. A teďka je v Bystrci, jestli nepoužívá nějaký figle... nebo nějakou učebnici, nějakou příručku, kde by se to dalo procvičovat, jo? Jinak na supervize asi moc nechodíte, moc... moc... takhle podle tváře, já vás moc neznám. Právě jako o nic se nejedná, jako supervize nejsou povinný... a tak jenom to, časově vám nevyhovovaly, nebo?

Nela: Uhm...

E: Jo? Já nevím, ne? Nebo nemáte potřebu, jako o nic se nejedná, že jo, to je.

Naďa: No spíš časově.

E: Jo? Tak jo... protože tam vždycky je hodina přednáška jo... a hodina supervize, že tam prostě rozebíráme... problémy právě s doučováním, tak... ehm...

Takže co třeba tadydle ty metodiky, který vám chyběli, že nevíte jak... třeba zeměpis... Mí. třeba chybělo vám něco? Třeba?

Nina: Já sem nedokázala vysvětlit měřítko jak se počítá, já sem si absolutně nemohl vzpomenout... a pak jako potom jsme na to jakože další hodinu co jsem tam... jsme jako na to přišli, ale měla jsem... jsem se cítila tak trapně, že neumím vysvětlit měřítko... Protože já sem počítala s tím, že jako v prváku, takže už jako začnou brát funkce a takové... a ona začli se zlomkama ... A já na to koukám, říkám v prváku? Na střední škole se začala učit prostě zlomky... a za chvíli mi říká, já nevím jak se počítají mocniny... říkám, ale to se musíš naučit nazpaměť... nemůžu vysvětlit kolik je tři na druhou. Jako to že zrovna třikrát tři je devět a tři na druhou je devět, to s tím, jako že nesouvisí... no ale my sme se to neučili... říkám, to se musíš přece naučit nazpaměť ... tak jsme jí tam dala tabulku, teď zas nevěděla co to jsou prvočísla.

E: Uhm.

Nina: Tak já jsme musela naučit prvočísla, sudé liché... já říkám, v prváku sudé liché... říkám, no tak jako konec... jako mocniny, zlomky, menší, větší... začínají fakt jako snad vod šesté třídy na tom prváku... nebo já fakt nevím... takové mi to připadá, že v prváku, když už jsou, že by měli začínat s něčím těžším, že by měli navazovat na tu základku, a prostě začít třeba funkce... teď nějakou nějaké prostě rovnice, kvadratické alespoň zopakovat... teď prostě nějaké složitější... a oni tam začli se zlomkama.

Niva: Eště, že neučím matiku jak tě tak poslouchám...

E: Uhm... hahaha.

Nina: Ale mně to nevadí ...

E: Já chci právě říct, že vás obdivuju, já...

M: Ale to měřítko, mi teda vyrazilo dech... já jsem se setkala s tím naposledy v osmé třídě... nebo v sedmé.

Niva: Aj ty zlomky.

Natka: To je konec...

E: ...procenta.

Nikol: Tak měřítko, to je ještě dobrý, já jsem si nemohla zaboha vzpomenout, jak se prostě dělí vedle sebe... takový to vodškrtávání... těch čísel prostě.

XX: Jo s tím vocáskem... haha.

Nikol: A teď , já bych kalkulačku, že vod osmé třídy jsem už nedělila, říkám. Aha tak jsem mu říkala, no tak počkej na příště, já ti to zjistím... jo já jsem vůbec nevěděla ... nemohla vzpomenout ... až mamka mně to musela doma... jsem byla úplně mimo.

E: Kolikrát i ta násobilka... jako není stoprocentní.

Nina: Ty primitivní věci, ty jdou teda strašně těžko... já třeba i na sobě, že třeba to co bereme v matice, integrály, tak to v pohodě, ale jakmile mám něco násobit... tak já jsem totálně mimo...

Nada: Uhm... hahaha.

Nina: Fakt, já jsem zvyklá... od střední prostě na kalkulačce všechno vyfukat a tak já prostě zjišťuju, že my jsme na faře a ty děcka tam prostě nemůžou mít kalkulačky... a nebo M. mi taky říkala, my nemůžeme mít ale kalkulačky při písenskách. Říkám, u nás to byla prostě jako zásada ...kalkulačka... všechno rychle vypočítala a tam prostě nesmí, říkám... tak holka, tak já ti nepomůžu... tam násobíme 1245 krát 5689 se rovná, teď já na to koukám, říkám. To násobíte pod sebou? Noo.

E: No...

Nina: Tak jako já fakt nevím.

E: Ummm... ne to jako vůbec... třeba aj stačí, aj stačí chemie, třeba v sedmé třídě nebo prostě...

X: Ummm.

E: Já bych už nedokázala prostě vysvětlit... jste fakt jako dobří. Protože jdete do toho druhého stupně, nebo vůbec na střední školu, že si vyberete takový dítko... to vás fakt obdivuju... hmm... Tak bylo ještě něco, co třeba jste nevěděli nebo co by vám třeba pomohlo? Nějakou... já nevím třeba nějaký kurz nebo nějaká... ?

Naomi: Já nevím, mě třeba přišlo dobrý, že v rámci toho mého oboru co studuju, sociálně pedagogickém asistentství, tak jsme měli tříoborovou matiku a češtinu...

E: Jo.

Naomi: Což si myslím, že toho hodně takový základ.

E: Jo no.

Naomi: Proto a tím pádem jsem získala i hodně... nebo jsme se tam učili ty techniky, jak učit malý děti počítat a tak... takže jako fakt dobrý to bylo. Aj jako potom do praxe, že se dá dětem tam pomáhat...

E: Já nevím no, někdo z vás chodí na romštinu, jestli vám pomohla při doučování? Ne?

Naomi: Romština to bylo spíš takové doplnění té jako historie... a tak jako pan Zima strašně hezky vykládá ale jako učení je to takový...

E: Že si moc toho neosvojíte.

Naomi: Ale bylo to fajn.

E: Ummm... jo třeba... jo já nevím, třeba... jestli by vám pomohlo vědět něco o Romech, když jste začali doučovat? Jjo nevím, jestli je to zbytečný, že to jsou prostě obyčejný lidi... já nevím...

Nora: Mně přijde, že jsem nepotřebovala vědět toho tolik o Romech, že mi prostě to dítě mi přijde jako jakékoliv jiné dítě akorát něco hůř chápe ...

E: Ummm...

Nora: A přijde mi, jak máte na moodlince takové ty pracovní listy... a takhle na procvičování, já to třeba hledám na internetu, ale takhle tak jsme to rovnou...jako... mohla jako vzít s i z té moodlinky, tak jsem si to z tam vytiskla..

E: No se snažíme no... snažíme se, aby tam nebo já se snažím, aby ta moodlinka byla prostě... pomáhala. Není to ještě ideální... těch moodlinek máme teďka tolik. Do každého předmětu mám prostě modlinku, takže ji nějak aktualizovat... já bych určitě poprosila potom, že bych vám i napsala email, jo, že bych ty vaše reflexe pozměnila, tak jak to udělala Š. Že bych všem změnila jména, adresy dětí... pošlu vám to zpátky, jestli mi to schválíte, jestli bych tu vaši reflexi mohla zveřejnit na té moodlince a na web. stránkách kabinetu... ale jestli ne tak nic se neděje. To vůbec nemá na ničem vliv, jo? Prostě bude tam jenom vaše křestní, vaše jméno, buď křestní nebo příjmení, to už záleží na vás a jméno dítěte tam jako nezazní... jo... ale to uvidíte, je to jenom proto, že když tam přijde nový student, třeba nový prvák a bude se rozhodovat, jestli má

do toho doučování jít nebo ne... třeba mu to nějak pomůže... anebo třeba po vás někdo vezme vaše dítě, tak abych mu řekla – že jo předtím doučovala Lucka, tak se mrkněte na Lucku, jo, jak to tam chodí... jo že to... si myslím, že by to mohlo pomoci, v tomhle jiným studentům...

Tak jo, tak já se jenom podívám, jestli... já jsem si tu psala ještě poznámky, na co nemám zapomenout, nezapomenout zeptat... no tady jsem právě říkala, že když máme problémy s tím učivem... s tou fyzikou, matematikou, co potom ti rodiče, že? Vůbec, to... jo...

Tam mě zaujalo, tam v té klubovně, že trestem jsou dřepy?

X: Hahaha.

Nikol: Tam se teda sprostá slova, klubovně, vyhýbaj, protože tam jsou teda tresty jako dřepy... jo a když tam někdo něco by ukradl nebo někoho zbil... nebo se něco takového stalo, tak je teda z klubu vyloučen. Nevím, jestli definitivně nebo jen na nějakou dobu...

E: Ummm.

Nikol: Takže jinak děcka dřepy... tam třeba si tam hrajou a zrovna tam není nikdo dospělý... a jeden přiběhne a žaluje... a ten řekl sprostý slovo a ať asi udělá dřepy... tak jako... tak prostě na sebe to no... takhle donášší...

E: Je tam taky nějaký trest? Za to, že?

Naomi: Tam třeba, spíš tam je to jakože když nedělaj to co mají, tak třeba se nemůžou zúčastnit nějakých překvapení akcí a tak.

Nina: Nebo nemůžou tancovat.

Naomi: Je to spíš zákaz nějakého kroužku... než že by tam fungovaly nějaké ty fyzické tresty, ty jakože dřepování a tak.

Nina: Taky Lenka je vede hlavně k tomu, aby na sebe nežalovali, že to se nedělá...

Naomi: ...stejně pak.

Nina: No to jo.

Naomi: Oni se hlídaj navzájem.

Nina: No, to spíš tak Zdenička je má tak trošku pod palcem... vždycky je tak jakože okřikne.

Naomi: Žalovat se nesmí, ale hlásit se to musí... já myslím, že to, děti se tím velice řídí rádi.

E: Pak jsem mě zaujalo, ta T., T., že psala že tam malá si vyžádala i deníček na známky... to máte speciální deníček?

Nela: No..

E: Kam prostě známkujete to vaše doučování, jo?

Nela: Teda ne pokaždé, vždycky když píšeme jenom písemku... nebo...

E: Ummm... to je taky třeba taková motivace pro ty děti, aby to ty děti tak bavilo... tak... co ta kytara? Jak pokračujete?

Nikol: Jo...

E: Pujde to nějak zakomponovat?

Nikol: Já nevím, já nevím...

E: Do té klubovny?

Nikol: Protože studuju hudebku a děcka jsou tak jako do té hudby... a furt nosí ty telefony a furt si pouští nějaký takový... tak že bych třeba s nima i tu angličtinu... nějak formou těch písniček a nebo tam donýst kytaru a zpívat s nima. Protože... je to opravdu hodně baví a nějak, nějakým způsobem by je to rozvíjelo a třeba by sami časem chtěli začít hrát na nějaký nástroj... nebo tak...

E: No, tam je právě problém, že to jsou prostě rodiny, jako sice jim záleží na vzdělání... kvůli tomu, že se zapojily do toho projektu doučování, ale zase finance na nějaké kroužky, na ZUšky, na lidušky, to většinou nejsou... takže proto ty děti málokdy chodí někam do kroužku.

Nica: No ono je to docela hodně drahý...

E: No no je.

Nikol: Jo, je to dost drahý, no... ale alespoň teda v tom klubu, že můžu tam vždycky zaspíváme... aby si něco zkusili.

E: Ještě mě tady zaujalo... úplně... jedna tady přímo věta jo: to je věta oznamovací, takže se tážu, takže napíšu vykřičník...

Hahahah

Natka: No to jako tady stejně nevysvětlím...

E: To jste tady říkala myslím na té supervizi?

Natka: Ummm.

E: Že... ty děti mají problémy s větami oznamovacími, příkazovacími, tázacími... To je věta oznamovací, takže se tážu, takže napíšu vykřičník... no tak uvidíme, jestli přijdete teda zítra, tak myslím, že M. slíbila, teda nějakou metodiku... jak to dětem vysvětlit.

Natka: Tedka už je to ale lepší, já jsem Ondrovi půjčila knížku na čtení... teda zatím moc nečte, ale už trošku občas čte, takže si myslím, že by si mohl nějak... nějak okoukat. Nebo on když... když... mi nemá vysvětlovat, proč něco napíše, tak to většinou napíše dobře, ale jkdyž mi to měl vysvětlit, tak jako háže od boku, takhle už tam píše blbosti.

E: Ummm, dobře... a ještě tam jste psala taková ta antipatie vůči cigánům či Romům, že ta rodina má...

Natka: Uhm,jo.

E: Že prostě jsou rodiny, kteří dávají dětem zákaz, že nesmí chodit před barák hrát si s těma dětma, Jo? Prostě bojí se je s ostatníma romskýmá dětma pouštět ven, jo... řeknou, to jsou oni... já nevím, bůhví jak jim říkají, že, my k nim nepatříme... je to tak asi?

Natka: No Ondra má ještě jako ukrajinskýho tatínka, takže je bílej.

E: Aha? Ummm.

Natka: Takže ho prej děti někdy i zmlátily na ulici, že se nebo ho chtěli... ukrást kolo a když pak viděli, že k němu ta maminka... jako která je tmavší, jako když věděli, že k němu jako patří, tak pak až jako se zhrozili, nebo já nevím ...

E: Ummm...

Natka: A třeba aj ta maminka mi jako vypráví, ona není jako... ona je úplně klidná a je a je fakt v pohodě... i názory mají jako dobrý... všechno... ale třeba když mi vykládá, jak šli nakupovat do... Intersparu... a že se tam s nějakou paní skoro poprala, tak já nevím, jak na to mám reagovat, protože je to takový... Jako říct jí... no nevím jako... no jak na to mám reagovat.

E: No bylo to oprávněný? No?

Natka: No nevím ani moc ne... protože ona je strašně energická, taková výbušná, tak jako věřím, že někdy... jako co mi třeba vykládala, že nějaký Češky, které slyšela mluvit i česky, na ni začali mluvit německy o Hitlerovi, tak jako to chápu nějaký takový reakce...

E: Ummm.

Ma1: Ale jako kolikrát je asi nepřiměřeně...

E: Když se vám teda takhle svěřují ty maminky, tak svěřují se vám aj ty děti? Třebas s něčím? S problémy? Nebo? To na? Že jo ten malej řekl, že tatínek mamku bije, ale ten starší nebo mladší nevím, ten řekl... To se neříká.

Nikol: Jo jo, no my sme se bavili... jako tak jsme se bavili se spolupracovnicemi s dětima... jako, jestli se u nich doma mluví sprostě jo... oni - jojo u nás se jak sprostě mluví... a malej, ten pětiletý, řekl - no a taťka taky mamku někdy bije... a ta starší, ta 7letá, na něj začala jako křičet, jo to se jako neříká, jo ale strašně nenápadně, aby my sm... my sme to neslyšeli, takže i vlastně to sedmiletý dítě cítí že o tomhle by se nemělo mluvit, o nějakým domácím násilím... jo že to jako není dobře to vytahovat ven.

E: Tady zas malej se stydí... ne když jsou hádky...

Nica: No asi jo, protože on vždycky tak... vždycky na mě podívá, teď tak jako se zarazí, přestane dělat to, co vlastně děláme a je z toho úplně takovej jako, že čeká, jak kdyby já něco řeknu a já to jako vždycky přejdu... jako že sem neslyšela nebo že sem... takový... je to takový trapný chvílky...

Naomi: Nám se třeba zase stalo v rámci... ehm... předškolního klubu, že nám chlapeček doma začal říkat mamince, že ho ve školce bijou, teda to dospělo až do takovýho, že jsme teda museli jít do terénu, a jít za maminkou a vzít se teda to dítě a to. A nakonec teda z něho vypadlo, že ho tam bije nějaký Mireček... a Mireček byl jeho brácha, kterej... tam chodili spolu...

E: Jo no....

Naomi: Takže to bylo takový usměvavý. Ale jakože to fakt dostalo se do takové fáze toho řešení, že jsme museli jako to... a potom to dopadlo, že ho a že ho ve školce bije Mireček... ještě mladší brácha teda.

E: Tak jo, tak děkuju moc... já jenom bych chtěla ještě dodat, že vlastně cílem... jo já bych chtěla strašně moc, abyste pokračovali, že jo samozřejmě nemusíte... je to jenom na vás... třeba H., ta už tady psala hned v úvodu, že doučuje už čtvrtým rokem. Takže to by bylo fajn a někteří jste mi napsali, jestli budete doučovat. Jsou tady možnosti další, buď můžete doučovat v rámci předmětu Doučování 2, si zaregistrujete na jaře, jestli za tři kredity. A nebo můžete přejít na do projektu... to znamená, že byste doučovali za finanční odměnu... jo že byste šli za paní sekretářkou, třeba v lednu, podepsali dohodu. A už byste dostali výkazy a byste dostali... vlastně ty výkazy byste odevzdávali jednou za měsíc a doučovali byste za peníze.

Tak já si jenom napíšu, jestli nebo...není to závazný, jestli chcete doučovat nebo nechcete doučovat. Abych třeba jestli... jestli ne tak abych už třeba někomu mohla někoho najít už od ledna jo... v lednu se teda jako nemusí doučovat, protože je zkouškový období a nemůžeme vás nutit doučovat, když jezdíte z daleka, tak byste doučovali, tak T doučovat bude?

Nela: Ummm.

E: Ta mi to psala hned... L., ta píše bakalářku... tak to už...

Naomi: No já mám strach, že bych to tak nějak nestíhala.

E: Nikol, ano?

Nikol: Jo chodila bych tam...

E: Fakt jako nemusíte to záležít... uvidíte na jaře jaké budete mít prostě rozvrh.

Natka: Ummm.

E: Jak si to budete moct jako dovolit jo... P neví ještě?

Nica: No já nevím, jako chtěla bych ale vzhledem k tomu, že nejsou tady pod pedagogickou fakultou, takže nevím, jak budu mít rozvrh a tak...

E: Tak uvidíte... fakt prostě, kdybyste už nechtěla, tak mi to prostě napište, abych si to M. prostě dala zase znova do seznamu a... a... nic se fakt neděje, jo? Tak Ma1? Ta bude...?

Natka: Já asi jo... určitě jo...

E: A budete chtít, jako zůstat u nich? U O.?

Natka: No, já mám totiž takový problém, já mám dva, dvě děti, já jsme vám psala u toho B...

E: Jo.

Natka: Jenže... on se bude stěhovat v pátek do Prahy, takže ten mi jako odpadne a... on... u O. je to takový zase, že já nevím úplně jistě, jestli on potřebuje... jako doučovat... on...

E: Ummm. Zase jak říkám, po mailu, stačí napsat, můžeme, děti tam je spousta... zase bude... protože to se, zase trochu se to promíchá, někteří už zůstanou doučovat... můžu vám dát někoho jináčího a zas třeba Ondrovi někoho najdeme... nebo tak.

Natka: My se, já se třeba ještě domluvím s O., protože on je takový, že je fakt jako hodně chytřej, třeba já na matiku je lepší než já, to úplně. A ta čeština to taky tak jako víceméně jde...

E: Takže to je paní učitelky Zobačové třída, že? Ona tak, ona právě chce pro každý to dítě doučování...

Natka: *Chce?*

E: No...

Natka: Tak jakože mně to vůbec problém nedělá, jestli třeba jako...

E: Ne, že můžeme mu najít někoho jinýho, ale že prostě, i kdyby prostě tam jsou děti, který třeba podle nepotřebujou a prostě to doučování mají... já tam, že v některých případech jste třeba zaskočení, že ty děcka nepropadají, jo že fakt mají celkem třeba dobrý známky...

Š: Jo já tam třeba jako vůbec necítím jakoby v ničem, já si tam připadám... tak jako dobrý, zajdu tam, je trošku pomalejší, ale jako...

Natka: Jako v podstatě nemá nějak problém... připadá mi... jakože ráda bych doučovala dál, ale nejspíš jako zas s někým, u koho budu mít alespoň pocit, že teda to...

E: To prostě není problém... můžeš třeba jít... třeba do té rodiny zajít... nebo zavolat... můžu to vysvětlit a můžete si vzít někoho jináčího... úplně... jo?

Tak Naďa? Naďa ta už je rozhodnutá?

Naďa: Ummm, no jo já bych asi chtěla, ale asi ne tu holčičiku, protože ona, oni se vodstěhovali ted'ka někam do Líšně a mně to prostě trvá tři čtvrtě hodiny než... než prostě bych vod tam dojela do školy a prostě... já jsme právě vybírala, protože každý den dojíždím domů, takže já jsme to vybírala, abych to měla blízko nádraží. Protože vlastně vod toho Cejlu mi to trvalo pět minut než jsem dojela na nádraží a ted'ka prostě tři čtvrtě hodiny, tak vono je to hrozně takový...

E: To není problém.

Naďa: ...zdlouhavý...

E: Jenom mě zkuste zjistit novou adresu, jo?

Naďa: Já už ju vím...já jsem ju zapomněla...

E: Protože studenti...

Naďa: Jo vím....

E: To znám ... dobře, protože jsou třeba studenti, kteří tam jsou na privátě a...

Naďa: No právě, to je strašně...

E: A právě to ulítají.

Naďa: Já to mám hrozně z ruky.

E: Spíš to centrum... H. asi ta bude končit?

Nora: No já spíš přes projekt než přes předmět...

E: Jo prostě je možný, že já třeba řeknete, že doučovat nebudete, ale za půl roku já se vám ozvu, že tam posílám nějakého studenta, jestli byste mu třeba jenom neporadili... nebo jak na to dítě, jo? Ale většinou spíš bych třeba dala tu vaši reflexi... tomu studentovi novému... tak a eště se vás... už jenom ta administrativa...

Tak děkuju moc.

Ohnisková skupina B

E: Takže já poprosím kolegyňku tady z leva. Pojedeme takle kolečko, odkud, teda jméno odkud jste a co studujete.

Míla: Takže jmenuji se Míla, jsem z RJ, je to okres Blansko a studuji sociální pedagogické asistentství.

E: Dobře děkuju moc. Mílo ještě vydržte, já poprosím nějaký prázdný papír. Eeee...Třeba z tiskárny, nebo...

Ha1: Může být takový malý?

E: Můžu? Jo? Aj tento...Já totiž, jo...Dobrý? Jo?...a jenom si budu zapisovat kdo mluví v jakém pořadí, protože když se to potop přepisuje, tak aby bylo prostě vědět, pozat, kdo to řekl. I když budete mít svoji přezdívku tak nás je tady dvanáct tak ono třeba někteří máte, některé máte podobné hlasy jo? Takže si to budu psat a nic to neznamená. A Monika je odkud?

Míla: Z RJ.

E: Děkuju moc. Tak to je XX.

XX: Mám pokračovat?

E: Řekněte třeba jenom, jak dlouho doučujete.

XX: Já se jmenuju XX, studuju sociální pedagogiku a volný čas, jsem od Luhačovic a doučuju čtvrtým rokem.

Ema: uhm. Děkuju, děkuju.

Monika: Já jsem Monika, jsem z ČT a studuju ruský jazyk a literaturu.

E: Ehmm. Děkuju, děkuju...

Marie: Jsem Marie ze S. a studuju německý jazyk a literaturu.

E: Ehmm,děkuju

Magda: Jsem Magda z H.Brna a studuju český jazyk a občanskou výchovu.

Marta: Tak já jsem Marta, jsem z B. a studuju sociální pedagogické asistentství.

E: Děkuju.

Míša: Jsem Míša, jsem z M. a studuju sociální pedagogické asistentství.

Mirjam: Jsem Mirjam, jsem z H., což je okres Chrudim a studuju učitelství pro první stupeň.

E: Ehmmm...

Mája: Já jsem Mája, jsem z B. a studuji učitelství pro první stupeň.

E: Ehmm děkuju....

Market: Já jsem Market z B. a studuju pedagogické asistentství občanky a výtvarky.

Martina: Jsem Martina, jsem z B. a studuji sociálně pedagogické asistentství.

E: Děkuju...

Milada: Jsem Milada, jsem ze Ž., to je taky okres Blansko a taky sociální pedagogické asistentství.

E: Ehmm... super, děkuju. To už je poslední obor, jako poslední ročník co se teďka otevřel to asistentství. No, tak. Ehmm...

Tak já jsem tady viděla Brno, ale viděla jsem tady Svitavy. já jsem z Moravské Třebové, takže znám Svitavy i Českou Třebovou. Znáám Českou Třebovou - posádku ehmm...nebo jak se to jmenuje. Ehmm. Taková sociálně vyloučená lokalita.

Monika: Kasárny...

E: Jo to je prostě něco jak... jsou třeba osady na Slovensku tak toto je taková sociálně vyloučená lokalita... tři kilometry za Českou Třebovou, kde bydlí... já nevím dva a půl tisíce Romů v paneláku, ve třech bývalých kasárnách jo... nic jináčího tam není. Velká hospoda, která prosperuje díky automatům, že? A je tam praktická škola, že jakože ty děcka... jako nikam jinam nechodí...

Takže mě by zajímalo... teda. Ehmm, no nejdřív ten předmět jako proč ste si ho zaregistrovali, ale jako spíše jaké máte zkušenosti s Romy vůbec? Jako Jestli ste z Brna, tak jestli třeba znáte Brno střed? Nebo jestli jste třeba chodili se spolužáky s nějakými romskými do třídy?

A mluví, kdo chce jo? Jenom poprosím... neskáče do řeči, takže kdo má chuť nám něco říct... své zkušenosti, jsou to pozitivní nebo negativní?

Tak no... Co třeba v Mikulově, tak tam jsou Růžičkovi ne a ty jsou úplně v pohodě?

Míša: Tak, já jich tam jako moc neznám... měla jsem pár spolužáků, kteří teda s náma chodili do školy. A ve většině případů teda bezproblémově, jako normálně jsme se kamarádili, ale z toho jsou tam i takové skupiny, které teda jako dělají problémy a ve většině případů nemám s nima jako nemám moc dobré zkušenosti. Že jako hodně problémy jsem s nima měla.

E: Ehmm...Takže u vás teda převažují ty negativní?

Míša: No,no,no...

E: Vy tedy ostatní taky? Nebo je tedy někdo?...

Marta: Já s nima nemám žádný negativní zkušenosti a ještě bydlím vlastně u vlhké, takže tam je takovej ten romskej barák... on je trošku zjevně vidět, že je romský, takže tam je takej hluk ten nepořádek, ale lidi kolem normálně chodí já kolem já kolem nich chodím denně a nijak si mě nevšímaj... nebo nic mě nedělaj takže já s nima nemám problémy.

E: Dobře děkuju...Tak ještě někdo?

Mája: Tak já vedu skautský oddíl tedy na lesné tedy v Brně, a když jsem dělala vůdcovské zkoušky tak jsme měli podmínku udělat... tři dny pro romské děti právě nějaký třeba dětský den. No a tři dny jsme si s nima hráli a... vymýšleli ten program, ale toto se mi zdálo v pohodě, protože byli za to fakt rády byli v Olomouci... já nevím jak se to tam jmenovalo. Ve dvou odstraněných panelácích tak my jsme tam za nima pro ně uspořádali ty tři dny, takový herní a oni vždycky se těšili a byli rádi a tak. Takže to se mi líbilo.

E:Dobře Děkuji, děkuju...A máte ještě někdo nějaký zkušenosti? Pozitivní? Negativní nebo žádný?

Market: Tak já bydlím taky tedy kousek od vlhk, takže asi vím, kde bydlíš no a protože mamka s nima měla zkušenosti... nebo že ji chtěli třeba okrást...když jsem u toho byla. Ale tak myslím že osobně jsem takže mám takový oboje zkušenosti, ale pořád jako věřím, že se najdou tací co jsou prostě jsou normální nebo tak když to řeknu. Jednou jsem byla někde... nevím kde jsme byli... ale někde na nějakém výletě a tam byl nějaký bylo nějaké středisko a takové taneční a že tam ty děcka byli převážně Romové a tam jako a tancovali a věnovali se tomu... A fakt je to bavilo. Je to a fakt se to se mi jako líbilo, že byli takový šikovní.

E: Děkuju, takže když vaši rodiče to vědí, že chodíte do Romské rodiny? Většina... někteří z vás chodíte třeba k některým dětem co jsou třeba ukrajinci, že jo? Cizinci? Ale většina z vás rodičů to ví, tak líbí se jim to ? Nebo mají proti něco, že jste si zaregistrovali tento předmět?

Mají strach? Jo Lenko?

Magda: No mají, já jsem nevěděla původně, jestli půjdu do romské rodiny, nebo ne, nakonec asi nejsou v romské rodině... ale teda, když jsem řekla, že jsem si to zapsala tak moc radost neměli...

E: Uhmm, a oni mají taky takový špatný zkušenosti, rodiče?

Magda: No já ani nevím proč, spíš jako třena taťka... mamce... mamce nic neudělali, nebo jako nevadí jí to...jakože nevím...

E: Uhmm, co vaši?

Míša: Tak u nás doma se jim to taky nelíbilo... protože ví, jaké zkušenosti s nima mám, ale hlavně můj taťka je asi tak trochu rasista, takže ten s tím jako nesouhlasil... ale já teda nakonec nedoučuju v romské rodině, ale normálně... u bílých lidí... takže on byl teda nakonec hrozně rád, no.

E: Co vaši?

Mirjam: Naši byli v pohodě... ale babička s dědou teda byli takový z toho špatný, protože oni strašně sledují televizi. A v televizi jsou samí výtržníci a tak... takže babička z toho moc nadšená nebyla...

E: Takže vidíte co se děje, tak jaké prostě je povědomí společnosti... takže když jste šli třeba na tu bratislavskou, na cejl... tak měli jste teda obavy, nebo jako ... jaký byli ty první pocity?

Míla: Já trochu teda jo

E: jo?

Míla: Já trochu jsme měla obavy... já taky nemám roma, mám čecha... takže rodiče s tím taky neměli nějaký problém, jenom spíš to, že chodím do té ulice a že třeba když budu chodit za tmy, že je to takový...

E: A stalo se něco někdy?

Míla: Nene nikdy ne...

E: Nějaké špatné pocity?

Míla: Nenene

E: Třeba na Vlhké taky nemáte večer strach?

Marta: Já tam mám strach, no, protože on ten barák je hodně takovej... tam není světlo, tam nejsou zvonky, tam nejsou dveře. Je tam prostě taková skládka... a já tam prostě večer mám strach, já si tam svítím mobilem... a kdyby tam prostě za mnou někdo stál, já si toho nevšimnu...

E: Uhm...

Marta: Mám špatnej pocit, když tam jdu večer.

E: Jojo

Marta: Tak vždycky volám s někým, aby věděli... že kdyžtak začnu křičet nebo tak...

E: Uhm... tak proč jste si zaregistrovali ten předmět ? To doučování?... Kredity? Ne? Praxe? Tak možná asistentství, že jo, to určitě...

Market: Tak já jsem to teda vůbec jakože... nějak netušila co to obnáší, já jsem to psala až do té reflexe, já jsem si to teda asi trochu zaregistrovala, teda jsem hlavně potřebovala kredity... tak jsem se spíš dívala jako co tam je tak za předměty, tak tohle mě jako tak zaujalo. Tak jsem si říkala, že by to mohlo být dobrý, ale myslela jsem si, že to je jen teoreticky. Pak jsem se dozvěděla, že to je spíš praxe, tak jsem si jako nebyla jistá jestli do toho mám jít, ale až bych šla, že to bude zajímavý, až nová zkušenost a tak a... nakonec jsem teda ráda, že jsem tam šla... a jakože... nevím pořádně ani jestli přijdu do styku s těma Romama, protože ten chlapec je Rom, ale je tak napůl. Ta maminka je bílá, a takže se bavím většinou s tou maminkou... toho tatínka jen pozdravím a ten mi přijde jako taky takovej v pohodě, takže... ani ten barák není nějak to... ale spíš to, že jsem nevěděla do čeho jdu, ale jako je to dobrá zkušenost...

E: jo? ©děkuju... tak jaký máte vztah s těmi rodiči? Spíš asi s maminkou? Že?

X,XX: Uhm, uhmm...

E: Že? Že většinou ten tatínek u toho nebývá, nebo to prostě jde úplně mimo... třeba ani neví, co tam děláte... nebo to tak není?

Marie: No, tatínek u mě to ne, ten se i s tou dcerkou učí a je tam občas i s náma, když je doma a dívá se co děláme, a furt jí říká, ať se soustředí ..

E: Uhm. A co u vás?

Monika: Ti moji taky jako jsou oba stejně se jako tak zajímají, jak se s nima kdo učí...

Martina: U mě teda spíš maminka... ten tatínek... já jsem ho potkala jen párkrát doma.

E: A oni pracují?

Martina: No pracují, ale nevím vůbec co dělají...

E: Uhm. Takže když přijdete poprvé, nebo přijdete vždycky do té rodiny? Tak oni jak vás uvítají? Povídají si s vámi?

Míla: Tak jako já když tam jdu, tak maminka tam není, já jsem ju potkala snad všeho všudy asi třikrát. Tatínek ten jako vůbec tam není, nebo nebydlí... a jakoby se o ňu stará jenom starší

sourozenec, ale jako když jsem tu maminku potkala poprvé, tak to bez problému, vykládaly jsem si... jako jak se mi to líbí, jak to Katce jde. Ale že by se s ňou učila, tak to ne... ona chodí na směny... a nemá čas na to se s ňou učit...

E: A máte teda jaký vztahy? Přátelský?

Míla: Jo to jo...

E: Co Markéta třeba? Tam byl konflikt? Což mě trošku tam zamrzelo. A už je to teda dobrý? S tou maminkou...

Mirjam: No... jako když...

E: Když tak nám to popište třeba.

Mirjam: No tak prostě já doučuju holčinu z druhé třídy a ona má problémy se čtením se psaním... a já jako jsem se snažila jí nějak pomoci, a když jsem tam byla poprvé...tak jako s maminkou všechno v pohodě... a když jsem tam šla potřetí po čtvrtý, tak jsem zjistila, že ta Valinka vůbec nechodí do školy. Což jako mě mrzelo, protože ona vlastně to, co probírali v té škole, tak ona vůbec neměla o tom ani potuchy, takže já jsem si s ní spíš... v podstatě učila novy věci a ona vůbec nevěděla, o co jde. A pak... jako shodou okolností jsem měla praxi ve škole, ve stejné, kam chodí ta Valča, takže jsem se bavila s tou její učitelkou. No a... její učitelka jí řekla, že jsem se s ní bavila... o tom, že nechodí do školy a Valinka přišla domů a řekla mamince, že Markétka mluvila s paní učitelkou no... a paní... paní Holubová mě úplně strašně vynadala do telefonu, že jako co si o nich myslím. Jako že by nechodila schválně do školy a tak... no a takže jsme se trochu jako pohádali, kvůli tomu... že já jsme jí říkala, prostě jen jakože jsem řekla svůj názor, že si myslím, že by do té školy měla jako chodit, i když třeba jako má kašel. Že je ve druhé třídě a že je to docela důležitý... no a ona pak odvolala doučování asi na týden... nebo na 14 dní, že jsem se neviděli vůbec... no a pak jsem tam přišla a ona mě... ona mě dala svíčkou a jakoby nic...☺

Mirjam: Takže jsem jako nevěděla, co si mám myslet...

E: Ummm

Mirjam: No ale teďka jsem jí dávala vědět, jakože nepřijdu, že mi začínají zápočty a tak. A ona mě vůbec neodpověděla. Nic jako, psala jsem jí, volala, vůbec... a právě jsem vyplňovala ten otazníček. A jak jste tam chtěla ty známky, tak jsem jí psala... jako, jestli by mi mohla napsat známky Valinky a tak, a vůbec mi neodepsala...

E: Jo.

Mirjam: Takže nevím, jak to bude pokračovat...

E: Uvidíte, jako dívejte se... určitě máte podepsanou tu smlouvu s tím doučováním, nebo o doučování... rodiče to podepsali a je tam prostě že přes zkouškové období nemusíte doučovat. Hlavně to po vás nemůžeme chtít. Teda možná brňáci by mohli, jo, ale to záleží na vás. Hlavně tady přece nebudete dojíždět kvůli doučování. Když by to rodiče nemohli pochopit, tak zase... mi napište a já jim zavolám. Když by byl problém, že ty známky by vám nechtěli říct, tak se taky nic neděje, jo? To prostě se nedá nic dělat, to je taková ...že jo, taky soukromé údaje... takže když je nebudou chtít poskytnout, nebo vám je nebudou chtít říct, tak se nedá nic dělat. Byla bych ráda abychom prostě... abychom my si třeba vedli nějakou evidenci, nějakou databázi a podívali se třeba... jestli ty známky se alespoň nezhoršili... že jo... že alespoň kdyby prostě ministerstvo podle toho chtělo. Všechno se prostě musí dokola dát... každou chvíli píšeme nějaký zprávy monitorovací... fotografie a všechno se kontroluje. Jo? Tak proto teda všechno... to... vás tak otravuju. Nebo ☺

Ale zas to sou tři kredity, tak to je... to je celkem dost, myslím...

Tak děkuju. Takže už je to dobrý, ale teďka nevíme co si... uvidíte, budou Vánoce a pak přijde plno smek... ☺

E: Paní Holubová napíše... Tak co ostatní? Co třeba ty Vánoce, co děcka chtějí na Vánoce? Nebo dávali jste si nějaké dárečky? Nee? Nebo jo?

Marie: My jsme si třeba dávali. Teda já jsme jim tam jako donesla takovou čokoládu, větší a mě hrozně překvapilo, že ten Honzík... on jakože sám mi koupil dáreček, takovej vtipnej, takovej plastovej stromeček s ptáčkama a dělá to pořád pípípíp... hrozně nahlas, ale mě to hodně potěšilo... že jsem nic jako nečekala.

E: Ummm. Máte nějaký dárky? Jen tak se ptám, samozřejmě nemusíte.

Market: No my chystáme právě dneska, že jdeme s nima na Harryho Pottera...

E: Jo?

Monika: Dáme jim jako... nějaký knížky hlavně no... voni, teda alespoň... ta moje Kačka si půjčuje ty knížky v tom dětském klubu, a no docela rychle čte... a pak to tam teda musí rychle vracet zase, tak aby měla nějakou svou knihu...

E: A rodiče vám prostě bez problému to dítě svěří, jo? Jít někam ven, jo?

Monika: Jo.

E: Vy jste ještě nebyli venku s děckama? Takže oni nemaj jako moc knih? A to je jako docela typický pro ostatní romský rodiny... že moc doma ty knihovny... jsou ? Nebo nejsou?

Monika: Ne.

E: Jak to teda vypadá u nich doma?

Monika: Nemaj vůbec, třeba nějaký atlas jim tam chyběl, kvůli zvířatům... ale zase maj tam počítač, takže minule mi nechala K. zapleť google, tak jsme to hledali teda jako obrázky...

E: Ummm... počítač mají? Knihy ne?

Marie: U mě jedna rodina teda nemají ani počítač...

E: Ummm, tak je to takový klasické vybavení bytu nebo si myslíte, byli jste překvapení nebo vám někde je líto?

Ga : Ti moji jsou mi přijde, takový bohatí...oni mají dvou nebo třípatrový dům... teďka nově jsou tam přestěhovaní, a maj to úplně luxusní vevnitř...

E: Ummm

Martina: Furt tam něco zpravujou... schody a tak a byt, takový pozlacený byt....

E: Ummm

Marta: Tak to naši tak naopak, právě tam oni bydlí, myslím to je dva plus jedna... je jich tam pět a já ani nevím, protože já jsme vlastně byla u nich v celým tom bytě, takže já vlastně ani nevím ...kde třeba spí jako... oni tam maj malou sedačku, na kterou si sednou tak dva vedle sebe... a pak dvoupatrovou postel... a já teda vůbec nechápu jak se tam poskládají, jinak jako hrozně skromný vybavení, ale jako vypadají spokojeně... jako nestěžují si...

Milada: Tak já jsme třeba nebyla ani v celým tom bytě, jen v tom jednom pokoji... kde se učíme... a já jsme myslela, že to má právě společný ten pokoj s tím bratrem, protože tam mají dvě postele a ona mi pak říkala, že má právě pokojík jinde... tak ani nevím, proč se třeba neučíme v jejím, že se učíme u toho jejího bratra v pokoji...

E: Ummm, no ale aspoň v nějakým pokoji, jakože v odděleném. Tak třeba já když jsem bydlela taky v té rodině, tak stejně i v každé, to bylo 4 plus 1 dokonce, každej, ty děti měli jako vlastní pokojíček, ale přesto, se všechno... probíhalo jako v jedné místnosti, většinou kuchyni. I doučování, i vaření ... i prostě televize, kouřilo se. Návštěvy a všechno... takže to je fajn, že máte alespoň relativní klid.

Milada: To jo no.

E: Tak mají počítač, tak co na tom počítači dělají?

Martina: Na facebooku.

E: Na facebooku...

Míla: Vždycky když se doučujeme, my když jsme v kuchyni právě a tak tam je vidět do toho obýváku a maminka vždycky je tam na facebooku a hraje tam hry no... jestli nás alespoň trochu poslouchá, teda co děláme nebo tak... když třeba je ten Michal trochu neukázněnej tak ho vždycky okřikne a tak, ale jinak jsme tam sami, ale nejsme tam zavření nějak dveřma... že vlastně to je průchozí pokoj, že tam může každej jít a nemáme tam žádné soukromí... no... ale

jinak ta maminka je příjemná, že tatínka jsem viděla teda tak dvakrát za celou dobu... a ta maminka je myslím, že na mateřské asi, protože má myslím ještě mladší sestru... a tak jako maminka se o to zajímá, o tu jeho školu a chodí i myslím docela často do školy se ptát na ty jeho známky, protože von sice všechno chápe, ale ty výsledky ve škole tomu neodpovídají, že asi tím stresem z těch známek, nevím prostě ty testy nějak nedopadají moc dobře... tak nevím jestli se domlouvá s paní učitelkou co mají dělat nebo co, takže teďka je poslala paní učitelka do té Ped.psy.poradny, takže jsou tam ob jednání, takže ještě se neví co teda bude dál...

E: Ummm, děkuju...

Tak ptala jsem se na počítač, tak jak tráví děcka svůj volný čas? Ještě že jako čtou knížky nebo do kina? Chodí do kroužků? Co čtou? Co mají na zdech? Nalepeno? Plakáty? Co se jim líbí?

Monika: Hannah Montana.

E: Hannah Montana? Jo no? Ešte pořád nic nového neřčí?

Martina: U mě taky HM a pak takový ty disneyovský, šípková růženka, různý ty a jinak si mylím že, nebo určitě vím, že ta prvňáčka co doučuju tak nechodí do žádnýho kroužku...

Mája: To já se se myslím nesetkala s ničím jakoby takovým romským, já doučuju normálně v normální rodině, v Soběšicích bydlí ve velkým domě, luxusním docela, a chodí ta Káťa chodí do tenisu, chodí do spousty kroužků, začla chodit k nám do skautu... no ona chodí vlastně všude... no hrozně dlouho jsme přemýšlela proč vlastně vůbec... jsem si vždycky představovala jako sociálně znevýhodnění jako úplně jinak než takhle....

E: Ummm

Mája: Takže jsem jako přemýšlela, proč jako vůbec tam je... nebo tak, ale s tímhle jsem se vůbec nesetkala, protože vidím jak bydlí úplně na kraji města v podstatě v luxusní čtvrti, ve velkým baráku, chodí, chodí sice na merhautku do školy, do speciální třídy, protože je dyslektička, dysgrafička, ale nějak větší problém s něčím jako nemá...

E: Jako já jsme vám to chtěla taky ještě říct, jako když tam je, nejsou romský děcka, tak jsou to děcka třeba jako z neromských rodin a jsou třeba na tom sociálně slabě... hodně... jsou to třeba, že ženy nebo děti od matek, co bydlí v azylovém domě, třeba na Staňkové... a potom jsou to děcka co mají třena SPU. Že fakt nikdy nevíte kam půjdete, někdy jste fakt, buď jste překvapení že je to romský dítě... a že nepotřebuje vůbec doučování, že má samý jedničky... někdy že vám otevře třeba ta romská rodina, který má ty zlatý kliky... že? Někdy jsou na tom opravdu, zase neromský a jsou na tom opravdu ale špatně... takže je to... je to... ale jako vždycky si myslím, že to vaše dítě je tam patří do té skupiny. Nebo ne? Nebo je nějaký dítě, který by tam opravdu, třeba to vaše nemělo být? Třeba v tom projektu? Já třeba ty děcka neznám, všechny, že jo? Já vždycky dostanu jenom tip od paní učitelky, od nějaký soc. kurátorky, takže nejen, nedokážu si to, nemůžu si to kontrolovat... takže v pořádku?

Mája: No jako tak asi jo, ona má specifické poruchy učení (SPU), spíš jako jsem si vždycky říkala, že třeba to soc. znevýhodnění, jsem si říkala, že třeba můžou mít tíživou finanční situaci, nebo můžou být pod okrajem společnosti nebo tak a pak jsem se podívala na ně a nic takovýho jsem tam teda jako neviděla... tak toto...

E: Tak jo, uvidíme, já se na to podívám, ale... zase ona je ráda, že tam chodíte, že jo?

Mája: Jo to jo.

E: Tak, ehm, co jsem se nezaptala... tady vidím třeba u Nely, jako hodně figlů, mě by zajímali vaše problémy, jak s doučováním... a jaký máte na to figly, já už si to jenom napsala poznámku, že rozhodně bych chtěla, kdybyste mi mohla dát tip, ten program - čeština... na češtinu

Marta: To já vám pošlu mailem...

E: Jo.

Marta: To byla rychlá akce, já jsem to stáhla vlastně z internetu. Já jsem věděla že oni počítač jako nemají tak jsem chtěla to tak jako zpestřit... no a to teď bylo... kdyby ju známkovala učitelka... tak má jedničku s hvězdičkou podrženou... protože ona normálně má třeba z diktátu

čtverky a tady prostě mamka úplně kroutila hlavou že to nechápe, toto odůvodňovala, proč je tam Y proč I. Já jsem tam jenom seděla, tak mě nepotřebuješ... jo..

E: Ummm, a řekněte co to je za program, nebo...

Marta: No...

E: Jak jste na to přišla?

Marta: Zábavná čeština... já jsem zadala myslím na googlu myslím, zábavná čeština, teď tam to jako vylítlo všechno...to bylo pokus omyl, já teď sama nevím, já vám to asi pošlu spíš.

E: Ummm, jo že byste mi to poslala?

Marta: Ale není to plná verze, to je taková zkušební, a pak je placená, ale to bohatě stačí... jsou tam všechny vyjmenovaná slova...

E: A že bych to prostě vložila jako odkaz do moodlinky, kdyby to šlo?

Marta: Určitě.

E: Jo? Tak fajn, já nevím jste používali spoustu... jak jste se doma připravovali, pexesa, hádanky, křížovky... že většinou? Jo? Kde jste brali tu inspiraci?

Martina: Já jsem třeba z Pusíka, takového dětského časopisu, tak jsme vystřihovala obrázky, protože ona třeba vůbec, pletla si barvy, neuměla ty základní zvířata a tak...

E: Ummm, co ty děcka teda neumí? Nechápu významy slov?

Martina: No třeba modrá a zelená, tak ty dvě si úplně plete... já nechápu, že třeba není tráva modrá, ale zelená. Nebo ty zvířata... tak třeba, já nevím, tak třeba psa s žirafou, já nevím, úplně takové si pletla... ona totiž nechodila do školky, takže ani ona se s ňou doma máma ani neučila, takže ty základy ona vůbec neměla...

E: Ummm... co ještě děckám nejde hodně?

Marta: Jo ty významy slov, nedokážou si vybavit třeba opaky, to vůbec, já třeba když jsem se zeptala třeba Ester jaký je opak ženy, aby to bylo jenom tak lehký... tak mi nedokázala říct jako muž nebo tak... vůbec jí nedocházelo, co je opak, nebo co je opak jak to má odvodit... to jsem teda nevěděla, jak to mám vysvětlit...

E: A rodiče jako zvládaj to učivo? Jsou schopní třeba s něma se doučovat? Jako když tam nejste?

Marta: No právě moc ne, moc ne, já je třeba pověřím a...

E: Ummm ummm

Martina: Třeba u mě ta Sofinka, ta říkala, že ta maminka to vůbec neumí a přitom ona je z první třídy a takový psaní jsme dělali, a tak...

E: Není schopná a nebo se jí nechce?

Martina: No já nevím, s mamkou jsem se nebavila, ale ona říkala právě, že – ale mamka to neumí a ta starší sestra ji okřikla něco jako – ale buď ticho...

Marie: To u mě se s ní teda tatínek učí... u té mladší, že s ní dělá domácí úkoly, nebo když jí nějaký cvičení dopadne špatně...

E: Ummm

Marie: A teď se s ní chtějí začít učit anglicky, jako i rodiče.

Míša: No já jsem se bavila s tím jejím starším bratrem, vlastně Katka je v 5. třídě a ten její bratr je ve druháku na střední... a tak jsme se s ním bavila, jestli by třeba nebyl ochotnej se ní někdy doučovat. A on říkal, že se o to snaží, ale že ona ho prostě nebere, že se s ním učit nebude, že on jí nemá co poroučet... a jelikož ta mamka zase čas nemá... takže s ňou se vlastně zas nikdo neučí...

Ale co jsem jenom nepochopila, já jsem se jí ptala na známky z minulého roku, jako na konci... a ona má jako skoro pomalu o dva stupně lepší známky. A nevím teďka ona zpětně vůbec nic neumí -vyjmenovaná slova, angličtinu, já vůbec nechápu, jak ona mohla mít takové známky. Když ona to vůbec neví.

E: Říkáš v jaké třídě?

Míša: Teď je v páté... ale když jsem tam vlastně šla poprvé a teď jsme začli... jakože vyjmenovaná slova a takový to základní, neuměla mě říct ani po Z. To si ty děcka pamatujou

většinou vždycky a vůbec nic neuměla. Násobení jí dělá hrozné problémy, pořád jako na prstech to počítá takové základní a teď když začala brát dělení dvěma, jako dvojčiferným číslem... strašně dlouho jsem jí to vysvětlovala než to vůbec pochopila ten systém...

E: Chodíte jednou týdně doučovat? Ne? Nebo někdo aj dvakrát?

Míša: No...

E: Jo?

Míša: Spíš jak se jí to hodí, protože ona chodí často do družiny, teď mně to třeba nevychází se školou. A hodně často se u Katky stává, aj je nemocná, že už jí aj učitelka psala do žákovské, ať Katka zůstane doma, že prostě nebude chodit do školy, když je nemocná. No a jednou mi tam ani nedošla. Že byli někde na výletě a nedala nikomu vědět. Tak jsem tam došla a pak večer volala... a že jako se omlouvá aj maminka mi volala, jakože nic se nestalo, ale pokud to jde, tak prostě abych tam nebyla. Ona nechce doučování, je furt taková jako hyperaktivní, když jí něco vysvětluju, tak si maluje... ona teda krásně maluje. Ale já nedokážu ju zaujmout, aby prostě dávala pozor.

E: Ummm

Míša: Třeba včera jsme se učili vlastivědu, ona teda absolutně nemá ani základní znalosti co třeba brali ten minulej rok a přitom měla vlastivědy myslím dvojku... a teď propadá....

E: A to je stejná učitelka jo? Na tu vlastivědu?

Míša: Tak to nevím, jestli má stejnou.

E: Ummm, jo jo jo... máte ještě někdo nějaký problémy, o kterých víte... nebo to dítě má problémy ve škole? Komunikujete s učitelem přes deníček nebo nějakou mailou? Ne? Nevychází vám to?

Mája: Přes deníček jsem si psala, mně to pomohlo, protože mně vždycky paní učitelka napsala co je potřeba udělat nebo co mám zopakovat... bylo to lepší takhle, že jo...

E: Ummm

Mája: Protože ona to říkala i ta maminka, co jako jí teď nejde, co je potřeba a tak. A pak si to člověk přečte ještě jednou od té paní učitelky a ta přesně ví, co dělali ve škole a co má si opakovat. Takže na tohle dobrý.

Martina: Já jsem si s ňou taky dopisovala... akorát ona mi vždycky napsala něco, co máme probrat a já jsem to s tou Sofinkou udělala a ona to uměla... akorát prostě vždycky dostala špatnou známku ve škole.

E: To mi taky říkají studenti, že při doučování to děti umí a ve škole potom, domů potom donesou pětku.

Míla: No právě, že aj ten Michal, on... on paní učitelka říkala té mamince, že už neví co s těma dětma dělat, že oni prostě... že ona už jim dala i příklady do matematiky, když psali pololetní písemku, tak jim je dala všechny přesně ty co byli v té písemce, tak jim dala domů na procvičení, aby si to procvičili. A potom, když to psali v té písemce, tak z té písemky dostal myslím trojku nebo čtverku... a přitom mi to maminka ukazovala v sešitě, jak to měli všechno vypočítaný, on tma neměl ani jeden škrkanec, měl to celý úplně správně vypočítaný, ale do té písemky to prostě nenapsal... úplně to stejný jako...

E: Ummmm

Míla: Tak nevím v čem je problém... no.

E: Ummm, tak co ještě... bylo třeba, že jste byli bezradní, že jste nevěděli třeba jak na to dítě, jak mu to vysvětlit tu látku? Bylo to na vás těžký? Nebo byste třeba uvítali nějakou znalost spec.ped.? Ne? Třeba vám něco chybělo? Ne?

Milada: Já jsem akorát nevěděla, jak ji mám přesvědčit, že angličtina je důležitá, protože se mi válela v posteli a říkala mě že ona anglicky umět nechce, že ju to nebaví a že ji to k ničemu nebude... tak jsem nevěděla co jí na to mám říct...

E: Ummm... A ještě by mě zajímalo, jak vám děti říkají, nebo jak tykáte si? Vykáte si?

Milada: Tykáme.

E: Tykáte jo?

: My si tykáme.

Marta: Já jsem chtěla, aby mě tykali, ale furt mi říkají paní učitelko.

?: No mě tak, mě taky.

Ju: Mně říkají paní doučovatelko.

E: Paní doučovatelko jo? A vyká?

Ju: No tak jednou za čtrnáct dní mě tyká. No.

E: Ummm

Martina: Umě to taky tak střídá různě...

E: Tak to je první třída, že jo?

Martina: Ummm

E: Jo, tak já jsem chtěla ještě, nebo určitě víte, už jsem to říkala i na supevizích, že hlavním cílem by bylo pro mě abyste v té rodině zůstali co nejdýl... u toho vašeho dítěte, to bych si strašně moc přála... jo ale uvidíte. Samozřejmě byla bych ráda, kdybyste šli na jaře... pokračovali ať v doučování jako v předmětu nebo prostě projektu... a to je prostě to nejlepší, když u toho dítěte zůstanete co nejdelší dobu a když se tam nestřídají další studenti... je tady právě H. sedí a ta už doučuje čtvrtým rokem a dokonce tedka vlastně píše i bakalářku na efektivitu doučování, takže ona možná se vás chce taky na něco zeptat... možná jsou nějaký otázky který by ji zajímali...

XX: No asi už jste to většinou říkala...

E: Jo tak to jo. Je tam ještě něco co třeba by vás zajímalo?

XX: Já jsem chtěla hlavně vědět, proč jste si to zapsali a o vás k tomu motivovalo?

E: No.

XX: Jestli... jste určitě věděli, že to jsou většinou romské rodiny, tak co vás motivovalo k tomu jako jít do toho?

E: No chtěli jste mít romskou rodinu? Někteří mně píšou, že chtěli mít romskou rodinu a pak byli zklamaní, že šli do té neromské...

Mája: Jo tak já jsem si to zapsala abych získala nějaký nový zkušenosti... a něco úplně nového, protože tím jak jsem, vždycky když mám volný čas, tak trávím čas s těma malýma děckama, ve skautu, a vymýšlím pro ně program, tak právě s těma romskýma se tak nestýkám a chtěla jsem to poznat, protože jediný co, tak jsem ty tři dny měla pro ně program a to bylo všechno a to se mi líbilo. A chtěla jsem si vyzkoušet třeba to doučování. A potom jsem zase se ocitla vlastně u holčičky, která se mně zdála jako úplně normální. Pomaleji četla... i s psaním měla trochu problém, ale nebylo to jako nějak razantní nebo tak. A s takovýma holkama, já se vídám pořád. Tak jsem si říkala, že ta romská rodina by mě dost jako pošoupla zas někam jinam... a nebyla... no tak

E: Může se kdykoliv cokoliv změnit, můžete si klidně vzít někoho jiného třeba na jaře...

Mája: jo tak já jsme tam byla spokojená, akorát právě... mně se to doučování líbilo, to si člověk nemůže stěžovat, ta rodina byla fajn, jo byli příjemní, milí jo... problémy žádný... ale potom mně to přišlo jak normálně doučování, jako když si člověk, za někým jde a jde ho doučovat... že mi to nepřišlo jako nějaký problémový nebo tak...

E: Ummm, ummm... ještě nějaká motivace teda vaše? Nebo čím vás, o co vás to jako obohatilo? Máte nějaký jiný náhled, než jste měli? Před půl rokem, před pár měsíci?

Martina: Tak nový zkušenosti... v praxi s doučováním, to určitě a taky asi poznání, že ti Romové asi nebudou všichni stejní, mě nenapadá vhodný slovo...

E: No ale tak máte takovou typickou romskou rodinu, nebo myslíte, že ne? Já teda nevím, jen vím, že bydlí na radlasu...

Martina: Bydlí na radlasu, ale jako... já právě jsem se toho bála, když jsem šla tou ulicí... ta ulice vypadala fakt strašidelně, ale když jsem přišla k nim nahoru, tak právě jsme docela koukala,

protože všude uklizeno a takový... jakože plazmový televize i v kuchyni. A moderní vybavení kuchyně a dva notebooky v rodině a to je docela takový... mě to překvapilo no, u Romů...

E: To jo no. Mi teďka taky psala studentka, že k ní přijde nějaká známá... nevím, z ciziny, v lednu a že by chtěla zavít do Romských rodin, ale že je fotografa... tak teď jsem přemýšlela... prostě říkám, že to vůbec, že ti moji přátelé a známí, že mají lepší doma než já... jo, že právě takový vybavení...

Martina: To jsme si taky říkala, že to mají lepší než my.

E: Oni prostě jo, ale většina těch rodin je spousta jako je zadlužených... prostě neumí hospodařit s penězi a voni vidí, že maj možnost různých úvěrů. Teďka není problém si vlastně sehnat jakoukoliv půjčku, úvěr. A hned se zadluží... prostě oni to chtěj hned... nebo taky mám rodiny u nás, jedna třeba na té bratislavské jak bydlím, tak to je takovej pavlačák, tam bydlí šedesát romských rodin. A jsou fakt rodiny, že jsi radši udělaj plovoucí podlahu a plasmu a nezaplatí třeba dva měsíce nájem, jo třeba... i dýl... tak různě. Tak jsem psala opravdu, že jestli chtějí do rodin, kteří na tom nejsou moc dobře, tak musí jít pak s těma teréňákama, s romským... a kteří mají fakt jako lepší vztahy... jo a dostanou se přímo do těch, takových těch problémových rodin... jinak já taky takový moc neznám osobně. Víím, který to jsou, ale neznám je, jo. Ne že by mě tam prostě že bych zazvonila a pustili by mě dál, to asi těžko... H. ještě něco?

H: No už mi to stačilo, jakože co jsem chtěla...

E: Hmm... tak a už... vaši rodiče už jsou klidnější teda? Už zajímají se o to teda? Ptali se vás? Nebo okolí? Přítel? Přítel? Ptají se vás, kam chodíte? Co děláte? Proč jestli jste normální, že máte to doučování?

Míša: Já teda jenom, vždycky z toho doučování, když dojdou večer dom, tak já su z ní jak kdyby vyštavená, já se snažím tolika způsoby jí ty věci některé vysvětlit, a ona mě třeba stejně na konci toho nechápe. My to třeba uděláme... třeba „l“čka, ona to v té, v tom diktátě třeba odtypuje, ale fakt to třeba odtypuje dobře, tak já si myslím, že to umí... ten diktát zkusíme znovu... na konci a ona to má zase celý špatně. Já už prostě nevím, vždycky jak jí to jinak vysvětlit, jak jí to říct ty „l“čka, že když je to uprostřed, tak podle vyjmenovaných slov a ona ten systém toho prostě nepochopí. Už se to učíme tady vlastně od září a jsme... jsme na konci prosince a ona stejně ty „l“čka neumí...

E: Ummm, tak ještě něco co byste třeba doporučili třeba těm novým zájemcům, nebo co bych mohla třeba zlepšit? Třeba abych si nalákala ty studenty nový? Nebo myslíte si, že vám to všechno stačí? Nebo informace, že třeba jsme se neviděli, nebyla nějaká první schůzka informační? Že vlastně jsem s váma komunikoval přes email, jestli vám to stačilo? Jestli ta moodlinka je srozumitelná? Jestli tam je všechno? Nebo jestli prostě co by bylo lepší udělat ze začátku třeba? Nějakou radu pro mě...

Marie: Já si myslím, že to tam stačí i ta komunikace s váma je rychlá.

E: Jo?

?: Jojo.

E: Jako vím, že to možná pro ten váš pocit, by bylo třeba lepší, že bysme se viděli osobně...

Marie: Ne to jak odpovídáte rychle na email, to si myslím, že...

E: Jo?

Míša: To neumí jen tak každý...

E: Jo, od rána do večera... jsem u toho... jo takže... třeba já nevím, já si myslím, že se fakt snažím... snažím tomu dávat prostě fakt ty vaše... myslím si třeba když by... byl nový student a měl by se rozmyslet, tak asi co bych udělala já, že se podívám na ty reflexe těch ostatních, těch minulých, a podle toho se taky rozhodnu, jestli do toho jít nebo ne, jo... Nevím, jednou za měsíc jsou přednášky, jednou za měsíc jsou supervize... jo, nejsou povinný, já je nechci dávat povinně... protože... takže nic jináčího? Ještě nějakou radu... ne? Ne?

Tak děkuju moc, mně to stačil... Ještě teda chvilku vydržte, uděláme nějaký to foto...

Já jsem se chtěla zeptat, jetli... je tady M.D. je tady?

Mirjam: Ummm

E: A M.B. ne?

E: Je tady... Tak jo, děkuju moc, reflexe mám, upravím ty jména. Tak ještě... Míla bude pokračovat, budete pokračovat?

Míla: Jo.

E: Ale nemusíte.

Míla: Jo já bych ráda...

E: Odučte si co máte a pak si to rozmyslete a dejte si buď „Doučování 2“ nebo mi napište a půjdete od ledna podepsat smlouvu... Mirjam bude doučovat?

Mirjam: Ummm..

E: A zase když nebude chtít to dítě bude chtít jiný...

Mirjam: Já už jsem se s tou maminkou domlouvala, ona se mě sama ptala, jestli bych tady chtěla zůstat... tak už jsme se domlouvali, že jo.

E: A už vidím, že mi tady někdo chybí... tady jedna není. Teda ano? A ona by si vzala X.?

Marie: Ode mě tu mladší V.H.

E: Ale to si můžete domluvit nějak mezi sebou.

Marie: Jo to určitě, akorát kvůli té druhé...

E: kdyžtak teda A. kdybyste mě poslal do mailu údaje o té druhé, třídu, co potřebuje a já už to potom dám do novýho seznamu... jo?

Marie: Jo...

E: Takže už ne. Mája bude?

Mája: no já ještě nevím teda...

E: nevdí, jenom hlavně chci vědět, jestli ne, tak abych někoho sehnala do budoucna... Míša už je rozhodnutá...

Míša: No... akorát se chci zeptat na ty hodiny, když ještě nemám odučeno...?

E: Ted' odučíte to, co vám zbývá... je to o domluvě... uvidíte. Milada je taky rozhodnutá, nebo ne?

Milada: Jo, asi jo.

E: Jo, nemusíte jo, uvidíte. Magda?

Magda: Ummm.

E: L. ano ☺.... Martina?

Martina: Jo.

E: Taky... Market?

Market: Jo...

E: A. ? Ta ne.... Marta?

Marta: Jojo.

E: Dobře, tak děkuju moc...